szolgálat

MEGVÁLTOTT EMBERISÉG

A tartalomból:

Bűnös emberiség – megváltott emberiség

Krisztus megváltott minket

Akik keresik és akik megtalálták a megváltást

Eukarisztia és a megváltás

Hithirdető a „magyar Afrikában“

Non ministrari, sed ministrare

szolgálat

78. szám 1988 Péter–Pál

TARTALOM

Megváltott emberiség 3

TANULMÁNYOK

Héjja Gyula: Bűnös emberiség – megváltott emberiség 5
Alszeghy Zoltán: "Krisztus megváltott minket" 19
Béky Gellért: Vágy a megváltás után 27
Lelóczky Gyula: "Tudom, kinek hittem" 35
Kereszty Rókus: Megváltásunk Krisztusban 45
Fila Lajos: Eukarisztia és megváltás 52
Puskely Mária: Hithirdető a "magyar Afrikában" 59

AZ EGYHÁZ SZAVA

II. János Pál szociális körlevele (A. Houssiau) 68
Az Egyesült Államok katolikus püspökeinek körlevele (A. Riedisperger) 74

ESZMÉK ÉS ESEMÉNYEK

A pápa látogatása Paraguayban – Missziós levél helyett (Gaál Jenő) 78
Dr. Batthyány–Strattmann László tiszteletéről (Hegyi György) 82
Szent István király emlékei Ausztriában (Cser-Palkovits István) 84
Kövek az oltáron (H. A. Höntges) 91
Kinevezések és jubileumok 93

KÖNYVSZEMLE

Szabó Ferenc: Az emmauszi úton (Németh József) 94
E. Kirschbaum: Az apostolfejedelmek sírjai (Salamon Z. László) 95
Kiss Mária Hortenzia: Kaleidoszkóp (Békési István) 96
D. Watson – S. Jenkins: Jézus Krisztus egykor és ma (Péteri András) 97
Kézikönyv világi lelkipásztori kisegítők számára (Benkő Antal) 98

HALOTTAINK

Bognár Ferenc (Paptestvére)	100
Rózsavölgyi László (Emődi László)	100
Dr. Kardos József (Paptestvére)	101
Dr. Legányi Béla Norbert OSB (Rendtársai)	101
P. Jäger Ottokár SDS (Semptey Gellért)	102
Fr. Domanits József SJ (B. S.)	103
Pinezich Rudolf Rezső (Volt kispapja, Horváth Géza)	103

Szolgálat (Dienst), spirituelle Quartalschrift, Klerusblatt. Eigentümer, Herausgeber und Verleger: Trägerverein der Unio Cleri Hungarici. Präsident: DDr. Stefan László, Bischof von Eisenstadt, Obmann und Redakteur: Dr. Antonius Benkő S.J., Administrator und Herausgeber: György Hegyi. Alle: A-1030 Wien, Gerlgasse 10/3. Erscheinungsort: A-1300 Wien, Postamt: 7000 Eisenstadt. – Druckerlaubnis der Bischöflichen Ordinariats, Eisenstadt. – Levelezési cím: Hegyi György, A-1030 Wien, Gerlgasse 10/3. –Druck: Eisenstädter Graphische GesmbH, A-7000 Eisenstadt, Haydng. 10, Österreich

Nem ritkán találkozunk olyanokkal, akiknek már maga a kifejezés is idegen: Megváltás? A modern embernek nincs erre szüksége, mondják. A "magabiztosak", az "Übermenschek" utódai, "az eszköz nem számít" elv hívei: konokul s miden ellentétes tapasztalattal szemben azt vallják, hogy az ember önerejéből képes megoldani az élet s halál, az abszolút boldogság és az igazi szeretet minden problémáját. Hozzájuk tartoznak azok is, akik szerint az egyedüli valóság az, amit kézzel foghatunk s ettől meg sem szabadulhatunk. Az ember osztályrésze tehát a puszta küzdelem, s boldog ha egy-egy lépéssel könnyíthet földi sorsán.

Mások talán örömmel "hinnének" a megváltásban, de nem látják, hogy az emberiség meg lenne váltva. Beszélhetünk józanul és őszintén megváltásról az atomháború borzalmai, az éhínségtől sorvadók milliói között? Nem cinizmus a keresztények részéről, hogy emlegetik a megváltást, jóllehet felnőttek és gyermekek tömege rákos vagy egyéb borzalmas betegségekben kínlódik a világ minden táján? Főleg pedig nem veszik észre rajtunk, hogy életünk igazolná a megváltottságba vetett hitünket.

A hívő keresztények ennek ellenére naponta ismétlik Zakariás énekét: "Áldott az Úr, Izrael Istene, mert meglátogatta és megváltotta népét. Erős szabadítót támasztott nekünk..."(Lk 1,68-69). Minden nyomorúság ellenére a hála öröme tölti el szívüket, s ezért reményt sugároznak. Hitük központi titkaként vallják: Krisztus megváltott bennünket!

Mire építik meggyőződésüket? Mit is jelent a megváltás? Hogyan élhetjük ma is, s egyre jobban megváltásunk örömhírét? Ezekre s hasonló kérdésekre szeretné irányítani a figyelmünket jelen számunk. A korszellem ugyanis hat mindannyiunkra. Könnyen a pusztán evilági boldogságkeresés rabjaivá vagy a pesszimizmus sugallta – "ne törődj semmi mással, csak élvezd a percet, pillanatot" – magatartás áldozataivá válhatunk. Újból és újból át kell elmélkednünk, miért tanítja Szent Máté már evangéliuma első soraiban, hogy Jézus "szabadítja meg népét bűneitől" (Mt 1,21). Mit akar mondani Szent Pál, amikor felszólít: "magasztaljuk" Istent, mivel Fiában "nyertük el a megváltást a vére árán..."(Ef 1,6-7).

Béky Gellért *tanulmánya érzékelteti, hogy – minden esetleges ellenkező látszattal szemben – kitörölhetetlen vágy mutatkozik a technika legmagasabb fokán élő emberekben is a kereszténységtől hirdetett megváltás után. Néha csak rejtett formában jelentkezik, máskor pedig talán azon csodálkozunk el, hogy miért is nem felel rá teljes igennel az, aki lelkében már oly közel áll hozzá.*

A több tanulmányunkban is visszatérő alapgondolatot, hogy a megváltás titkát csak akkor közelíthetjük meg, ha megsejtjük a bűnös ember s az őt végtelenül szerető Isten kapcsolatának misztériumát, Héjja Gyula *fejti ki mélyebben. Magát a titkot a teológusok igyekeznek megértetni a hívőkkel. A*

rabszolgaság korában az emberek nagyobb nehézség nélkül tették magukévá a "kiváltás" és hasonló fogalmakat, amelyek gyakran szerepelnek a Bibliában a megváltással kapcsolatban. Ma a szeretet szerepét hangsúlyozzuk. Alszeghy Zoltán *tanulmánya rámutat, hogy mennyire szükséges több oldalról megvilágítani a kérdést, amikor a misztérium magjához közeledünk.* Kereszty Rókus *cikke egyrészt biblikus szemszögből, másrészt az emberi szabadság és az egymásért való felelősség oldaláról vizsgálja a megváltás titkát.*

A megváltott lét azonban nemcsak a hit, hanem "bizonyos megtapasztalás által is eléri az egyes keresztényt", emlékeztet Lelóczky Gyula. *Ennek átelmélkedése segíthet abban is, hogy miként élhetjük mi magunk Krisztus végtelen ajándékát: megváltásunkat. Óvele pedig a szentségekben, s főként az eukarisztiában találkozhatunk. Ott, "őáltala, óvele és őbenne" ünnepelhetjük megváltásunk titkát: a kereszten teljesedett be, s kiváltságos módon az Úr misztikus testében, Egyházának ünneplő közösségében részesedhetünk benne. A megváltó jelenlét, áldozat és egység szentségéről elmélkedtet* Fila Lajos *írása.*

"Nem azt kérem tőled, hogy vedd el őket a világból, hanem hogy óvd meg őket a gonosztól. Hiszen nem a világból valók, amint én sem vagyok a világból" (Jn 17,15-16). A megváltott élet egyik döntő dimenzióját tárják fel Jézusnak az utolsó vacsorán mondott szavai. A világban továbbra is működik a gonosz, a sötétség bűnre csábító fejedelme. A hívő mégis bizakodva vállalja küldetését (uo. 18.v.). Tudja, hogy Krisztus éppen a kereszten, a látszólagos csődben nyilvánította ki dicsőségét: halálával s feltámadásával legyőzte a gonoszt. Lándzsával átdöfött Szívéből árad ránk a kegyelem kiapadhatatlan forrása: éltető s mindent újjáalakító Lelke. A hívő bár szenved a világ gonoszságától, rendíthetetlen reménnyel küzd ennek a szelleme ellen, mert nem felejti el, hogy az "Igazság Lelke" már örökre velünk marad (Jn 14,16). Minden gyengesége ellenére megvalósulhat tehát benne az Úr kérése, s mindazokban, akik őszintén törekednek Krisztus szellemében élni: "Értük szentelem magamat, hogy ők is szentek legyenek az igazságban" (Jn 17,19).

Ezt a bizalomteljes és önfeláldozó életet vállalta Berecz Skolasztika, akinek arcélét Puskely Mária *rajzolta meg. A megváltás örömhírétől eltelve nyílt szívvel szórta annak magját a "magyar Afrikában", hogy mi se kíméljük a fáradságot, amikor Krisztus ügyéről, felebarátunk megváltásáról van szó.*

Héjja Gyula

BŰNÖS EMBERISÉG – MEGVÁLTOTT EMBERISÉG

A kereszténység lényege szerint örömhír. Meghirdeti azt az egyedülálló üdvtörténeti eseményt, hogy Jézus Krisztusban megvalósult szabadulásunk. Felszabadultunk a bűn okozta rabszolgaságból, és lehetőséget kaptunk életünket Isten gyermekei szabadságával élni. A megváltott emberiségről azonban nem beszélhetünk érdemlegesen, ha nem vesszük fontolóra azt az állapotot, amelyben Jézus kegyelme megérinti lelkünket, és hívást intéz hozzánk: tartsunk bűnbánatot. Ezért kissé alaposabban kell megvizsgálnunk a bűnös emberiség igazi arculatát. Csakis ilyen előkészítés után mélyedhetünk el a másik nagy kérdés fontolgatásában, megváltottságunk értelmének kutatásában. Befejezőként pedig feltör az aggasztó kérdés: Hihető-e még ma is az ígéret, hogy Jézusban megszabadultunk a bűntől?

1. A bűnös emberiség igazi arculata

Mi a "bűnökben" a bűn, amelynek következtében az ember és az emberiség bűnössé vált? Az így megfogalmazott kérdés figyelmünket sokkal inkább a bűn rejtett belső valóságára összpontosítja, mint annak külső megnyilvánulásaira. A bűnös cselekedetek mögött van a bűnös szív. "Mert belülről, az ember szívéből származik minden gonosz gondolat, erkölcstelenség, lopás, gyilkosság, házasságtörés, kapzsiság... Ez a sok rossz mind belülről származik, és tisztátalanná teszi az embert" (Mk 7, 21-23). A szív gonoszsága termi mindazt a bűnt, ami beszennyezi az életet és életteret. Ennek a titokzatos és értelmünket meghaladó adottságnak az eredetére vet világosságot az isteni kinyilatkoztatás.

a. Az Ószövetség bűntana

Az Ószövetség tanítása a bűnről nagyon bonyolultnak látszik. Mégis, röviden rá szeretnék mutatni arra, hogy az ószövetségi irodalom – minden részletkérdés gyakran aprólékos tárgyalása ellenére is –, ott tapint rá a bűn igazi lényegére, amikor a bűnöket összefüggésbe hozza a választott nép és az egyén Istenhez való viszonyával. Megláttatja velünk a bűnt: a lázadó emberi szabadság döntését az Isten ellen. Ez a döntés nem jelent feltétlenül "erkölcstelen" életformát. Nem! A bűn természete szerint sokkal mélyebbre nyúló gyökérből táplálkozik, mint az erkölcstelen és laza élet. Forrása az a magatartás, amely Isten nélkül és ellene akarja építeni

életét, mert úgy hiszi, Isten nélkül is meg tudja különböztetni, mi a jó és mi a rossz. Innét van az, hogy a bűn uralkodhat egy olyan kultúrában és civilizációban is, amely – ha csupán emberi szempontból ítélünk – megtévesztően vonzó, sőt nemesnek látszik. Idézzük emlékezetünkbe a nagy keresztény írók bölcsességét: A sátán nem egyszer a világosság angyalának köntösébe öltözik, hogy eredményesebben kísérthesse az embert! A természetes ember nem is érti meg a bűn igazi lényegét, mert az több mint erkölcsi, rituális vagy vallási előírásoknak, törvényeknek a megsértése. Minden bűn az Istennel való kapcsolat megszakítása vagy meglazítása. E kapcsolatot viszont isteni kinyilatkoztatás nélkül sohasem tudjuk teljesen felfogni. A Teremtés Könyvének harmadik fejezetében található bűnbeesés jól szemlélteti mindezt.

Népies, elbeszélő stílusban és képekben gazdag nyelven a bibliai szerző csodálatosan mély belátásra vezeti az olvasót. A 3. fejezetben, melyet az előző két fejezet fényében lehet csak megérteni, a központi kérdés ez: Honnan ered az a sok rossz és gonoszság ebben a világban, amelyet a Teremtő jónak, sőt nagyon jónak alkotott s ahova az embert rendelte uralkodóként?

Mint a teremtés ura és koronája az ember élő paradoxon. Mivel porból vétetett, rászorul a földre és függ tőle. "Élőlényi" mivolta azonban egész különös módon Istenre utalja: "Akkor az Úristen megalkotta az embert a föld porából és orrába lehelte az élet leheletét. Így lett az ember élőlénnyé" (Ter 2,7). Nem véletlen, hogy csak az ember esetében hangsúlyozza a szerző ilyen nyomatékkal az Isten szerepét élete megalkotásában. Ez a föld porából vett és az isteni lehelettől életre varázsolt ember lénye egészében az isteni képmás hordozója. Ezért ruházhatja reá a teremtő Isten a méltóságot és a hatalmat, hogy ura legyen a földnek. Uralkodói hatalmát azonban kettős függősége határolja: az alája rendelt teremtményektől és – még inkább – a mindeneket alkotó és mindenek fölött uralkodó Úristentől. Ugyanakkor a kettős függőség elismerése és elfogadása biztosítja az embert arról, hogy Isten csodálatos terve megvalósuljon benne. A Teremtőtől való függése következtében az ember akkor is Istent szolgálja és neki hódol, amikor a teremtett világ fölött uralkodóként rendelkezik. Földből vétettsége pedig maradandóan emlékezteti léte kicsinységére és sebezhető mivoltára. Az isteni elrendelés: "A kert minden fájáról ehetsz. De a jó és rossz tudás fájáról ne egyél, mert amely napon eszel róla, meghalsz" (Ter 2,16-17), tulajdonképpen csodálatosan megegyezik az ember legmélyebb létvalóságával. A kísértő is megértette ezt; jól tudta, hogy az az ember gyenge oldala. Varázshegedűjéből olyan hangot csal ki, amelynek rezgésére mindenképp reagált az isteni hullámhosszra állított emberi szív: "Semmi esetre; nem fogtok meghalni. Isten jól tudja, hogy amely napon abból esztek, szemetek felnyílik, olyanok lesztek, mint az istenek, akik ismerik a jót és a rosszat" (Ter 3,4-5). S az ember tekintetét magához ragadta a teremtés szépsége. Úgy ítélte, hogy a fa gyümölcsét élvezheti, mert táplálhatja vele földhöz kötött testi életét,

szelleme számára pedig megnyithatja a kaput, s olyanná lehet, mint az Isten. A tett elkövetése után az Isten előhívja rejtekhelyéről, és párbeszédbe bocsátkozik vele. Ekkor, az Úristennel való találkozásban és beszélgetésben válik nyilvánvalóvá a bűn igazi természete. Az, akit a Teremtő mérhetetlen szeretetével öltöztetett képmása ruhájába, saját maga szőtte "királyi palástot" rakott magára, hogy függetlenül uralkodhassék a földön, újonnan szerzett méltóságához illően. Azonban találkozása és párbeszéde az Istennel világosságot derített arra a sötét szakadékra, amelyet tettével önmaga és teremtője között alkotott.

A bűnbeesés bibliai történetét követő nyolc fejezet megrendítő és reális képet fest arról a világról, amelynek ura nem a Teremtő, hanem az önmagát Istenként magasztaló "független" ember. Belépett a világba a bűn és a bűn által a halál (Róm 5,12-21). Az Isten nélküli, és a Gondviselés ellen szegült ember végső fokon minden rossznak és gonosznak a forrása, mert első tettével és az ezt követő későbbiekkel kezet emelt az ellen, aki az életnek és a természet rendjének egyetlen szilárd alapja.

Az Ószövetségnek a bűnről szóló tanítása vezette a keresztény írókat arra a következtetésre, hogy a lázadó cselekedet visszaütött a lázadóra, és maradandóan megsebezte természetét. Ez az eredeti bűn okozta seb a teológia nyelvén "concupiscentia": maradandó hajlam a bűnre. Személyes bűnök annyira megnövelhetik e hajlam hatalmát, hogy mintegy rabszolga sorsba süllyesztik az embert, mind egyéni, mind közösségi életében. Maga a hajlam nem bűn, de mégis olyan egzisztenciális adottság, amelynek Isten eredeti terve szerint nem kellene léteznie. A bűnös ember továbbra is megmarad Isten képmásának, ezért rá vágyakozik, útjain szeretne járni, mert érzi, hogy nélküle nem élet az élet. De mint a bűnös emberiség leszármazottja, magában hordoz egy "öröklött" hajlamosságot a bűnre, ami ellentétbe helyezi Teremtőjétől kapott természetével. Hitünk szerint ez a hajlam még a megigazult emberben is megmarad. E lelki meghasonlottság, e kettősség tapasztalata késztette Szent Pált, hogy lelke fájdalmát szavakba öntse: "...készen vagyok ugyan akarni a jót, de arra, hogy tegyem is, nem vagyok képes... Így ezt a törvényt látom: bár a jót szeretném tenni, a rosszra vagyok készen. A belső ember szerint az Isten törvényében lelem örömöm, de tagjaimban más törvényt észlelek... Én boldogtalan! Ki vált meg a halálra szánt testtől? Hála az Istennek Urunk, Jézus Krisztus által!" (Róm 7,18-25).

A Teremtés könyve harmadik fejezete meglepő mélységgel fogalmazta meg a bűn teológiáját. A többi szentírási szerzők – még ha nem is lehet kimutatni, hogy ez a szöveg ihlette őket – ugyanerre az alapra helyezik bűnre vonatkozó tanításukat. A bűnbánati zsoltárok és a próféták bűntana még mélyebbre menően foglalkozik a bűn misztériumával. Misztériumról, titokról kell beszélnünk, mert a bűn arra a titokzatos kapcsolatra utal, amely Istent és embert közösségbe hozza.

A jelen üdvtörténeti rendben az Isten saját életközösségébe vonta az embert Jézus Krisztusban, a Szentlélek által. Az ő életében való részesedésünk meghaladja emberi felfogóképességünket, ezért annak elfogadása vagy elvetése sem fogható fel a hit természetfeletti fénye nélkül. Csakis az Istent hitben és szeretetben elfogadó lélek tudja megérteni az Istennel és Istenben élt élet kimeríthetetlen gazdagságát, valamint az Istent visszautasító élet sötét mélységeit és zűrzavarát.

A megbocsátó isteni kegyelem érteti meg vele, hogy mivé lett, amikor Istennek hátat fordított, és hogy milyen jövő vár reá, ha hűségesen kitart a megszentelő kegyelem életében, amikor igent mond arra, hogy a megbocsátás Istene, aki Ura az időnek és az örökkévalóságnak, betérjen hozzá. Ebben az egymásratalálásban a múltat sirató bűnös könnyes szemeibe isteni fényesség árad. Jövőjére tekintve pedig az Istenre hagyatkozó alázatos remény hangján mondja és vallja: Mindenre képes vagyok abban, aki engem megerősít! Emlékezetében megjelenik a bűnét töredelmesen megvalló és megbocsátásért könyörgő Dávid: "Teremts új szívet belém, s éleszd fel bennem újra az erős lelkületet" (Zsolt 51,17). Most, amikor az Isten keze újrateremtette, és irgalma szorosan magához ölelte, megérti, mi a bűn a bűnökben, és mi az erény az erényekben!

b. Jézus üzenete és a bűnös ember

Jézus személye, élete és tanítása az a világosság, amely világít a sötétségben (Jn 1,5), s leleplezi a bűnös világ igazi arcát. Kemény szavai, amelyekkel a farizeusok és írástudók képmutatását ostorozza, felhívás a harcra a szívüket bilincsekben tartó sötétség hatalma ellen: "Jaj nektek, farizeusok és írástudók, ti képmutatók! Fehérre meszelt sírokhoz hasonlíttok, amelyek kívülről szépnek látszanak, de belülről tele vannak a halottak csontjaival s mindenféle undoksággal. Így ti is kívülről igazaknak látszotok az emberek szemében, de belül tele vagytok képmutatással és gonoszsággal" (Mt 23, 27-28). Jézus tanítása visszhangra talált a Római levél második fejezetében is. Pál apostol e szavakkal inti a zsidókat: "Nem az a zsidó, aki látszatra az, s nem az a körülmetélés, ami a testen látható; az a zsidó, aki bensőleg az, s aki nem betű szerint, hanem lélek szerint körülmetélt. Az ilyen nem embertől, hanem Istentől kapja a dicséretet" (Róm 2,28-29). Röviden: Jézus élete és tanítása világosságot vet az Istentől elfordult emberi szív állapotára. Amíg az ember a tékozló fiú példájára nem hajlandó visszatérni az Atyához, addig bűnben él és a sötétség rabja. Visszatérés az atyai házhoz – életfordulat, újjászületés. Helyreáll az a kapcsolat, amelyre az irgalmas isteni szeretet elveszett gyermekét hívja, amely megszakadt a bűn rabságával. Az ilyen ember szívét csak akkor ragadhatja meg Jézus üzenete, ha belátja és elfogadja, hogy benne, az egyetlen szabadítóban visszatérhet Istenhez. A "metanoia", a megtérés tehát több mint az erélyes élet kezdete. A megtért ember az erények útján törekszik járni, de nem azért, mert az

embereknek akar tetszeni, hanem azért, hogy Istent dicsérő és egyedül neki hódoló szívét tettekben is kifejezze.

c. A törvény teljesítése és a bűnös ember

Fölmerül bennünk a kérdés: Mi a jelentősége a törvény megtartásának azok számára, akiket Jézus megszabadított a törvény igájától? E probléma megoldásában az egyetlen útmutató Jézus élete és tanítása (vö. Jn 14,5). Nem azért jött, hogy megszüntesse a törvényt, hanem azért, hogy azt teljessé tegye (Mt 5,17-20). A törvény teljessége pedig a szeretet (Róm 13,10). Az írástudónak adott válaszában ezt a szeretetet jelöli meg Jézus az új törvény foglalatának: "Szeresd Uradat, Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes elmédből és minden erődből. A második így szól: Szeresd embertársadat, mint saját magadat. Ezeknél nincs nagyobb parancs" (Mk 12,30-31). Válasza nem eredeti; idézi a Második Törvénykönyv hatodik fejezetéből a "Shema"-t, amelyet minden vallásos zsidó minden nap reggel és este elimádkozott (MTörv 6,4-9). A törvény és a parancsok megtartása tehát az igazi életre vezető út, ha olyan szívből fakad, amely minden tettével Istent akarja szolgálni és dicsőíteni. A bűnös ember látószöge azonban nem az Isten, hanem önmaga, s ezért számára a törvény nem életre vezető út, "bár a parancs életre szólt" (Róm 7,7-23).

d. A bűnösökkel sorsközösséget vállaló Jézus, az Úr szenvedő szolgája

Az evangéliumokban ismételten látjuk, hogy Jézus bűnösökkel társalgott, náluk volt vendég, egy asztalhoz ült velük, sőt a tisztátalan bűnös vámost kiválasztotta és meghívta, hogy legyen apostola. Nem volt hajlandó elkülöníteni magát a bűnösöktől, vagy lélek nélküli törvénytisztelőként annak látszatát kelteni, hogy a törvény szolgai megtartása igazzá, megigazulttá teheti az embert Isten előtt.

S mégis, Jézus az igaz ember, az ártatlan bárány és Isten Szentje, mert elfogadta az Atya akaratát. Ehhez az isteni akarathoz való simulása, hűséges kitartása az Atya által kijelölt úton tette őt az Úr szenvedő szolgájává, a bűnösök barátjává, a bűnös világ szabadítójává. Ezért, amikor a világba lépett, a Zsidókhoz írt levél szerint így nyilatkozott: "Nézd, megyek, Istenem, hogy teljesítsem akaratodat... E szerint az akarat szerint Jézus Krisztus testének feláldozása által egyszer s mindenkorra megszentelődünk" (Zsid 10,7-10). Pál apostol a Filippiekhez írt levelében ettől, a magát kiüresítő Jézustól várja és reméli szabadulását a halálból (vö. 2,6-9).

Nem kételkedhetünk abban sem, hogy az Újszövetség Jézusra alkalmazta mindazt, amit Izajás próféta könyve 52. és 53. fejezete mond az Úr szenvedő szolgájáról. Minden valószínűség szerint Szent Pál szeme előtt is ott lebegett ez a kép, amikor azt írta, hogy az Atya "azt, aki bűnt nem ismert, bűnné tette értünk" (2Kor 5,21). A próféta olyan élénk és szinte botrányos realizmussal festi meg az Úr szolgája képét, hogy az Éden-

kertből száműzött Ádámot idézi emlékezetünkbe. Jézus, a második Ádám, aki sorsközösséget vállalt az első, a bűnös Ádámmal, magára vette a száműzött ember sorsát, hogy mint Istentől elhagyott és emberektől megvetett bűnös a keresztfán fejezze be életét. Éppen azáltal hoz szabadulást a száműzött bűnös embernek, hogy eggyé lesz vele, kivéve a bűnt.

Születése által nem az Éden idillikus világába, hanem a Getszemáni sötétjébe lépett be. Arra a helyre, ahol Isten fölkent választottját, a béke fejedelmét, mint istenkáromlót és lázító gonosztevőt elfogják és elhurcolják. Getszemáni az a hely, ahol a tanítvány csókkal árulja el mesterét, a barát cserben hagyja barátját, hogy saját bőrét mentse, míg az ártatlan vérrel verejtékezik, mert ránehezedik a világ minden szennye és bűne. Getszemáni a mi földünk, a bűnös ember uralta és a bűnös szív szülte "új" ígéret földje. Ezt a földet választotta állandó lakóhelyül Jézus, az Atya örök terve szerint. E zajos, könyöklő és lázasan tevékenykedő világban a názáreti férfi minden erőfeszítése arra irányul, hogy új életstílusra tanítsa embertestvéreit. Mint az Úr fölkent szolgája, szabadulást, megváltást ígér és hoz azoknak, akik nyomába szegődnek és megelégszenek azzal a ruhával és azzal az étellel, amellyel ő is beérte. Nyolcszoros boldogságot ígér azoknak, akik elfogadják életbölcsességét. Nem katedráról hirdeti tanát, és nem ír vaskos köteteket az életművészetről. Mint az Úr szolgája türelmesen viseli a hétköznapi élet terhét: egy testvérei közül, akiknek sorsát mindenben osztani akarta. Ezen az úton haladva teljesíti az Atya akaratát, és embertársait szolgálja igazságban és szeretetben. Követőiben felgyújtja az élő hit fényét, hogy lássák, milyen az igazi szabadság királyi útja. A bűnben élő emberiség számára viszont botrány az Úr szenvedő szolgája (vö. Lk 2,34-35).

e. A kereszt: az új élet fája

Három keresztfa van a Golgotán, ahol Jézust "keresztre feszítették, s két másikat vele, jobb és bal felől, Jézust meg középen" (Jn 19,17-18). Szimbóluma ez földünknek ma is. Bár Jézusban megvalósult megváltásunk, mégis érezzük és tapasztaljuk nap mint nap a bűnnek, az Istenre nem hallgató emberiségnek élettipró hatalmát. Isten szeretete ültette Jézus keresztfáját bűnnel fertőzött földünk talajába. Ennek a fának a gyümölcse, a hit és a remény lángragyújtja bennünk a szeretetet Isten iránt. Az isteni szeretettől lángoló emberi szív azután kitárul a bűn miatt szenvedő emberiség és a siralomvölggyé vált föld felé is. S a kereszten függő názáreti Jézusban a hívő lélek fölismeri az új Ádámot. Azt, aki hagyta, hogy porrá zúzzák, mert vállalta bűnös embertestvérei sorsát. Porrá lett értünk, és visszatért a porba, mert az élet szerzőjétől, az Atyától várta az új élet leheletét. Ezért kiáltott fel hangosan: "Atyám, kezedbe ajánlom lelkemet" (Lk 23,46). Isten trónusáig hatoló fájdalmas kiáltása visszhangra talált az Atyánál, aki kimeríthetetlen bőségből lehelte az élet leheletét szeretett Fia tetemébe. A második Ádám születésnapja

ez, akivel – ha vele együtt temetkezünk el a halálba – mi is új életre kelünk (vö. Róm 6,1-11).

Jézus az isteni szeretet kifürkészhetetlen bölcsességére szegezte tekintetét, hogy megváltói művének gyümölcse a kereszt meddő s kiszáradt méhében szülessék meg: "A megfeszített Krisztust hirdetjük. Ő a zsidóknak ugyan botrány, a pogányoknak meg balgaság, a meghívottaknak azonban, akár zsidók, akár görögök: Krisztus Isten ereje és bölcsessége" (1Kor 1,24-25).

A Koponyák-helyén keresztre feszített názáreti férfi a bűnös emberiség drámai képe. Főpapok, írástudók, vének meg a kíváncsiskodók névtelen tömege kórusban harsogják az örök hitetlen hetvenkedő himnuszát: "Másokat megmentett, magát nem tudja megmenteni. A Messiás, Izrael királya, szálljon le most a keresztről a szemünk láttára, s akkor hiszünk" (Mk 15,31-32). A keresztre feszített azonban nem szállt le a keresztről. Embertől és Istentől elhagyatottan visszatért a porba, meghalt a kereszten, miután sorsát az Atya kezébe ajánlotta. Esdeklő hangja meghallgatásra talált, felvirradt az új termés első napja: a kereszt az igazi élet fája. Bár siralomvölgy a földünk, amely tele van kiszáradt csontokkal, szívünket mégis betölti az élő hit és az alázatosságban diadalmaskodó remény. Ezekiel próféta üzenete új dallamú himnuszként csendül fel lelkünkben: "Ti, kiszáradt csontvázak, halljátok az Úr szavát! Ezt üzeni az Úr, az Isten ezeknek a csontoknak: Nézzétek, éltető leheletet adok belétek, és megelevenedtek" (Ez 37,4-6).

2. Megváltásunk titka

Eddigi megfontolásainkkal arra törekedtünk, hogy a kinyilatkoztatás fényénél eljussunk a bűnök gyökeréig, megértsük, mi a bűnökben a bűn. Majd, szem előtt tartva az ószövetségi tanítás központi gondolatát, tekintetünket a bűnről az Újszövetségre irányítottuk: Jézus személyére és tanítására, aki élete befejező aktusával, a kereszten mondta ki a végső szót a bűnről. Hordozta bűneinket, elfogadta sorsát, azt, hogy az Atya bűnné tegye. Bár az emberi bölcsesség a "zsákutca" jelzőtáblát rakta a keresztút sarkára, Jézus mégis betért oda. A Koponyák-helyéről akarta figyelmeztetni az odatévedt vándort: Emberileg nincs kiút! De minden várakozás ellenére, húsvét hajnalán az élet Ura és Istene kinyilvánította dicsőségét: "... az Isten azt a Jézust, akit ti kertesztre feszítettetek, Úrrá és Messiássá tette... Tartsatok bűnbánatot..., és keresztelkedjék meg mindegyiktek Jézus Krisztus nevében bűneitek bocsánatára" (ApCsel 2,36-38). Tehát mégis van kiút a Koponyák-helyéről a bűnös emberiség számára, mert az isteni irgalom Jézust, a juhaiért magát feláldozó jó pásztort kapuvá tette, és mint az üdvösség útját, kinyilvánította. Rajta keresztül kiszabadulhatunk a bűnös világ aklából, és bebocsátást nyerhetünk táborába, juhai közé. De ez a tábor nem a melldöngetők és saját megigazultságuktól megittasodott hencegők gyülekezete, hanem a megbocsátás

himnuszát halkan dúdolók együttese. Azoké, akik alázatos Mesterükhöz szegődvén, megértették, hogy a bűn hatalmától csak akkor lesz szabadulásuk, ha az Úr szenvedő szolgája, a második Ádám nyomába lépnek, és példájára hajlandók sorsközösséget vállalni az első Ádám bűnös ivadékával. Ha vállalják az emberi élettel járó megpróbáltatásokat, és Jézus lelkületével hordozzák a hétköznapok keresztjét, s ha alázatosan kérik a teremtő Isten éltető Lelkét, hogy új szívet teremtsen beléjük.

Megváltottságunk tehát több, mint magunk vállalta életreform. Életünk reformja mögött, annak titokzatos alapzatában ott van a megváltó Isten által oda helyezett alapkő. Erről tanúskodik az Efezusiaknak írt levél misztikus telítettségű tömör hitvallássa: "Kegyelemből részesültetek a megváltásban, a hit által, ez tehát nem a magatok érdeme, hanem Isten ajándéka. Nem tetteiteknek köszönhetitek, hogy senki se dicsekedhessék" (Ef 2,8-9). Az idézett szövegben említett "kegyelem", amely a hit által megváltásunk alapja, Szent Pál írásaiban központi helyet foglal el. Tanítása különös figyelmet érdemel, mert szervesen fölépített átfogó képet ad üdvtörténetünk központi eseményéről.

a. Szabadulás a bűntől

Szabadulásunk a bűntől az Atya kegyelme, mert megigazulásunkat ingyen kaptuk, "Isten kegyelmének az erejéből, Jézus Krisztus megváltása árán" (Róm 3,24). Az apostol szerint Jézus szenvedése, halála és feltámadása az az "üdvösség-szerző tett", amely "minden emberre kiárasztotta az életet adó megigazulást" (Róm 5,18-21). Az első Ádám által lépett a világba a bűn, és a bűn által a halál. Az új Ádámnak, Jézus Krisztusnak irgalmából nyert ajándék azonban méginkább kiterjed sokakra. Az első Ádám engedetlensége miatt mindnyájan bűnösökké váltak, mert szívüket hatalmába kerítette a vágy, hogy olyanokká legyenek, mint az Isten, Isten nélkül. Jézus, az új Ádám engedelmessége miatt viszont mindnyájan megigazultak, mert Ő "szolgai alakot öltött, kiüresítette magát, és hasonló lett az emberekhez. Külsejét tekintve olyan lett, mint egy ember. Megalázta magát és engedelmeskedett mindhalálig, mégpedig a keresztha lálig" (Fil 2,6-9).

Keresztre feszített s véres sebekkel borított teste és lándzsaszúrással megnyitott oldala jelképe önfeláldozó szeretetének Isten és embertestvérei iránt. Mint új Ádám támadt föl az Atya dicsőségéből. "Nincs üdvösség senki másban. Mert nem adatott más név az ég alatt az embereknek, amelyben üdvözülhetnénk" (ApCsel 4,12).

A bűntől való szabadulásunk tehát Isten műve bennünk Jézus Krisztusban. A keresztség szentségében "eltemetkeztünk vele együtt a halálba", "egybe nőttünk vele a halálban", és a régi ember bennünk is "vele együtt keresztre feszíttetett". Egyesülésünk a kegyelem rendjében Krisztussal olyan mélyreható, hogy bevon bennünket Jézus szenvedése, halála és feltámadása élettervébe. Vízből és Szentlélekből újjá születünk, s az új

Ádám testébe épülve felszabadulunk a bűn alól, hogy engedelmes szívvel Istent szolgáljuk, mint nemes szőlőtőbe oltott szőlővesszők, az új élet bő termését hozzuk az Atya dicsőségére (Jn 15,1-9).

Bár Jézusban valóban megtörtént megváltásunk, mégis "sóhajtozunk és várjuk a fogadott fiúságot, testünk megváltását. Mert megváltásunk még reménybeli. Az a remény viszont, amit már teljesedni látunk, többé nem remény. Ha tehát reméljük, amit nem látunk, várjuk állhatatosan" (Róm 8,23-25). A keresztségben a "lélek csíráit" helyezte belénk a Szentlélek, és mindannyian, akik megkeresztelkedtünk, Krisztust öltöttük magunkra, hogy benne és általa éljünk.

b. Kibékülés Istennel és egymással

Vízből és Szentlélekből újjászületvén, a keresztségben új teremtménnyé lettünk, és az új Ádám képmását hordozzuk magunkban. Krisztusba öltözötten Isten fiaivá, az Atya szeretett gyermekeivé lettünk a kegyelem által. Az Atya házanépéhez tartozunk, mint családtagok. Kapcsolatunk az Atyával annyira közvetlen, hogy Szent Pál szerint a keresztény "többé nem szolga, hanem fiú, s ha fiú, akkor örökös is" (Gal 4,7). És: "A Lélek maga tesz tanúságot lelkünkben, hogy Isten gyermekei vagyunk" (Róm 8,16). Mivel Isten fiai vagyunk, Fia Lelkét árasztotta szívünkbe az Atya (Gal 4,6), akit a Fiúval együtt a Lélek által szólítunk: "Abba, Atya" (Róm 8,15; Gal 4,6). Krisztusban "minden lelki áldással megáldott minket" az Atya (Ef 1,1-14). Így lett Jézus keresztjének földünkbe ágyazott, de fölfelé ívelő gerendája, valamint a bűnös világot átölelő karja, szimbóluma és hírnöke az alázatosan diadalmaskodó kibékülésnek, amely húsvét hajnalán beteljesedett.

c. Új élet a Lélekben és a Lélek szerint

Amikor felszabadultunk bűneink alól, és kibékültünk Istennel meg egymással, az Atya fölséges kegyelme újjáteremtett, és magának foglalt le minket, hogy "szentek és feddhetetlenek legyünk előtte" (Ef 1,3-14). Szeretett Fiában megkaptuk "a megígért Szentlélek pecsétjét" is, hogy a Lélekben és Lélek szerint élve megerősödjék bennünk a benső ember, és a hittel "Krisztus lakjék a szívünkben" (Ef 3,16-17).

Szent Pál több oldalról vizsgálja az új élet sokrétű misztériumát. Írásai gazdag anyagot nyújtanak arra is, hogy olyan képben lássuk a keresztény élet teológiáját, amely egységbe foglalja az egészet, és horizontjába helyezi a mindennapi kérdéseket. A kép hátterében az Atya örök terve áll, hogy Krisztusban és a Szentlélek által új emberiséget, új embert teremtsen a régi helyébe (Kol 2,26; 3,1-11). A Krisztus által újjáteremtett emberben az apostol ébren akarja tartani keresztény élethivatása tudatát (vö Kol 3,9-11). A háttérben, ahol "Krisztus a minden, és ő van mindenben", jelenik meg előttünk a bűnös világ és a bűnös ember. Az apostol buzdító szavai: "vessétek le a régi embert szokásaival együtt, és

öltsétek föl az újat"; megérteti, hogy Isten irgalmas szeretetéből ugyan már új teremtménnyé lettünk, és új életre támadtunk, mégis egész életre kiterjedő küzdelem vár ránk. Meg kell vívnunk a hit és remény harcát a sötétség hatalmával, a régi ember földhöz tapadt evilági önteltségével, és ellenállva "a sátán cselvetéseinek" több fronton kell küzdenünk (vö. Ef 6,10-12). Sok szöveget lehetne idézni Szent Pál leveleiből, hogy élethű képet fessünk a keresztény élet küzdőteréről, annak minden színárnyalatáról. Megtörténhet, hogy az apostol által nehéz színekkel festett világkép döbbenetes realizmusa és saját tapasztalatunk mélyen megrendíti lelkünket, és alig pislákoló hitünk lángját szinte elfojtja. De az is előfordulhat, hogy a sötétség kontrasztjaként az élő hit fénye árasztja el bensőnket, és megérteti velünk, amit Szent János olyan felülmúlhatatlan tömörséggel fejezett ki: "A világosság fénylik a sötétségben, a sötétség azonban nem nyelte el" (Jn 1,5; Farkasfalvy Dénes fordítása, Testté vált Szó, 44.o.).

Minden keresztény élete Krisztusra épül, benne, mint alapkőben válik szilárddá. Benne, az Úr szenvedő szolgájában, az ő munkaruháját viselve, és alázatossága szürke poros útján járva, edződik hozzá a Krisztus-követés életstílusához, a "miles Christi" fegyelmezett és mindent, még önmagát is feláldozni kész "esztelen" bölcsességéhez. Minden keresztény élete vándorlás a pusztában, mert a Jézusban beteljesedett megváltás nem csinált földünkből Édenkertet, nem fakasztott mindenfajta szennyből, terhes talajunkból pusztán életet adó, tiszta csillogású forrásvizet.A Golgota tornyos gomolyfelhői ma is velünk vannak, és mint megannyi lezárt redőny, leszűkítik látókörünket. Új életünk színtere az a bűntől sebzett világ, ahol továbbra is harcok dúlnak az első Ádám ivadéka és Krisztus tábora között. A szántóföld, amelybe az Emberfia jó magot vet, az ellenség, a sátán pedig a rosszat veti, Isten országának és Jézus vándor Egyházának örök szimbóluma. Amikor szárba szökött és kalászt hányt a vetés, és az aranykalászos búzatáblában a konkoly is felütötte a fejét, felháborodottan mentek a szolgák a gazdához, hogy megkérdezzék: "Akarod, hogy elmenjünk és kigyomláljuk? Nem – válaszolta –, nehogy a konkolyt gyomlálva vele együtt a búzát is kitépjétek. Hagyjátok, hadd nőjön mind a kettő az aratásig" (Mt 13,29-30). Jézus tanítványai – úgy látszik – másként képzelték el az Isten országát. Nem tudták fölfogni a példabeszéd angyali realizmusát. Jézus válasza azonban kijózanította őket: "...Ahogy a konkolyt összeszedve és tűzre vetve elégetik, úgy lesz a világ végén is. Az Emberfia elküldi angyalait, hogy szedjenek össze országában minden botrányt és törvényszegőt" (Mt 13,40-41).

Keresztény életünk rejtett, szívünkbe ültetett magja a szülője minden Isten felé lendülő törekvésünknek. De cserépedényben hordjuk Isten nekünk adott kegyelmét, mert továbbra is bennünk lappang az eredeti bűn okozta sérült természet, az első Ádám kísérteties árnyéka. Életünk vándorútja pedig Jézus keresztútja. Megváltásunk Jézusban nem helyezett bennünket vissza a paradicsomi élet tiszta, idillikus környezetébe. Mégis gyökerében megváltozott minden, mert Jézus föltámadásának

dicsőséges fénye, valamint a Szentlélek ereje árasztott el mindent. A Lélektől megittasodva ismét föltekintünk Jézus keresztjére, és lelkünkbe hatol nagy ígérete: "Én meg, ha majd fölemelnek a földről, mindenkit magamhoz vonzok" (Jn 12,32). Ebben a kegyelemben gazdag s áldott pillanatban, a hit és remény Isten szeretetére hangolja egész valónkat. Feltör belőlünk a hálatelt szív allelújás himnusza: Ó szent keresztfa, csodálatos erőforrás, az igazi élet fája! Hívsz, hogy szenvedésekben nemessé érett gyümölcsödből vegyünk; hogy a test, amelyet rád szegeztünk, legyen napi eledelünk, s a vér, amely téged is átitatott, legyen az italunk.

Húsvét hajnalán az Atya dicsősége új szimbólumot helyez a Golgota középső keresztje fölé: a fehér viaszból öntött húsvéti gyertyát, emlékére annak az üdvösségszerző tettnek, ami szeretett Fiában beteljesedett, és emlékeztető jeléül a jövő reményének, hogy mindenre képesek leszünk abban, aki minket megerősít.

3. Áll ma is, hogy Jézusban megszabadultunk a bűntől?

Modern igehirdetésünk és lelkipásztori munkánk központi feladata, hogy átgondoljuk: milyen eszközök és módszerek alkalmazásával ébreszthetjük föl és erősíthetjük a keresztény bűnbánatot és ezzel együtt az élő hitből fakadó meggyőződést, hogy Jézusban megszabadultunk a bűntől. Jószándékú, de hiányos hitbeli ismeretekkel rendelkező híveink lelkét aggodalommal töltheti el mindaz, amit a napi sajtó, rádió és televízió híradó szervei közölnek velük a világ eseményeiről. A tömegtájékoztató szervek jelentős hatást gyakorolnak minden emberre, hívőre és hitetlenre egyaránt. Beállíthatók a hit, emberi ideálok valamint csodálatot érdemlő humanista kezdeményezések szolgálatába is. De bármilyen sikerrel járnak is törekvéseink a modern technológia fokozottabb felhasználásában, s bármilyen korszerűvé is tesszük a liturgia szimbolikáját, a fő kérdés mégis az alkalmazott eszközök mögött rejlik: Hogyan tudjuk az emberi eszközök által irányítani és ösztönözni a mai keresztény életét a természetfölötti valóságok felé, hogy rátaláljon a liturgia szépsége mögött a jelképek által jelzett és megjelenített valóságra, a köztünk lakó és bennünk tevékenykedő megváltó és megszentelődésünkön fáradozó élő Istenre. Hogy a liturgikus szimbólumok elérjék rendeltetésük célját és átadják a helyet annak, aki mindezek ősforrása, éltetője és végső értelme. Mert nekik, a szimbólumoknak kisebbedniök, annak viszont, aki a szentségek fátyolában jelzi jövetelét, növekednie kell (vö. Jn 3,30). Ha kellő figyelemmel vagyunk a jelentésárnyalatra, akkor itt is alkalmazhatjuk Szent Pál gondolatát: Az, ami láthatatlan az Istenben, megismerhető abból, ami látható a teremtésben (Róm 1,19-20). A testté lett Ige láthatatlan jelenléte és működése felismerhető a szentségi szimbólumok érzékelhető világában, a hit fényénél. De gondolhatunk a másik képre is, amit Pál apostol használ, amikor összehasonlítja az Újszövetséget a

törvény betűjével (vö 2Kor 3,6). Lelkipásztori munkánk eredményessége tehát megkívánja, hogy gyökeret verjünk a Lélekben. Enélkül – bármilyen tökéletességre tettünk is szert a modern tömegtájékoztatási eszközök használatában – félő, hogy lélek nélküli lelkipásztorkodásunk olyanná lesz, mint a szeretet nélküli ember tettei (vö. 1Kor 13).

Tanulmányunk első részében már hangsúlyoztuk, hogy a bűn több, mint erkölcsi, rituális vagy vallási törvényeknek a megszegése. A bűn a hitetlen, kemény szívű ember döntése az Isten ellen, és ennek következtében saját maga és a világrend ellen. A bibliai őstörténet teológiai jellegénél fogva nem szolgáltat adatokat sem a tudományos történetírás, sem a természettudományok számára. Célja az, hogy a kutató emberi szellem és szív végső kérdései felé adjon irányítást a hit fényénél. Erről az oldaláról vizsgálva a kérdést, szükségesnek látszik négy alapelvet leszögezni:

a. Bűn, bűntudat, szabadulás a bűntől, és újjászületés ugyanaz a misztérium

Az első és a második részben mondottak alapján állíthatjuk: bűn, bűntudat, szabadulás a bűntől és újjászületés Krisztusban olyan fogalmak, amelyek egy és ugyanarra a misztériumra mutatnak: az embernek Istennel való kapcsolatára. Mindegyik kifejez és kinyilvánít valamit az Istenről és az emberről. Istenre vonatkozóan emlékezetünkbe idézi az Atya örök tervét, irgalmas s megbocsátó szeretete hatalmának és dicsőségének megjelenését Jézus Krisztusban, és csodálatos kegyelmének adományát, amellyel saját életét közli velünk. Ugyanígy az emberrel kapcsolatban is mind a négy fogalom föltár valamit, amit csak a hit szeme képes meglátni: mi a bűn a bűnökben, milyen veszedelmes életformát választott magának, s mennyire laza talajra lépett az emberiség, amikor a bűn útját követve hátat fordított Istennek.

Mivel az igaz ember a hitből él, számára szilárd pont a bűntől való szabadulásunk Jézusban. Bár ostromolják kísértések, nem helyezi bizalmát fennhéjázó, magabiztos öntudatába, hanem életével tanúskodik arról, hogy igaz és való Jézus ígérete a szabadulásról és újjászületésről. A kérdésre: "Mi az ember?", végső fokon csak a hit kegyelmében újjászületett és új tudatra ébredt ember tud válaszolni, hogy megismerje "amit az Isten a kegyelemben ajándékozott nekünk...A testi ember nem fogja föl, ami az Isten Lelkéből ered" (1Kor 2,12-14). Arról sem szabad megfeledkeznünk, hogy a bűnbánatnak és megtérésnek is vannak fokai. Ebből következik, hogy tudatunk a bűnről valamint a megigazulásról fokról fokra növekszik és mélyül. A bűnbánat szentségében teljesen megtisztulunk bűneinktől és újjászületünk, de az eredeti bűn és a személyes bűnök okozta sebek továbbra is bennünk és velünk maradnak: földi életünk egész tartamára maradandóan meggyengítik ellenállásunkat a kísértések ellen. Ennek következtében a bűntől való szabadulásunk és újjászületésünk "reménybeli". Élethivatásunk az, hogy az új ember elérje teljességét bennünk, földi zarándoklásunk küzdelmes útján, a kegyelem mértéke szerint. Ezen az úton haladva fokozatosan nö-

vekszik bennünk Isten gyermekeinek a szabadsága, és mind jobban és jobban átalakulunk Krisztus képmására. Istennel való egyesülésünk rátalálás nemcsak az Istenre, hanem önmagunkra is.

b."Megváltásunk még reménybeli" (Róm 8,24-25)

Ezért igazán csak azok számára hihető, akik reményből élnek. Az apostol szerint minden keresztény élete az isteni erények hármas oszlopára épül, hármas gyökérrel kapaszkodik az igazi élet talajába, a megváltó és megszentelő Istenbe.

A hit kegyelme által az emberi értelem megnyílik az igazság teljessége felé, és vágyakozva arra törekszik, hogy elérje azt, aki maga az Igazság: az örök élet Istenét. Az isteni szeretet viszont az emberi akaratnak és szívnek ad új irányt és lendületet a legnagyobb Jó, az örök boldogság Istene felé. A hit és szeretet tehát egybehangolják a saját életét velünk közlő Istennel, mint minden igazságnak és jóságnak a teljességével. Ezen az alapon viszont az is nyilvánvaló, hogy a megváltott, a megigazult ember életigénylő törekvése nem saját énje felé fordul, hanem önmagából kivetkőzve s magát kiüresítve, hittel és szeretettel összpontosul arra a Másikra, az Istenre, aki természete szerint az örökre felfoghatatlan Igazság és semmiféle teremtményi kényszert nem ismerő s önmagát teljes szabadsággal ajándékozó Szeretet.

Pál apostol amikor a gyakorlati keresztény élet alapjait tárgyalja, mindig hangsúlyozza a hitnek és szeretetnek az elsőbbségét. De mélyértelmű gondolatokat közöl a két alaperénynek egymásba fonódó összjátékáról, valamint a harmadik isteni erénynek, a reménynek sajátos, egyedülálló természetéről is. A legismertebb szöveg a három erényt együtt említi, és a Krisztus második eljövetelét megelőző kor összefüggésébe helyezi: "Addig (nüni de) megmarad a hit, a remény és a szeretet" (1Kor 13,13).

Mint minden vándort, úgy a keresztényt is három mozgató erő vezeti, hajtja és irányítja a megjelölt cél felé: a hozzá vezető út ismerete (hit), az elérésére vágyódó, föltétel nélküli önátadás (szeretet) és a hajlandóság arra, hogy a saját maga építette egzisztenciáról lemondva, biztonságát az elé-rendő célban keresse (remény). A keresztény vándor célja a megváltó és megszentelő személyes Isten. Ezzel az Istennel jutott kapcsolatba élő hite és önátadó szeretete által. Ugyanerre az Istenre irányítja egész lényét a harmadik nagy kegyelmi adomány: a keresztény remény. A remény, mint isteni erény, az a természetfölötti hajlam és törekvés, amely képesíti az újjászületett embert, hogy magát elfeledve, kilépjen önmagából valamint a teremtett világból, és azt az Istent tegye élete alapjául, aki a világ kezdetétől Krisztus eljöveteléig mindent arra rendelt és irányított, hogy Jézusban elérkezzen számunkra az "idők teljessége". Szent Pálban élt a tudat, hogy Jézusban kezdetét vette az a "jelen" (nüni de), melyben ránkvirradt az "idők teljessége". Ezzel a "jelennel" kapcsolatban állítja,

hogy "addig megmarad", vagyis "érvényben van" "a hit, a remény és a szeretet".

Ebben az összefüggésben a remény utal az időre, de mégsem az időre szegezi tekintetét. Az apostol számára "múlt, jelen és jövő" több, mint időt jelölő kategóriák. Jézusban ugyanis az örökkévaló Isten gyermeke lett, és ezáltal minden időt: múltat, jelent és jövőt megváltó és megszentelő jelenlétével telített. A remény tehát nem a "holnaptól" várja a beteljesedést, hanem attól az Istentől, aki minden időben szólt az emberhez, gyakorolta fölötte uralmát, és isteni hűséggel pazarolta rá szeretetét. Ez az Isten jelent meg közöttünk időben, hogy a mulandóság árnyékában időző testvéreit elvezesse az örök életre. A mondottak alapján állíthatjuk: a megváltott és új életet élő ember reménnyel birtokolja fölbecsülhetetlen kincsét, a vele közölt isteni életet. Reménye biztos, még akkor is, ha elbukik, vagy gyöngeségei terhe alatt roskadozik, mert a kereszten függő Jézussal együtt a mindig hűséges Istenhez, az Atyához fohászkodik: "Atyám, kezedbe ajánlom lelkemet" (Lk 23,46). A reményből élő ember saját érdemtelensége ellenére is vallja és tudja, hogy az irgalmas Isten által megígért megváltás és új élet benne is megvalósult. Megváltottságának "reménybeli" természete nem csökkenti bizalmát; sőt inkább fokozza Istenre irányult biztonságát s teljes meggyőződéssel magáévá teszi az apostol intését: "A remény pedig nem csal meg, mert a nekünk ajándékozott Szentlélekkel kiáradt szívünkbe az Isten szeretete" (Róm 5,5). Aki viszont nem él reményből, bűnben marad, mert nem hajlandó Isten felé fordulni, aki földi vándorlásunk útitársa lett Jézusban, amikor elérkezett az idők teljessége. Az ilyen ember a megváltást csak mitológiának tartja.

c. A hit körén kívüli "beavatatlan" ember számára a megváltás tényének hihetősége megoldatlan problémának látszik

A jelen esetben azt az embert tartjuk szem előtt, aki nem hajlandó vagy nem képes átlépni az érzéki tapasztalatnak és a véges emberi értelemnek határait. Neki csak az látszik hihetőnek, amit a tapasztalatra támaszkodó értelem lemérhet, és igaznak, "megalapozottnak" talál.

Fejtegetéseinkben többször rámutattunk, hogy megváltás és új élet Krisztusban csak akkor válik érthetővé, ha a bűn titkát az ember és Isten közti kapcsolat szemszögéből értelmezzük. Kétségtelen, hogy lehet a bűnt több más szempont szerint is fontolgatni. A keresztény erkölcstan sok értéket hagyott ránk az értelemben is, hogy a bűnt gondos vizsgálat tárgyává tette az isteni- és természettörvénynek valamint az ember alkotta pozitív törvénynek a szemszögéből. Mindamellett jogosan tehetjük fel a kérdést: Számíthatunk-e arra, hogy a keresztény megváltás jóhírére fölfigyeljen az igazi bűntudat nélküli ember, ha a bűnt csak a törvény oldaláról mutatjuk meg neki? Csak akkor igazi a bűntudat, ha ráébreszti az embert, hogy minden bűn forrása az Istent trónjától megfosztó, önmagát bálványozó "perverz" emberi szív. Az igazi bűntudat hiánya végzetes következményekkel jár a keresztény megváltás értelmezésével kapcsolatban is. Aki

a bűnben – tévesen – csak törvényszegést lát, könnyen azt gondolja, hogy a megváltás lényegében nem más, mint a törvény aggályosan pontos betartása, a törvény szolgálata. Pedig az Újszövetség az a jóhír, amely tudtunkra adja, hogy Jézusban szabadulást nyertünk a bűntől és a törvény szolgasága alól. Nem azért, hogy szabadosan élvén, elvessük a törvényt, hanem azért, hogy mindenben Istent szolgáljuk és dicsőítsük. A hit körén kívüli "beavatatlan" ember előtt azonban mindez érthetetlen.

d. Megváltottságunk hihetőségét a hitvalló keresztények tanúságtétele meggyőzően bizonyítja

Elmélkedő megfontolásaink végén elég röviden utalni arra a sok nőre és férfira, fiatalra és idősebbre egyaránt, akik életükkel tanúskodnak arról, hogy Jézusban valóban megszabadultunk a bűntől, és hatalmat kaptunk arra, hogy Isten gyermekeinek szabadságával dicsőítsük az Atyát a Szentlélekben. Bizonyára mindenki találkozott már személyekkel, akiknek jelenléte örömet, megelégedést, kiegyensúlyozottságot, Isten-közelséget és fáradhatatlan emberszeretetet sugároz. Ezek azok, akik mindenben Őt akarják szolgálni és dicsőíteni, s csodálatos lelki szabadsággal teszik mindazt, amit a szeretet törvénye kíván tőlük. Ők azok, akik magukra veszik az igát, amelyet Mesterük előbb vállalt, és ezáltal megvalósul bennük a béke és nyugalom, amely a megváltás gyümölcse. Az emberi élet minden zaklatottsága ellenére is fülünkbe cseng és szívünkbe hatol a Megváltónak, a szenvedés stigmáit viselő "Ecce homo"-nak az ígérete: "Az én igám vonzó, és az én terhem könnyű" (Mt 11,30).

Alszeghy Zoltán

"KRISZTUS MEGVÁLTOTT MINKET"

(Gal 3,13)

Minden nagy kulturális jelenségben van valami jellegzetes élmény: egy külső vagy belső történés, ami rányomja bélyegét az egyes művelődési körhöz vagy áramlathoz tartozó személyekre. Valami sajátos magatartást kölcsönöz nekik, ami megkülönbözteti őket a kívülállóktól; kialakít bennük egy közös, többé-kevésbé tudatos állásfoglalást, aminek folytán az egyesek "hozzátartozójuknak" érzik a többit. A két világháború között többször elemezték például a front-élményt, az osztálytudat-élményt, a fejlődésbe vetett bizalom élményét, melyek jellemzők voltak a rendkívül termékeny húsz esztendő áramlataira.

Hívő és nem hívő vallástörténészek nem egyszer felvetették a kérdést: Van-e valami jellegzetes "keresztény élmény", azaz olyan lelkiállapot, ma-

gatartás, állásfoglalás, ami azokban keletkezik, akik igazán keresztényeknek számítanak, ami nehezen valósulhat meg a keresztény egyházak keretén kívül, és ami szerves egészbe foglalja a keresztény hitélet különböző megnyilvánulásait. Úgy gondoljuk, hogy a "keresztény élménynek" legalább egyik lényeges összetevője a megváltás feletti öröm.

Ez a hitből fakadó alázatos örvendezés csendül fel az evangélium nyitányában, mikor az evangélista Zakariás ajkára adja a jó hírt: "Áldott az Úr, Izrael Istene, mert meglátogatta és megváltotta népét" (Lk 1,68). Különösen Szent Pál apostol tudatosítja a hívőkben ezt az élményt, és kifejezetten is megjelöli, hogy ennek háttere a bűn uralmának felismerése, és forrása Krisztus Urunk kereszthalála. "Magasztaljuk fölséges kegyelmét, amellyel szeretett Fiában jóságosan megajándékozott minket. Őbenne nyertük el a megváltást a vére árán és bűneink bocsánatát bőséges kegyelme folytán ..." (Ef 1,6-7; vö. Kol 1,14). Az apostol folyvást emlékeztet ennek az élménynek a fontosságára. Figyelmeztet: "kérkednünk" kell azzal , hogy a mi Urunk Jézus Krisztus által elnyertük a megváltást (Róm 5,11); "hálát kell adnunk", hogy Jézus Krisztus, a mi Urunk megváltott minket halálra szánt tehetetlenségünkből (Róm 7,25). Emlékeztet: az Úr Jézus "önmagát adta értünk, hogy minden gonosztól megváltson" (Tit 2,14). Lelkünkre köti, hogy dicsőítsük Istent, mert nagy volt váltságdíjunk (1Kor 6,20; vö. 1Pt 1,18), hiszen megigazulásunkat ingyen nyertük el, "Jézus Krisztus megváltása árán" (Róm 3,24), aki "váltságul adta magát mindenkiért" (1Tim 2,6). Ez a tudat az apostol szerint olyan fontos, hogy egységbe forrasztja minden állítását, buzdítását, mert hiszen hithirdetése nem elszigetelt tételek halmaza, hanem egyetlen "logosz", egyetlen szózat, melyet hol az élet igéjének (Ef 1,13; Fil 2,16), hol a kereszt igéjének (1Kor 1,18) nevez: az evangélium azt hirdeti, hogy élet fakad a keresztből.

Ez a felfogás ragyog föl az ókeresztény bazilikák apszis-mozaikján. A kereszt gyöngyös, drágakövekkel tündöklő jel, amiből a szomjazó szarvasüszők szomját kielégítő forrás fakad. A kereszt jele itt elsősorban nem a szenvedő Jézus iránt való részvétet akarja felidézni, hanem az örömöt, mert általa értékekben részesülünk, üdvözülünk. Azért állítják a szemünk elé, hogy örüljünk a megváltásnak.

De ez a hálás és alázatos öröm igazán "hitünk szent titka", mert minden vonatkozása, minden dimenziója csak a hit fényében érthető és fogadható el. Nem emberi tapasztalat vagy okoskodás, hanem csakis a hit szava mondja meg nekünk, "honnan", milyen nyomorból vált meg Krisztus, "hogyan", milyen módon vált meg, és "hová", milyen üdvösségbe vezet a megváltásunk. A megváltás hittitka ennek a három szempontnak az egysége.

Honnan?

Aligha van olyan ember, aki ne várna szabadulást valamitől, amit rossznak érez. Van akinek testi szenvedés a baja, van akit a szűkös anyagi helyzete kínoz, van akit az nyomaszt, hogy nem elégült ki a becsvágya, és számtalan ember szenved amiatt, hogy nem tudja elfogadni a környezetét, vagy nem tudja elfogadtatni magát a környezetével. A legtöbb ember csak azért nem érzi elviselhetetlennek az életét, mert azzal kecsegteti magát, hogy egyszer csak megváltozik a sorsa.

A felszínesen vallásos ember azt szeretné, ha Isten ezektől a földi bajoktól szabadítaná meg. Megbotránkozik, ha Isten nem siet a segítségére. Krisztus Urunknak azt mondták a zsidók, "ha Isten fia vagy, szállj le a keresztről" (Mt 27,40). Mi is könnyen kísértést érzünk, hogy azt mondjuk: Ha megváltó, vegyen le a keresztről, és hiszünk benne!

De a megváltás igazi értelme akkor tárul fel előttünk, ha egész szívvel fogadjuk az Üdvözítő kórmeghatározását: az igazi bajunk nem a földi, ideigvaló javak hiánya, hanem az, hogy Istennel való viszonyunk nem olyan, amilyennek kellene lennie. Nem attól kell félnünk, hogy a földi létünk jut válságba, hanem attól, hogy az egész létünk fullad kudarcba, mert nem engesztelődtünk ki létünk értelmével, az Istennel (vö. Mt 10,28). Ha valaki csak a földi jólétet akarja minden áron biztosítani, akkor – éppen a pillanatnyi szabadulás föltétlen és kizárólagos keresése révén – egy sokkal magasabb, fontosabb, teljesebb értéket veszít el. Jellemző, hogy mind a négy evangélista feljegyzi Krisztus követésének ezt az alapvető törvényét (Mt 10,39; Mk 8,35; Lk 17,33; Jn 12,25).

A hit nyelve különböző kategóriákban írja le azt a rosszat, amitől az isteni Mester tanítása szerint legjobban kell félnünk, amitől minden áron szabadulnunk kell. Ez az igen nagy baj a "halál", mert abban áll, hogy hiányzik belőlünk az igazi élet, a Szentháromság életében való részesülés, amit Isten az örökkévalóságtól fogva belénk akar sugározni, és ami nélkül soha sem lesz teljes a békénk. De "elidegenülés" is, mert miatta nem vagyunk Isten gyermekei, Krisztus testvérei, hanem Isten ellenségei (ha nem is vetünk véle számot), hiszen szembehelyezkedünk Isten üdvözítő akaratával. A "bűn szolgaságának" is nevezzük ezt a bajt, amennyiben bűnből ered (a magunk bűnéből vagy az ősbűnből, ami eltorzítja vallásos személyiségünket) és bűnbe vezet, mert amíg nem vagyunk részesei a megváltásnak, előbb-utóbb elkerülhetetlenül áthágjuk valamilyen pontban az üdvösség törvényét.

Voltaképpen csak az örök életben tudjuk majd felmérni, milyen kimondhatatlan nyomorúságból ment meg a megváltás. Csak akkor látjuk meg, milyen nagy csapás az Isten békességének a hiánya. Mégis, már a földi életben megnyilatkozik a különbség a megváltott élet és a megváltást még el nem fogadó között. Akit megvilágított Krisztus fényessége, az el tudja viselni a fájdalmat, a szűkölködést, a kudarcot és az elszigeteltséget, mert látja az értelmét mindennek. Akinek része van Krisztus életében,

annak van bátorsága ahhoz, hogy küzdjön a Teremtő tervét eltorzító igazságtalanság ellen. Mert az igazi szerencsétlenség nem az ideigvaló elégedettség hiánya, hanem az élet meddő hiábavalósága.

Hogyan?

Egy tanulságos példabeszéd szerint egy szentnek két lelkivezetője volt, akik különböző teológiai irányok képviselői voltak, és hevesen vitáztak arról, hogy miként működik bennük az Isten kegyelme. Azt beszélik, hogy a szent elragadtatásában megkérdezte az isteni Mestert: "Uram, hogyan üdvözítesz bennünket: Gonzalez vagy Lopez atya elmélete szerint?" "Egyik módon se, hanem isteni módon" - felelt volna neki Krisztus Urunk ...

Ez az anekdota fontos igazságot mond nekünk a megváltás elméletéről. A megváltás isteni tett, amit érzékekhez kötött értelmünk közvetlenül nem tapasztalhat. A kinyilatkoztatás is csak úgy ismertetheti meg velünk, hogy különböző emberi tetteket ír le, amik révén egy ember másokat megszabadít valami bajtól. Valaki kivált egy rabszolgát, meggyógyít egy beteget, széttép egy adóslevelet, megkegyelmez egy fegyencnek. Mindegyik példa felfedi a megváltás egy-egy oldalát, mindegyik mond valami igazságot, de egyiket sem lehet teljesen és kizárólagosan alkalmazni az isteni valóság megismerésére. Úgy vagyunk vele, mint amikor útainkon útjelző nyilakat látunk: mindenik megad egy-egy irányvonalat, melyek egy, a láthatáron túl fekvő pontban futnak össze; az egyiket ki kell egészíteni a másikkal, de együttesen sem láttatják meg a megjelölt pontot. A mi feladatunk az, hogy végtelen tisztelettel és türelemmel egymás mellé tegyük a természet síkjáról kölcsönzött példákat, hogy megsejtsük a természetfeletti valóság igazi mivoltát.

A rejtvény megoldását azzal kezdjük, hogy megállapítjuk, mi a része az Atyának a megváltásban.

Ki kell küszöbölnünk azt az emberileg eltorzító felfogást (antropomorfizmust), mintha az Atya, a megváltástól elvonatkoztatva, gyűlölné teremtésének megromlott koronáját, és csak Krisztus vére láttára enyhülne a haragja. A megváltás végső szerzője maga az Atya, aki úgy szerette a világot, hogy egyszülött Fiát adta megmentésére (Jn 3,16; Róm 8,32).

Ezzel nem vonjuk kétségbe, hogy az Atya kiengesztelődik megváltott teremtményével. Mindig szerette, mert mindig kimondhatatlan erővel akarta igazi javát. De mikor az emberiség Krisztus Urunkban elfogadja az üdvözítő szeretetet, tárgyává válik annak a tetszésnek, mellyel az Atya változhatatlan örökkévalóságában átöleli a teremtő és üdvözítő akaratnak megfelelő világot. Az életkeltő szeretet az életben gyönyörködő barátsággá válik. Anélkül, hogy a szeretet Atyja változnék; csak a szeretet tárgya változik.

Ez a változás természetesen annak köszönhető, hogy a kiengesztelő és kiengesztelt emberiség valamit ad az Atyának, amiben az Atyának kedve telik.

De mikor Istenről beszélünk, minden szavunk jelentését meg kell változtatnunk, ki kell küszöbölnünk belőle azt, ami eredetileg elkerülhetetlenül benne cseng: ami a véges teremtett létszintre jellemző. Ha egy teremtménynek "adunk valamit", ez azt jelenti, hogy közlünk vele valamit amit akar, és azt "akarja", amire szüksége van: ételt, italt, szállást, megértő összetartozás-érzést stb. Csakhogy Istennek semmire sincs "szüksége", mert semmiben sem "szűkös", nincs szűk határok közé szorítva. Isten nem azt "akarja", hogy meglegyen valamije, amije nincs (mindene megvan), hanem meg akarja valósítani azt, hogy legyen, ami nincs: a teremtmény részesedjék ragyogó dicsősége kiáradásában. Az Atyának "adni valamit" azt jelenti, hogy megvalósítjuk azt, amit akar; azaz, szabadon elfogadjuk azt, amit ő akar adni. A megváltó Krisztus azt ajánlja fel az Atyának, hogy megosztja a világgal a dicsőséget, amiben őt az Atya részesítette (vö. Jn 17,22).

De akkor hogyan műveli üdvösségünket Krisztus Urunk kereszthalála?

Ismeretes dolog, hogy voltak mélyen hívő és mélyen gondolkodó hittudósok, akik erre a kérdésre úgy feleltek, hogy Isten szentségére hivatkoztak. Isten az erkölcsi rend őre, nem tűrheti, hogy a bűn büntetés nélkül maradjon. A szenvedő Jézus magára vállalta, hogy eleget tegyen az igazságosság követelményének, és helyettünk hordja a megtorlás terhét.

Tisztelettel hallgatjuk ezt a magyarázatot, de megállapítjuk, hitünk nem követeli meg, hogy így gondolkodjunk. Megértjük: sokan nem látják be, miképpen teheti jóvá a fizikai szenvedés az erkölcsi rosszat, és nem gondolják, hogy a világrend helyreáll azzal, hogy valaki szenved, és még kevésbé azzal, hogy az Isten Fia szenved. A kinyilatkoztatás és nyomában az Egyház tanítása nem is a kínokban, a megaláztatásokban, a halál puszta tényében látja üdvösségünk forrását, hanem abban a "lelkületben", amivel Krisztus Urunk engedelmeskedett a halálig, mégpedig a kereszthalálig (Fil 2,8). Az, amiben az Atyának kedve telik, az Jézus fiúi szeretete az Atya iránt, testvéri szeretete az emberek iránt. Ez a szeretet vált meg minket, mert ezt az áldozattól vissza nem riadó szeretetet sugározza reánk, közli velünk, s ezzel vezet bennünket az üdvösségre.

Akik így gondolkoznak, egy pillanatra sem kételkednek abban, amit a Szentírás tizenegyszer jelent ki (pl. Lk 24,26), azt ti., hogy "szükséges volt" a Megváltó szenvedése, és így, a kínos és megalázó halálon át menjen be dicsőségébe, s vezessen bennünket is a dicsőségre.

Ezt úgy is lehetne érteni, hogy az Úr Jézus szeretete, engedelmessége, hűsége nem volt elég a megváltásunkhoz, szükséges volt, hogy ezen kívül, ezen túl szenvedjen is. De nem ez az egyetlen lehetséges magyarázat. Azt

is lehet mondani, hogy szenvednie kellett, hogy ez a lelkület ilyen valóságos, intenzív módon kifejeződésre jusson.

A megtestesült Ige emberi élete első pillanatától fogva persze hogy minden emberi mértéken felül szerette az Atyát és az Atya szívével szerette a világot. Élete vezető motívuma mindig és tökéletes módon ez volt: "Megyek, hogy teljesítsem akaratodat" (Zsid 10,5-10). De más dolog a szeretet, amely készséges, hogy valamit megtegyünk, s más dolog a szeretet, amivel (tenger nehézség ellenére) megtesszük a jót. A különbség a kettő között hasonlít arra, ami megkülönbözteti a magot és a kikelt vetést. A mag nem tökéletlen azért, mert még nem kifejlődött növény: a készség nem hiány, hanem a tökéletes életnek csírában rejlő létmódja. A csíra akkor kel ki, mikor ehhez megvannak a szükséges körülmények: idő, meleg, nedvesség... A készség akkor szökik szárba, amikor alkalom nyílik rá, hogy valaki megtegye azt, amire el van tökélve. De abban a pillanatban nemcsak megnyilatkozik az, ami előbb is volt, hanem aktualizálódik, ami előbb csak szándék lehetett. Ezért ha azt mondjuk, "senki se szeret jobban, mint az, aki életét adja barátaiért" (Jn 15,13), ez nemcsak azt jelenti, hogy senki sem mutatja ki olyan meggyőző módon a szeretetet, mint az, aki meghal másokért, hanem azt is, hogy senki sem éli olyan intenzív módon a szeretetet, mint abban a pillanatban, mikor valóban az életét adja. A testi kínok, a szellemi gyötrődés, a haláltusa mintegy kihívják a nagylelkűséget, hogy virágba boruljon és gyümölcsözzék. "Szeretsz engem?"- kérdezi az Atya a szenvedés szavával (Vö. Jn 21,15-19). Amíg nem jön el a válság "órája" (vö. Jn 2,4; 13,1; 16,32), erre a kérdésre még maga az Istenember is csak így felelhet: szeretlek, úgy, ahogy (a megtestesülés törvénye szerint) a lélektani körülmények megengedik, hogy éljem a szeretetemet, ti. tökéletes készséggel. A szeretet akkor "teljesedik ki" egészen (vö. Jn.19,30), amikor a Fájdalmak emberének oldalát átdöfi a kínos halál lándzsája. A szenvedés "szükséges" ahhoz, hogy a szeretet emberfeletti aktualitása feltörjön. "Annak ellenére, hogy ő volt a Fiú, a szenvedésben tanulta meg, mi az engedelmesség. Műve befejeztével pedig örök üdvösséget szerzett azoknak, akik engedelmeskednek neki" (Zsid 5,8). A szenvedésnek életre hívó ereje magyarázza meg, miért "kellett" Jézusnak mindnyájunkért megízlelnie a halált. "Illett ugyanis, hogy az, akiért és aki által minden lett (az Atya), hogy számtalan fiát elvezesse az üdvösségre, az üdvösség szerzőjét (Jézust) a szenvedésben dicsőítse meg" (Zsid 2,10). Figyeljünk csak fel: nem az kellett, hogy a már dicső a szenvedésben megmutassa, milyen tökéletes, vagy szenvedést csatoljon a tökéletességhez, hanem hogy a szenvedés által tetőzze be "növekedését" (vö. Lk 2,52).

A kereszt teológiájának sarkalatos tanítása a szenvedésnek életre hívó ereje. Igaz, sokan hajótörést szenvednek a kereszttel való találkozásban, megtagadják miatta a szeretetet. De akik egészen élik a hitüket, az ingyen adott kegyelem hatása alatt, éppen azzal érik el a Krisztusban való élet teljességét, hogy megfelelnek a szenvedés követelményének. Hányszor

tapasztaljuk, hogyan érnek meg mélyen hívő emberek a szenvedés melegágyában! Míg ezeket a sorokat írom, a szomszédomban ravatalon fekszik egy kedves munkatársam. Buzgó pap volt egész életében; pár hónapja megbetegedett, az utolsó hetekben keservesen szenvedett. Naphosszat félhangon beszélgetve viaskodott az Istennel, és napról-napra melegebb, gyermekiesebb volt a párbeszéde; édes bizalommal simult bele az Atya kezébe. Hosszú évek intelligens és szorgalmas munkája úgy aránylik az istengyermekségnek ehhez a mélyen megélt békéjéhez, mint a gyermekkor a férfikorhoz. Míg a kintól vonagló, csontig fogyó arcot néztem, szinte hallottam Jézus imáját: "Istenem, Istenem, miért hagytál el engem?" És: "Atyám, a kezedbe ajánlom lelkemet!"

Jézus embersége is a szenvedés olvasztókemencéjében érte el, az Igével való lényegi egység erejével, földi növekedésének csúcspontját, a végtelenül intenzív, teljesen megélt szeretetet, amivel megváltott.

Mikor emberi szavakkal igyekszünk leírni, hogyan vált meg bennünket a kereszten beteljesedett szeretet, három szakkifejezést használunk: tanúságtétellel, tanítással, érdemekkel. Az utolsó a legfontosabb, Jézus kiérdemelte számunkra a kegyelmet.

De ezt a három szót nem úgy kell érteni, mintha három egymástól független dolgot jelentenének. Egy dolognak három dimenzióját jelölik meg, és ez az "egy dolog" az, hogy Jézus közli velünk életét: megengedi, hogy részesüljünk szabad, kereszten termett, keresztet hordozó szeretetében. Talán világosabb lesz a három szempont egysége, ha egy hasonlatot használunk. Tudjuk, milyen fontos az ember életében az anyai szeretettel való találkozás. Hogyan idézi elő az édesanya kisfiában a szeretet-élményt? Valami pedáns ember azt mondhatná, hangjelenségekkel (mennyi szép névvel becézi a picikét!), fénytüneményekkel (a gyerek látja, ahogy az anyja föléje hajol, mosolyog rá), tapintási ingerekkel (dédelgeti, csókolgatja). Csakhogy ez a három tapasztalat egyetlen valóság szerves megnyilatkozása: az anya személye kapcsolatba jut a gyerek nyiladozó személyével. Így van Krisztus Urunk is. Azzal vált meg, hogy a kereszten teljessé lett odaadása révén: tettei, szavai és kegyelemgerjesztő ereje útján "ott van" a létünkben, közli magát velünk, mint ahogy a pecsét behatol a viaszba, a fényforrás kiárad a sugárban.

Hová?

Ha Krisztus Urunk megvált bennünket, hatása alatt megváltozik a létünk. Felelnünk kell hát arra a kérdésre is, hogy mivé tesz, hová vezet üdvözítő befolyása.

Mindenekelőtt azt kell megállapítanunk, hogy a megváltás nemcsak a bűn-okozta bajokból való szabadulás, hanem azon túl végtelen javak forrása. Mert ha a bűn nagy nyomorba vezet, a Megváltó engedelmessége még sokkal nagyobb bőséggel árad ki az emberiségre (vö. Róm 5,15). A negatív és a pozitív szempont a valóságban elválaszthatatlan. Ugyanis az

Isten egyszer s mindenkorra természetfeletti értékek birtokára rendelte az embert, és kegyelmével olyan igényeket oltott beléje, melyek csak az Istenből való újjászületés által elégülnek ki: ahol nincs bűn, ott isteni létsíkra emelt ember van, és a bűntől csak az isteni létsíkra való emelkedés tisztít meg.

E cikk keretében nem feladatunk, hogy a természetfeletti üdvrend nagy adományait leírjuk. Csak röviden idézzük emlékezetünkbe a fogalomcsoportokat, melyek segítségével a Szentírás megsejteti értéküket. A megváltás pozitív eredményeit vizsgálhatjuk erkölcsi kategóriákban (általa megigazulunk, megszentelődünk); személyközi viszonyok kategóriájába sorolhatjuk, (általa Isten szövetséges társunk, barátunk, atyánk, hitvesünk lesz); felfoghatjuk mint létünk tökéletesedését (a megváltás újjászületés, új teremtés, megújítja bennünk Isten képmását, az Isten természetének részesévé tesz). Jogosult nézőpont az örök élet is, amennyiben a mennyei boldogság nem más, mint "megváltásunk gyümölcseinek beérése", ahogy Előd István szépen kifejezte.

Ebben a pontban az apostolok idejétől fogva újra és újra felüti a fejét egy súlyos félreértés. Mindig van, aki azzal hitegeti magát, hogy ha egyszer meg van váltva, végleg és visszavonhatatlanul birtokában tartja a megváltás gyümölcseit. Természetesen igaz az, hogy a megváltott emberiséget semmi se szakíthatja el "Isten szeretetétől, mely Krisztus Jézusban, a mi Urunkban van" (vö. Róm 8,3-39). Isten mindig hű marad, "mert önmagát nem tagadhatja meg" (2Tim 2,13). A megváltó Krisztus a világ végéig velünk marad, kívánja javunkat, közbenjár értünk, tevékenyen belenyúl életünkbe. A kegyelem még a megrögzött bűnöst is váltig és holtig hívja a megtérésre, és mindenkinek felkínálja a megigazulás ingyen kegyelmét, a kegyelem gyarapodását, a végső állhatatosság nagy adományát. Ebben az értelemben a megváltottság eltörölhetetlen bélyeget nyom az emberi létre. De megváltott voltunk még nem teljesedett be egészen rajtunk, "mert megváltásunk még reménybeli" (Róm 8,24), és beteljesedésének feltétele, hogy szabadon, kitartóan küzdve és szenvedve elfogadjuk a nagy javakat, amelyeket Isten felkínál. A megváltás állapota nem küszöböli ki az emberi életből a kockázatot, a veszélyt, az éber vigyázat szükségességét (vö. pl. 1Pét 5,8).

A megváltás eredményét úgy tudjuk igazán felmérni, ha meggondoljuk, hogyan bontakozik ki az idő sodrában élő emberiség létében.

Jézus megváltó tette egy rövid időtartamban, születése pillanatától feltámadása pillanatáig játszódik le. De az ebben az időben rögzíthető történés titokszerű módon átlépi az időpontok által megjelölt határokat, és jelen van az üdvtörténet egész tartamában.

Egyfelől jelen volt a megváltó tett a Krisztus születését megelőző évezredekben. A pogányság és az Ószövetség szentjei Krisztus erejéből találták meg az Atyával való egyesülés útját, a Boldogságos Szűz Mária Krisztus megváltása következtében fogantatott szeplőtelenül. Krisztus

Urunk oldalsebét a katona lándzsája az ő szempontjukból a jövőben kellet hogy megnyissa, de ők már mint jelenlevőből "örömmel merítettek vizet az üdvösség forrásaiból" (Iz 12,3).

Másfelől a megváltó tett – bár mint külső történés a múlthoz tartozik – ma is annyira jelenlevő számunkra, hogy benne élünk. Nemcsak elvont tanítás számunkra, nemcsak megrendítő emlék; gyümölcsei nem valami éléskamrában számunkra félretett ajándékok. Nemcsak utánozzuk, hanem egybenövünk halálával és feltámadásával, vele együtt valóságosan megfeszíttetünk, meghalunk és feltámadunk (Róm 6,11). Nem a halálára való gondolatba temetkezünk, hanem magába a történésbe, ami számunkra a szentségekben, a hitből való életben valósággal jelen van. Azért vagyunk keresztények, mert szüntelenül benne élünk a megváltó tettben: belelépünk, magunkra öltjük a Megváltó személyét (Gal 3,27), s kiegészítjük, ami hiányzik Krisztus szenvedéséből (Kol 2,24).

"Krisztus megváltott minket", és ezáltal szédületes, emberfeletti szerepet kaptunk: Krisztussal mi is megváltjuk a világot.

Béky Gellért

VÁGY A MEGVÁLTÁS UTÁN

Buddha a robotban

"Még mindig akadnak olyanok, akik makacsul állítják: a vallás és a tudomány nem férnek meg egymással. A magam részéről tökéletesen meg vagyok győződve, hogy mind a vallásnak, mind pedig a tudománynak egy és ugyanazon igazságra kell eljutnia. Épp ezért írom ezt a könyvet." Az említett könyv eredeti címe (japánul): Buddha a robotban. Angolra is lefordították: "The Buddha in the Robot. A Robot's Engineer's Thoughts on Science and Religion". A szerző a tokiói műszaki főiskola tanára, robot-automata szakértő. Széleslátókörű, művelt ember. Nem reked meg a saját kicsi szakmájában. A könyv tele van a tudományokból és a tapasztalatból merített példákkal annak igazolására, hogy Buddha mindenütt jelen van. A "mindenben Istent keresni és megtalálni" (Loyolai Szent Ignác) buddhista változata, illetve Teilhard de Chardin "Az isteni miliő"-jének keleti megfogalmazása. Csak jóval könnyebb és élvezetesebb nyelven. A szerző mintha öntudatlanul is Assisi Szent Ferenc szemével nézné a teremtést és a gépeket is. Utat mutat, miként válhat emberibbé a ma embere a robotok világában anélkül, hogy robottá válna maga is.

A vallás és a tudomány állítólagos ellentétébe vetett "hit" aránylag új jelenség a szellemtörténet világában (vö. Ch. Dawson, A. Toynbee, A. Whitehead idevágó fejezeteit). Mondhatnánk így is: jellegzetesen nyugati "komplex"; afféle mesterséges, természetellenes hasadás a nyugati ember

(ön)tudatában. Részben a nagyon is dogmatikus színezetű tudományba vetett vak hiten, részben pedig a vallásról alkotott torz és önkényes elképzelésen alapszik. Igen sok esetben azonban se a vallást, se a tudományt nem ismerő ember fölényes rögeszméje képében kísért.

Japánban is dívik ez a felfogás. Azonban nyilvánvaló, hogy csak a nyugati materialista ideológia hatása, s nem igazi japán vagy keleti hagyomány. Tudvalevően Japán ma világviszonylatban is élen jár a természettudományokban, főleg a technológia terén. S mégis éppen ebben az országban, ahol már a gyerekek is komputerekkel játszanak és sokan már a 21. században élnek és álmodnak, újévkor tíz- és tízmilliók keresik fel a sintoista és buddhista templomokat, hogy lerójják hálájukat az elmúlt év sokféle kegyelméért és áldást kérjenek az újesztendőre. Legtöbbjüknél ez nem egyéb hagyományos szokásnál, amely azonban ahelyett, hogy lassan feledésbe menne, egyre jobban erősödik. Gyakran csupán a bajban lévő ember segélykiáltása, amit hamar elfelejt, mihelyt jól megy a dolga. Mégis kell valami igazi hitmagnak lennie a tömeghit ilyen kirívó megnyilatkozása mögött, még ha első pillanatra egy ideiglenes, kellemes földi paradicsom olcsó bebiztosításának tűnhet is.

Szemben a halállal...

Jó tíz évvel ezelőtt a majd tízmillió hívőt számláló Szókagakkaj (új, kissé harcias szellemű, magát buddhistának valló japán szekta) fegyverszünetet kötött a japán kommunista párttal, amellyel addig hadilábon állt. Az egyik legnagyobb japán hetilap is közölte a megállapodás szövegét és körülményeit. Miyamoto, a párt főtitkára kijelentette többek közt, hogy "addig, amíg az emberi szenvedés és a halál problémája fönn áll (és ugyan melyik társadalmi szervezet, milyen kormányforma lesz képes ezt a kettőt végérvényesen kiküszöbölni?), addig a vallásnak is lesz létjogosultsága." Nem mintha a vallás kizárólagosan vagy főképpen a szenvedés és a halál körül forogna. Az Istentől jövő üdvösség reménysége nélkül pedig akár a világ végéig viaskodhatna a vallás ezekkel a létkérdésekkel. Viszont helyesen utalt Miyamoto olyan jelenségekre, amelyeket semmiféle tudományos haladás vagy evilági ideológia, de még a legrafináltabb dialektika sem képes elhallgattatni és mégkevésbé megoldani.

Talán ez az oka annak, hogy nekünk itt Japánban a temetésen van a legfigyelmesebb hallgatóságunk. Gyakran megtörténik, hogy valamelyik férfi-hívőnk gyászmiséjére kivonul a gyár vagy a vállalat küldöttsége: ismerősök, barátok. Tele van a templom csupa férfinéppel. Legtöbbje talán először teszi be lábát katolikus templomba. Szemük csak úgy tapad a szertartásokra; a szentírási szakaszok olvasásakor, a prédikáció alatt meg csupa fül a hallgatóság: ugyan mit mond, mit hisz az Egyház a halállal kapcsolatban? Erről ugyanis nem illik beszélni a mindennapi életben. A "halál" szót (japánul "si") sem szívesen ejtik ki a japánok. S mivel a négy (4) japánul szintén "si" (csak más jellel írják), nincs négyes

számú szoba a kórházakban (4, 14, 24 stb.), mert a "halál"-t ébresztgető mellékzöngéi vannak. Van a japán nyelvben egy kifejezés: "nagaj mono ni makare-yo". Szórul szóra fordítva: "ne nyúlj a ‚hosszú dolgok'-hoz", ne bolygasd azokat a problémákat, amelyekkel úgy sem bírsz zöldágra vergődni. Eredetileg a hatalom embereire, a rendőrségre értették: kezük hosszú, messze elér, tehát nem tanácsos kikezdeni velük. Viszont mondani szokták a nagy kérdésekre: Isten, a halál, örök élet, a jó és rossz problémájára stb. is. Érthető tehát, ha a templomban teret talál a mesterségesen elfojtott kíváncsiság: értelmes, művelt ember mégse nyomhatja el erőszakkal ezeket a jogos és nagyon is emberi kérdéseket, amelyek az én legmélyéből törnek elő. Arra is volt eset, hogy egy férfi csak azért lett katolikus, mert részt vett a katolikus temetésen és magának is ilyen véget kívánt.

Japánban a temetés, a sír, a halottakról való megemlékezés, az értük felajánlott imádság még ma is hozzátartozik a mindennapi élethez, a családhoz. Sőt az egyik legerősebb összekötő kapocs a rokonok és a családtagok között. Számunkra pedig nagyszerű pasztorális lehetőség, hogy röviden kifejthessük a kereszténység alapigazságait (halál, föltámadás, örök élet, megváltás; a szentmise, mint az örök élet kenyere Krisztus személyében és valóságos jelenlétében).

Kjókaj: az Egyház

Bevásárláskor (cipő, táska, ruha) nemegyszer olcsóbban adták a kívánt árúcikket, amikor megtudták, hogy a "Kjókaj", azaz az Egyház embere vagyok. S egyik esetben sem volt keresztény a kereskedő. Hatalmas iskolahálózatunk van Japánban: 12 katolikus egyetem, csaknem 300 közép- és főiskola, több mint 500 óvoda. Egyházi iskoláinkba annyi a jelentkező, hogy sokszor csak egy kis hányadát vehetjük fel, pedig az egyházi intézmények általában drágábbak az államiaknál. Kiemelkedik szociális hálózatunk is: több mint 30 kórház, ugyanannyi öregotthon, kb. 170 egyéb szociális intézet árváknak, mozgássérülteknek stb. Közvetve a rádió is sokat tesz az Egyház jó hírnevének emelésére: szinte naponta hallani klasszikus vallásos vagy egyházi zenét. A hozzáfűzött magyarázat gyakran felér egy mini-katekizmussal. "Már unjuk mi is és az olvasók is a sok háborús hírt, a jelentéseket lopásokról, erőszakosságokról. Ösztönző, reménykeltő, ‚tiszta' híreket is szeretnénk olvasóinknak adni", mondta egyik hírlap riportere. Számos kollégájával együtt meg van győződve arról, hogy az Egyház bőven rendelkezik ilyen anyaggal. Sokszor fordulnak hozzánk hírekért: ismertetik előadásainkat, tevékenységünket. Mindezek révén elég jól ismernek bennünket. A "Kjókaj" szónak milliók fülében jó csengése van.

Mások lelki kételyeikkel, aggodalmaikkal keresnek fel bennünket. Nem kevesüket a keresésvágy hoz hozzánk. Egyik este, akkor még Hirosimában laktam, 25 év körüli fiatalember csengetett fel. Már éppen lefeküdni készültem. Bánatos-komor képpel állt az ajtóban, s rögtön rátért a

"tárgyra". Még csak nem is mentegette magát a kései zavarásért. Legszívesebben valami állat szeretne lenni, mintsem ember, kezdte. Azaz: végleg megakadt az élete kereke. Nem tudja, nem is érti, miért él, miért kell tovább küzdenie? – Neki szinte a semmiből kellett újra kezdeni az életutat.

Szerencsésebb volt az a diákfiú, akivel a patinásízű Kamakurában találkoztam az utcán. Osztályának legjobb tanulója, mindig az élen járt, anyagi gondok nélkül, de egyszer elsötétült benne minden. "Elvesztettem önbizalmamat", írta nem sokkal az említett találkozás után. "Képtelen vagyok hinni az emberekben. Pedig jól tudom: akinek nincs önbizalma, azt öngyilkosságba kergeti nihilizmusa, mint Nietzschét is. Nem tudom, azaz nem vagyok biztos benne, van-e Isten egyáltalán? De hiszek benne, mert újjá akarok születni. Mindennap így szoktam imádkozni: Mi Atyánk, aki a mennyben vagy. Én is szeretnék keresztény lenni. Add, hogy mások boldogsága az én boldogságom is legyen. Ezt kérem Tőled Jézus nevében." A fiú – úgy látszik – valamelyik protestáns misszióban hallott már egyet-mást a kereszténységről.

Sokan gondolkoznak és éreznek ma hasonló módon Japánban, (de gondolom, másutt is) a technika és tudományos fejlődés csodaországában. Valójában olyan ez, mint valami fantasztikusan szép, elvarázsolt mesebeli kastély, amelyben rossz szellemek tanyáznak. Japánul kifejezve: "naka ga náj", azaz: nincs benne "közép", nincs igazi tartalom, nincs szilárd támpontja, amihez igazodnia lehetne, amibe bele lehetne kapaszkodni az embernek.

Egyre jönnek hozzánk ezek az utatvesztett keresők, mint a fönt említett fiú is, aki máskor őszintén így vallott: "Nem tudok megbarátkozni az Egyházzal. Túlságosan nagy és ‚méltóságteljes'. (Nyugaton ezt triumfalizmusnak, győzelemittasságnak mondanák?) A keresztények élete se volt mindig kifogástalan. Szeretném jobban megismerni a kereszténységet."

El kell kezdeni komolyan gondolkodni

Kóbében első katekumeneim egyike orvos volt. Hatvan év körül lehetett, amikor hozzám jött a feleségével. Édesanyja hirtelen meghalt; életében sokszor emlegette, hogy keresztényként szeretne meghalni. A váratlan halál azonban megakadályozta ebben. Most az orvos és felesége döntött: nekik kell katolikusokká lenniük. Kérdésemre, hogy miként határozták el magukat erre a lépésre, a férfi szerényen így válaszolt: "Minél idősebb és tapasztaltabb az ember, annál többet kell gondolkodni az élet értelmén. Érzem, valami hiányzik az életben, amit a puszta anyagi és szellemi javak nem képesek megadni." Körülbelül öt éves kitartó katekizmustanulás után kértek, keresztelném meg őket. Japánban a katolikusok viszonylag kis közösségében (alig négyszázezer hívő) feltűnően sok az orvos.

P. Horváth Sándor S.J. halálával kapcsolatban (lásd 77. Szolgálat 96-98.o.) nemrégiben írtam a Nyugat-Japánban, a hegyek között fekvő kis városkáról, Cuvanóról. A katolikus hívők száma a környéken talán még a százat sem éri el. Mégis híres egész Japánban: régi, történelmében gazdag városka, és ismert keresztény központ. Ez a festői fekvésű városka adta ui. kb. száz évvel ezelőtt az utolsó vértanúkat a japán egyháznak.

Több mint tíz éven keresztül P. Horváth Sándor volt a kis missziós állomás plébánosa. Kedves modorával, szerető, meleg szívével megnyerte a látogatókat. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint az a kb. 70.000 levél, amelyet ott tartózkodása alatt kapott szerte Japánból. Az otometógei csepp kápolnában mindig volt papír: mindenki ráírhatta minden búját-bánatát vagy kívánságát. Még senki se dolgozta fel ezt a roppant "nyersanyagot". Annyi azonban bizonyos: a tudatlanul vágyódó és kereső "hívők" ("voto inscio") száma óriási ebben a modern országban is.

Sándor atya mesélte nekem, mikor éppen nála voltam a következő történetet: az egyik levélben talált egy ötszáz-yenes papírpénzt a következő magyarázattal: "Kedves Páter, bocsásson meg és fogadja el ezt az 500 yent. A múltkor Cuvanóban jártamban egyszerűen zsebre tettem egy kis emléktárgyat, anélkül, hogy fizettem volna. 500 yenbe került. Autóval mentem haza, de a rendőrök háromszor is igazoltattak, amire eddig még nem volt példa. Az eset annyira feldühített, hogy otthon azonnal összevesztem az apámmal, ami szintén nem igen történt meg. Mikor egy kicsit lehiggadtam, elkezdtem gondolkozni. S rájöttem, hogy mindez istenbüntetés (mi más lehetne?) a fizetés nélkül elhozott kis emléktárgy miatt. Ezennel küldöm a pénzt és bocsánatot kérek a Pátertől."

Cuvanóban és Otometógében ugyanis csak önkiszolgálás van: a könyvek, szentképek, levelező lapok, érmek, kegytárgyak stb. mellett áll egy-egy doboz, láda, abba teszi bele mindenki a pénzt. A különbözetet is ő maga veszi ki a dobozból, azaz saját magának ad vissza. Senki sem ellenőrzi a vevőt, megbíznak mindenkiben. Eddig még több pénz gyűlt be ilyen módon, mint amennyi az elkelt árúk ára lett volna (nem automata készülékekről van szó!). Az egyik nem keresztény egyetemistát annyira meglepte ez a bizalom, hogy visszaérve Tokióba, jelentkezett katekizmusra és megkeresztelkedett.

Mi vonzza az embereket Japánban a keresztény valláshoz?

Eszembe jut egy régi emlék. Hosszú évek után először jártam Európában és Magyarországon. Mikor megtudták, hogy Japánból jöttem, elkezdtek mindenfélét kérdezni missziós munkánkról. Említettem, mennyi nem keresztény fiatal jön hozzánk esküdni. Valaki látható csodálkozással félbeszakított: "De miért, miért"? Sokak számára nagy dilemma ez ma is: mi az oka annak, hogy a fiatalok szerte a világon annyira érdeklődnek a vallás, az Egyház után?

A japán rádió véleménykutatást végzett vallásos témákról. Arra a kérdésre: "Ha mindenképpen vallást kellene választania, melyik vallást választaná?" minden harmadik-negyedik megkérdezett a kereszténységet jelölte meg. Ez nem jelenti azt, hogy valóban keresztény is lesz az illető, de jól mutatja a tömegek érdeklődését és nagyrabecsülését a kereszténység iránt. Másik felmérés szerint több millióra tehető azoknak a száma, akik nem tartoznak semmiféle keresztény egyházhoz, mégis keresztényeknek vallják magukat. Állítólag minden negyedik családban van Biblia vagy valamilyen keresztény vonatkozású könyv. S már legalább két évtizede szokás, "divat" Japánban Isten előtt, azaz "keresztény módon" esküdni, tehát katolikus vagy protestáns templomban. Nálunk, katolikusoknál elég szigorú feltételekhez kötjük az ilyen házasságokat (pl. először be kell jelentkezniük, azaz megesküdniük a japán törvények szerint; elváltakat nem fogadunk el; megmagyarázzuk, hogy ez csak egy keresztény áldás – vagyis igyekezünk elkerülni a szentség látszatát is stb.). Ennek ellenére jönnek szakadatlanul az előkészítő házassági tanfolyamra is. S csak így felkészülve áldjuk meg őket a templomban egy kb. félórás szertartás keretében, amelyhez hozzátartozik természetesen a házassági ígéret, gyűrűk stb. Annyi a jelentkező, hogy kénytelenek vagyunk bizonyos napokra korlátozni az ilyen esküvőket, különben nem maradna elég időnk a híveinkkel való foglalkozásra. Elég gyakori a kórházi keresztelés is: jórészt felnőttek, öregek, akik haláluk órájáig húzzák-halasztják a "megtérést". Ennek ellenére Japán messze mögötte áll más ázsiai országoknak, pl. Indonéziának vagy Dél-Koreának a megtérések terén. Dél-Koreát valaki találóan Távolkelet Lengyelországának nevezte és nem alaptalanul. Annyi ott a jelentkező az Egyházba, hogy a papság alig győzi az előkészítéssel járó munkákat. Indonéziában néha az egész falu kér misszionáriust; az egyetemen pedig százával jelentkeznek az egyetemisták katekizmusra. Ugyan mi vonzza ezeket az Egyházba? "De miért? Miért?"

Nálunk Japánban újabban egyre gyakoribb eset, hogy a szentmisén áldozni akarnak nem keresztények. Ha nem vigyázunk, sorba állnak a többiekkel és áldoznak. Ezért a vasárnapi miséken áldozás előtt röviden felhívjuk a jelenlevők figyelmét, hogy a szentáldozás egyik elengedhetetlen feltétele a katolikus Egyházban felvett keresztség. Vagyis, akik még nem keresztények, előre jöhetnek a többiekkel, hajtsák meg a fejüket, s meg fogjuk áldani őket, de ne áldozzanak. Jönnek is szépen. Különösen karácsony esti szentmisén sok a nem keresztény, főleg fiatalok.

Vajon mi vonzza ezeket az embereket hozzánk? Régen, az elmaradottabb földrészeken nem egyszer az Egyház jelentette a szegény, egyszerű nép számára a gyógyulást, iskolát, műveltséget. Ez ma már, legalábbis itt Japánban vagy Dél-Koreában nem áll. Az Egyház se orvosságban, se kiképzésben, se általános műveltségben nem képes többet nyújtani annál, mint amennyit az állam ad a népnek. Nem találunk más okot mint a "votum inscium" (öntudatlanul vágyódás a hitre, az

üdvösségre), amiről a pápa ír a Krisztus Titokzatos Testéről szóló nagy körlevélben. A megváltás utáni sóvárgás nyilatkozik meg a keresők esetében szinte kézzelfoghatóan. Ez a vágy űzi az embereket nemcsak Ázsiában, hanem egyebütt is a világon.

"Remény híján, Isten nélkül" (Ef 2,12)

Valami lényeges és nagyon fontos hiányzik sokak életéből. Legtöbbször maguk se tudnák megmondani, hogy mi is ez. Legfeljebb annyi világos előttük, hogy se az anyagi jólét, se a tudomány, munka, szórakozás, se holmi ideológia nem pótolhatja ezt a Valamit vagy Valakit.

Egy régi indiai legenda szerint egyszer a hindu (fél)istenek azon versenyeztek, ki a leghatalmasabb, legfontosabb köztük? Indiában az ilyen kérdést úgy szokták eldönteni, hogy a versenyzőket egyenként kiküldik egy időre, hogy lássák, kit hiányolnak a legjobban. A nyertes az lesz, akinek a távollétét a legjobban megérzik, megsínylik.

Korunk talán egyik legkirívóbb "kórjele" az Isten hiánya: sajátos szellemi-lelki üresség, amelyet Isten távolléte okoz megszámlálhatatlan milliók életében. Ma már nemcsak az egyesek (pl. fiatalok) érzik ennek a valóban nélkülözhetetlen, legfőbb, sőt egyetlen szükséges Jónak a hiányát. Egész nemzetek, országok, sőt lassan az egész világ egyre fájóbban tapasztalja, "sínyli", hogy nincs meg ez a Lényeges; szenvednek miatta (céltalanság, üresség, hiábavalóság-érzet, unalom, bizonytalanság, kétségbeesés stb.). Nevelőink, tudósaink, a korszellem (vagy saját magunk?) elküldték, száműzték az Istent, a vallást a társadalomból, egyesek életéből. Ennek érezzük most szinte globálisan a hatását. Sajnos, csak kevés azok száma, akik tudják, hol s merre keressék az üdvösséget. Az Egyháznak talán sose volt még ilyen magasztos, sürgető, de egyúttal emberfölöttien nehéz hivatása, mint éppen most: összefogni, felkarolni, támogatni, buzdítani a "jóakaratú" keresőket és elvezetni őket az üdvösség útjára, az "Élő vizek forrásaihoz".

Japánban és Kelet-Ázsia egyéb országaiban is van igény a távollevő Istenre. A misztikusok (pl. Ruysbroeck) az Isten utáni, Istenre való "éhségről" beszélnek. Manapság ez az éhség talán nagyobb, mint gondolnánk.

Miért elenyésző – aránylag – azok száma, akik rátalálnak az igazi útra? Egyeseket száz meg száz kötöttség, lekötelezettség, másokat a szenvedélyek, pénz, gazdagság, hatalom, élvezetek és előítéletek kötnek gúzsba. Vagy ellenkezőleg, a szegénység, a kiszolgáltatottság, szenvedés és szüntelen megalázottság, üldözés tart vissza a döntő lépéstől. Japánban a keresztény erkölcs igényessége (házassági erkölcs, nemi erkölcs), az egész életre való elkötelezettség (keresztség, az Egyházba való belépés) riaszt el sokakat attól, hogy egészen kereszténnyé legyenek. Az evangéliumi példabeszéd a magvetőről, az elvetett magok sorsáról ma is helytálló valóság: szomorú iskolapéldája az ember örökös lélektanának.

Egy japán férfi ugyancsak buzdította feleségét a templombajárásra, a mielőbbi keresztségre. Ő maga majd azután fog megkeresztelkedni, mondta. Most még nem lehet: a vállalat, ahol dolgozik, minden erejével azon van, hogy csődbe juttasson egy másik vállalatot, versenytársukat. Míg ezzel nem végeznek, nem jöhet jó lélekkel a templomba. Tudta, hogy a keresztény erkölcs nem helyesli a mások megbuktatására irányuló munkában való közreműködést.

A "Tao" (Út) emberei

De nem hiányoznak a komoly keresők sem, akik egész életüket rászánják arra, hogy megtalálják az igazság, az üdvösség útját. "Ha reggel megleltük az Utat, akár aznap este meg is halhatunk": nem hiába éltünk – mondotta Konfucius. Nagyon hasonlít ez a magatartás az evangéliumi ősz Simeon hattyúdalához: "Bocsásd el, Uram szolgádat, szavad szerint békében, mert látta szemem üdvösségedet" (Lk 2,29-30).

Az ilyen keresők közé sorolhatjuk azokat az egyszerű, névtelen buddhista híveket is, akiket se a nyári fullasztó hőség, se a téli fagyos havak nem tartanak vissza a fáradságos és nem egyszer költséges zarándoklattól a Kója-hegyre, Ószaka közelében. Olvasunk olyan zen-mesterekről, akiknek csak egy vágyuk volt: a szabályos lótuszülésben, meditálva, elmélkedve meghalni. Egyikük valami lábsérülés folytán nem tudott ebben az ülésmódban elmélkedni. De mikor érezte, hogy közel a halál, erővel keresztbe kényszerítette beteg lábait. A nagy erőlködésben eltört a lábcsontja, mégis összeszorított ajakkal, vértől piros ruhájában, tökéletes lótuszülésben fejezte be életét. A másikról feljegyezték, hogy éjjel-nappal csak ezt forgatta fejében: az "Egy"-hez térnek vissza mindenek; de az "Egy" maga mihez, kihez tér vissza? Elfelejtette önmagát; megfeledkezett az evésről, az alvásról: éjjel-nappal másra se gondolt, csak erre az "Egy"-re. Fáradságát siker koronázta: megkapta a "megvilágosodás" jutalmát.

Elszakadni mindentől (gazdagság, hírnév, egyéni vágyak, érzéki gyönyörök stb.), ami akadály lehet az "Út" megtalálásában, az üdvösség elérésében szintén gyakori ideál a buddhista és hindu hívő világában. A hit, a tanítás tisztasága és a tanításhoz való hűséges ragaszkodás sokak számára egyenlő a szív makulátlanságával, vagy legalábbis annak jele és záloga. Elég figyelmesen elolvasni a tokiói Sophia egyetem ma már világszerte ismert szaktekintélyének, H. Dumoulin-nek nem régen megjelent két kötetes, hatalmas munkáját a zen-buddhizmus történetéről (Die Geschichte des Zen-Buddhismus, Bern I-II), hogy meggyőződjünk a régi és mai zen-buddhista keresők meg nem alkuvó őszinteségéről és tiszteletreméltó komolyságáról. A buddhizmus, főleg a zen-buddhizmus az "önerőből való megváltásban" hisz ugyan, jóllehet nem hiányzik a buddhizmusban sem a hitből eredő, a Mások (Buddha) érdemein alapuló üdvösségtudat eleme. Mindenesetre el kell ismernünk, hogy őszintén és halálos komolyan keresik a megváltás útját.

Újabban örvendetesen halad a katolikus Egyház és a zen-buddhizmus párbeszéde Japánban. Gyakran rendeznek összejöveteleket, tanulmányi napokat, közös meditációkat stb. Néhány évvel ezelőtt zen-boncok és apácák, valamint a hívek nagyobb csoportja egész hónapot töltött Nyugat-Európa különböző bencés és trapista kolostoraiban. Én is jelen voltam a zen-boncok európai útját előkészítő egyik találkozón a nagoyai katolikus egyetemen. Csodálkoztam, milyen mohón – egész éjfélig – kérdezősködtek a boncok. Főleg a Szentlélek, Szűz Mária és a keresztény szemlélődő imádság érdekelte őket.

Az összemelegedésnek máris látható jelei vannak. A buddhista kiadványokban a buddhista hívek is olvashatnak a katolikus szerzetesekről, szemlélődő életmódról. Az egyik közeli zen-templomban (Kjotó közelében) ott láttam a falon a keresztet (az illető templom bonca többször is találkozott már a pápával).

Mi, katolikusok is sokat tanulhatunk a buddhisták és hinduk őszinte üdvösségszomjából, önzetlen, nemegyszer hősies igazságkereséséből. Már a 16. században elcsodálkozott a Japánban működő jezsuita Cosme de Torres a zen-boncok komolyságán és éles, mély tudásán. "Ezek a mesterek sokszor olyan kérdésekkel lepik meg az embert, írja, hogy talán még Duns Scotus vagy Szent Tamás se tudna rájuk kielégítő választ adni."

Úgy tűnik, hogy manapság nem is annyira "válaszolni" kell tudni egymás kérdéseire. Sokszor szinte lehetetlennek látszik ez a vállalkozás, hiszen annyira két különböző világ, élmény, viszonyulás áll itt szemben egymással. Mindenekelőtt imádkozva kell együtt keresnünk a "közös üdvösséget" (Júdás 3).

Lelóczky Gyula

"TUDOM, KINEK HITTEM..."

A megváltottság a keresztény megtapasztalásban

"Rajtam volt a sor a templomi felolvasásban. Az elején normálisan olvastam a szöveget, nem éreztem semmi különösebbet, de amikor e mondathoz értem: ‚Ez a vér volt üdvösségünk ára', egyszerre mint a villám belém vágott a felismerés és egész valóm mélyéig tudtam, mibe kerültem Jézusnak. Olyan nagy bánatot éreztem bűneim miatt, hogy bele tudtam volna halni. Aztán, folytatva a felolvasást, mikor e szavakat olvastam: ‚Kelj fel, Krisztus által szeretett lélek! Ne hagyd abba a virrasztást! Hozd közel az ajkadat, hogy ihass a Megváltó forrásából', mintha mindaz a vágy, amit egész életem során éreztem, hogy Jézussal egy lehessek, egyetlen pillanatba sűrűsödött volna. Mérhetetlenre

fokozódott bennem ez a vágyakozás és az egész lényem kiáltott Jézus után. Ezeknél a szavaknál pedig: ‚A Szíved, jó Jézus, a nagy kincs, a drága ékszer, amely el van ásva szent tested földjébe', egy pillanat alatt tudtam (nem a fejemmel, hanem a szívem mélyén, bár nem is tudom pontosan leírni, hol tapasztalja meg az ember a benne jelenlévő Istent), hogy minden kegyelem Jézus Szívén át jön hozzánk és Ő nekem adta szent Szívét. Ez olyan roppant nagy megtapasztalás volt, hogy csak Istentől jöhetett; és az is, hogy – magam sem értem, hogyan – mindezek alatt folytatni tudtam a felolvasást." E sorok egy szerzetes "lelki önéletrajzából" valók. Ilyen vagy ehhez hasonló, kisebb vagy nagyobb intenzitású lelki élményekben mindenki részesül, akinek az életében Isten fontos tényező.

A keresztény ember az ígéretek beteljesedése korában él, az "idők teljességében", a "végső időkben". Nem várja csupán a megváltást: a megváltás már itt van, megtörtént Jézus Krisztus halála és feltámadása által. A teendőnk csak az, hogy magunkévá tegyük, megéljük a megváltást, alkalmazzuk mindennapjainkra, életformánkra. A Jézus-eseménnyel Isten betört a teremtett világba, s azáltal, hogy annak részese lett, új kor kezdődött az emberiség életében. A megváltott ember életének, egzisztenciájának egész sor olyan jegye van, ami ugyan nem a tapasztalati világ része, nem mérhető, nem fényképezhető, és semmiféle magnóra nem lehet felvenni. A hit területére tartozik tehát, jóllehet érzékelhető nyomokat hagy az emberben. Ezért a keresztény ember valamiképpen mégiscsak megtapasztalja a hit világát; hite nem ködös tanítások magára erőszakolt elfogadása, hanem életté vált meggyőződés. Ezeket a jegyeket próbáljuk röviden megvizsgálni, mintegy feltérképezni – a teljesség igénye nélkül.

A vágy

"Costanueva" dél-amerikai államban a hadsereg puccsa megbuktatja a kormányt és a hatalmat katonai junta veszi át Fernando Fernandez vezetésével. Fernandeznek az ezredesi egyenruha és kitüntetések állandó viselése mellett van egy másik hóbortja is: gyűlöli a zenét. Gyermekkorában szülei hosszú éveken át kényszerítették a hegedülés művészetének elsajátítására. A napi több órás gyakorlás és az ezernyi zeneóra életreszóló s engesztelhetetlen gyűlöletet ébresztett a fiúban a muzsika mindennemű fajtája iránt. Most, hogy alkalma van kiélni zenegyűlöletét, Fernandez egyik első rendeletével betiltja a zenét az egész országban. Elnémulnak a hegedűk, a zongorák, becsuknak a zeneiskolák, a zenetanároknak másfajta megélhetés után kell nézniök. Nincs többé hangverseny, nincs operaelőadás, nincs zene se rádióban, se hanglemezen, tilos fütyölni vagy dúdolni, és ha valakinek jókedve van, se nem dalolhat, se nem táncolhat; a templomokban sem szól az orgona, nem dicsérheti énekszó az Urat. Elképzelhető egy ilyen ország? Önmagában igen. Talán senki sem halna bele a zene hiányába, s a polgárok egy része bizonyos idő után még meg is tudná szokni a muzsika

nélküli életet. Nagyon szürkévé, elszegényedetté válna így az élet, de elképzelhető.

Ilyesmi történik az élettel vallás és Isten nélkül. Szegényes, üres, felszínes, csonka egzisztencia, de sok ember él ilyen állapotban; és nem is tudja, hogy megfosztotta magát az emberlét legnagyobb kincsétől és örömétől, az Istennel való telítődéstől. Ha az embernek veleszületett igénye van a zenére, sokkal inkább igényli pszichikailag a vallást. Az emberi lélek egyik alapvető tulajdonsága az Istenre-irányultság. A Teremtő a saját képére és hasonlatosságára alkotta: az emberszív befogadóképessége akkora, hogy ezt csak Isten képes betölteni. Ez különbözteti meg az embert az állattól. A kutya "boldog", ha eleget ehetihat és van meleg kuckója. Az embert a teremtett világ nem képes kielégíteni; mindig nagyobb gazdagságra, hatalomra, gyönyörre vágyik, semmi sem elég neki. Maupassant írja az egyik regényében: "Az egész élet csupa ‚majdnem'. ‚Egészen' nincs ezen a világon." Az emberi szív pedig természeténél fogva az "egészre", a végtelenre vágyik. Ez az a "nyugtalan szív", amiről Szent Ágoston beszél, s amely nyugtalan marad mindaddig, amíg meg nem találja nyugalmát Istenben. Isten öröktől fogva tudta, hogy az emberben akar lakni, és már amikor megteremtette, méltó lakóhelyet készített a maga számára az emberszívben. Ez a megváltó Isten első megtapasztalása a szívünk mélyén: mintegy negatív módon, egzisztenciális éhségünk formájában.

Az első válasz

Egyik ismerősöm nemrég a Szentföldön járt és vásárolt egy fából faragott betlehemet. Megvolt valamennyi alak: Mária, József, a kis Jézus, a pásztorok, a napkeleti bölcsek, s a szokásos állat-figurák. Amikor elhagyta Izraelt, a Tel Aviv-i Ben Gurion repülőtéren a biztonsági vizsgálat rendkívül aprólékos volt, átvizsgálták a betlehem minden darabját is. A vizsgálatot végző katona bocsánatkérően mondta: "Nem kockáztathatunk semmit, mindent meg kell néznünk, nincs-e benne robbanó anyag elrejtve." Ismerősömnek akkor az a gondolat jutott eszébe, hogy ez a katona nem is sejti, hogy a betlehem egyik alakja nagyobb robbanó energiát tartalmaz az emberiség számára, mint a világ összes nukleáris bombája együttvéve; azzal a különbséggel, hogy az övé nem pusztító, hanem építő, teremtő energia.

Csakugyan: a megtestesülés robbanásszerű, az egész világrendet újjáalakító, új jelleggel felruházó, minőségi változást hozott létre a teremtésben. A világ alkotója az általa teremtett világ része lett, mintegy feladva végtelen dicsőségét, a "szolga alakját vette fel", és egyszerű emberként közöttünk élt. A szentatyák szerint az Ige megtestesülése, Isten megjelenése a földön emberként már maga egyfajta megváltás. A Végtelen jött közénk, akire senki rá nem nézhet, mert aki meglátja, annak meg kell halnia (Kiv 33,20). Aki Jézusra nézett, Istent látta, – és nem

kellett meghalnia; ajkán Isten beszél az emberekhez, egész közvetlenül, egyszerűen, nem kíséri szavait mennydörgés, villámlás, földrengés és harsonaszó, mint Sinai hegyén. Jézus tetteiben Isten cselekszik: gyógyít, kenyeret ad, halottat támaszt életre. Isten épp azáltal, hogy elrejtette dicsőségét, kinyilvánította, megmutatta magát Jézusban. Ilyen értelemben "sacramentum", szentség Jézus: Isten jelenléte rejtve emberi formában, látható módon.

Mivel láthatóan, a föld elemeiből, anyagából álló emberként közöttünk járt, megszentelte az egész anyagi világot s szentségi erejűvé tett több anyagi valóságot. Például az emberi közösséget: "Ahol ketten vagy hárman összegyűlnek az én nevemben, én ott vagyok közöttük" (Mt 18,20). A Bibliát tömör meghatározással "könyvvé lett Istennek" is nevezhetnénk: a szentatyák a Szentírás minden szavát szentségnek tekintik, érzékelhető valóságnak, melynek révén Isten jön hozzánk. Szentségi erőt kapott az idő is, mert szent ünneppé vagy ünnepi időszakká válik, mint Jézus élete egyes eseményeinek megemlékezése-megjelenítése. És elsősorban jelen van, működik Jézus az Egyház hét szentségében: életet ad, gyógyít, táplál. De tágabb értelemben szentségivé lett az egész anyagi világ: a természet megszépült azáltal, hogy a világ Teremtője a teremtett világ részévé vált. Az anyag is szinte belülről izzik a belé oltott gazdagságtól és méltóságtól, hogy Istent hordozhatja, Istent közvetítheti, Isten rejtőzik benne. Szépség hamva vonja be a világban nemcsak azt, ami élettől, erőtől, ifjúságtól duzzad és már amúgy is szép, de a romlás, bűn, betegség okozta, az elmúlás és halál felé mutató csúnyaságra is kiárad, mint a téli hó szikrázó fehérsége vagy a késődélutáni nap omló aranya. Valamiképpen istenivé vált minden atom azáltal, hogy potenciálisan Isten elrejtője és kinyilvánítója lehet az ember számára. Ezt nevezhetnénk a megváltás második megtapasztalásának: szentségi világban élünk, körülvesz bennünket Isten, közel van hozzánk anyagi, látható módon, és várja, hogy bebocsátást kapjon a szívünkbe.

A második lépés

Sokak számára ismerős a kőszívről szóló német népmese. Az egyik városkától nem messze volt egy barlang, ott lakott egy óriás. Furcsa szenvedélye volt: emberi szíveket gyűjtött. Barlangja falára felerősítve sok-sok meleg, piros emberszív dobogott. Egy fiatal kereskedőt szemelt ki következő áldozatául. Úgy intézte a dolgot, hogy találkozzon vele, és nagy sikereket ígért neki üzleti útjaira, ha meglátogatja őt a barlangjában. A kereskedőnek tetszett az ajánlat, követte az óriást a barlangba. Ott megborzadt a sok dobogó emberi szív láttára, de már nem volt visszaút: az ő szívét is kivette az óriás, és helyére egy darab követ rakott be, – ahogyan ezt a többi áldozatával is tette. Attól kezdve a fiatalember Németország egyik legsikeresebb üzletembere lett: dőlt hozzá a pénz. Üzletei azonban egyre sötétebbek lettek. Kegyetlen volt, kőszíve nem tudott megesni az emberek szüksége láttán. Egyik este azonban, amikor dührohamában

megütötte fiatal feleségét, észhez tért. Rájött, hogy így tönkreteszi magát és életét, bármennyi is a pénze. Az éjszaka közepén kirohant a városból, szaladt az óriás barlangjába és egy trükkel rávette az óriást, hogy tegye vissza igazi emberszívét a testébe. Miután visszakapta, kisiklott az óriás kezei közül, kimenekült a barlangból. Attól kezdve kisebb volt ugyan a bevétele, nem virágzott annyira az üzlete, de boldogan élt a feleségével.

A teremtés hajnalán Isten nagy kockázatot vállalt: saját képére embert teremtett, hogy az részt vehessen boldog, háromságú isteni életében. Eredeti terve azonban meghiúsult: az ember függetleníteni akarta magát, egyedül akarta eldönteni, mi számára a jó és a rossz; a maga istenévé vált. Belesüllyedt bűneibe, Isten felé lázadó, embertársai felé kegyetlen, kőszívű lett. A Teremtő nem adta fel a tervét. Szövetségek egész sorozatával próbálkozott, hogy visszaédesgesse az embereket magához, de kőszívük mindig visszavitte őket bűneikbe. Isten ekkor egy gyógyító műtétet határozott el az emberi nem számára. Azt mondta: "Eltávolítom testükből a kőszívet és helyébe hússzívet adok majd nekik, és akkor majd megtartják törvényeimet" (Ez 11,19). Erre a műtétre csodálatos módot talált az Isten. Elküldte Fiát, aki hozzánk hasonló emberré lett, egy közülünk. Valamennyiünk bűneit rátette Isten erre az egyetlen emberre, aki egyébként teljesen bűntelen volt; minden vétkünk, egész lelki nyomorunk beléje helyeztetett. Így ír erről Izajás: "Miénk volt a szenvedés, amit ő viselt, a mi kínunkat cipelte... A mi bűneinkért lett átszúrva, a mi vétkeinkért eltaposva. Őrajta van a büntetés, mely békét hoz nekünk, az ő sebei által gyógyulunk meg" (Iz 53,4-5). Isten Jézuson végezte el a műtétet. Bár a célja gyógyítás, nem pedig a beteg halála, még sincs műtét vér nélkül. A Kálvária-domb volt a műtő, a kereszt a műtőasztal, a katona lándzsája a sebészkés. Jézus szenvedése és halála a kőszívet eltávolította minden emberből, aki új, gazdagabb életre vágyik. A feltámadott Krisztusban az egész emberiség támadt új életre. Egyetlen emberen történt meg a műtét, de minden ember meggyógyult általa, aki csak meg akar gyógyulni.

Van-e érzékelhető jele ennek a gyógyulásnak? Élete során Jézus sokszor hívta magához az embereket: "Jöjjetek hozzám mindnyájan, akik elfáradtatok, s akik terhet hordoztok, én megkönnyítlek titeket. Vegyétek magatokra igámat, és tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű (nem kőszívű!), s megtaláljátok lelketek nyugalmát" (Mt 11,28-29). De nagyon kevesen jöttek, és még akik jöttek is, azokat is inkább csak Jézus csodái vonzották, nem annyira személye. Az emberek igazi lelkületüket nagypénteken mutatták ki, amikor a "Feszítsd meg őt!" kiáltással elvetették, és még legjobb barátai is megtagadták, elhagyták. S mégis, mi lett a hatása a kereszten végrehajtott műtétnek! Azt mondta Jézus: "Én, ha majd fölemelnek a földről, mindenkit magamhoz vonzok" (Jn 12,32). Bár mágnes volt már egész földi élete során, vonzásának mégsem volt hatása, mert az embereknek kőszívük volt, s az ő szíve csak meleg, dobogó emberszívekre tud hatni. De mihelyt felemelik a kereszt

műtőasztalára, minden ember szíve meggyógyul, aki csak hisz benne: a kőszívek kicserélődnek meleg, szerető emberszívekké, amelyek már engedik, hogy Jézus vonzhassa őket; megszületik a szeretet-kapcsolat Isten és ember között. Beteljesedik az ígéret: "Belejük helyezem, a szívükbe írom a törvényemet, és Istenük leszek, ők pedig az én népem" (Jer 31,33). Az ember most már képes Isten akarata szerint élni, valamint békében és szeretetben embertársaival. Így hat ez az isteni nyitott-szív operáció.

"Szeretet az Isten. Mindenki, aki szeret, Istentől való" (1Jn 4,7-8). Egyetlen szeretet létezik tehát: amellyel Isten szeret, mert Ő maga a szeretet. Minden igazi szeretet tőle származik, s amikor képesek vagyunk igazán szeretni, Istenből van bennünk valami. A legkisebb szeretet is a megváltás gyümölcse, a megváltás csodája; annak bizonyítéka, hogy a kőszív helyett már meleg emberszív dobog bennünk. "Arról tudják majd meg rólatok, hogy a tanítványaim vagytok, hogy szeretitek egymást" (Jn 13,35). Az igazi szeretet új elem a világban. Valami, ami Jézus jöveteléig ismeretlen volt: valami, ami az ő öröksége, hagyatéka, jelenléte a világban: "Ahol ketten vagy hárman összegyűlnek az én nevemben, ott vagyok közöttük" (Mt 18,20). Azért új a szeretet parancsa, mert csak Jézus megváltása révén vált számunkra lehetségessé, hogy igazán szeressünk. "Új parancsot adok nektek: szeressétek egymást" (Jn 13,34). A szeretet az a szabadság, melyet Jézus kiontott vére adott nekünk: képesek vagyunk kitörni magányunk és elszigeteltségünk börtönéből, kinyúlni a másik ember felé, felfedezni benne a testvért, felfedezni benne a mennyországunkat. A megváltás gyümölcse a szerető testvéri közösség: az Egyház. Amint csoda a szeretet, úgy csoda a "testvéri" közösség, a "helyi egyház", valamint a titkos szálakkal minden keresztényt egységbe vonó, összetartó "világegyház". Az igazi szeretet megvalósítása és az erre való képesség is egyfajta megtapasztalása a megváltásnak.

A beteljesedés

John Steinbecknek, a Nobel-díjas amerikai írónak van egy megrázó elbeszélése egy húszéves fiúról, akivel – vélt vagy valós vétekért – egy banda le akar számolni. Felhevülve ér haza a fiú, és kéri anyját, csomagoljon számára elemózsiát, mert menekülnie kell. Perceken belül el is hagyja a házat lóháton. Két napig megy, mind beljebb és beljebb a hegyek közé, de úgy látszik, üldözői nyomában vannak, mert egyszerre lövés süvít el felette, s leviszi a fiú kalapját. Ettől kezdve felgyorsul az embervadászat irama, ami a fiú számára holmijának fokozatos elvesztését jelenti. Kilövik alóla a lovát, elhullik a kése, leteszi kiürült kulacsát, elmarad az ételes zsákja is. Mikor elfogy a tölténye, puskáját hagyja el: már nincs semmije, csak a puszta élete; s amikor óvatlanul kilép egy szikla mögül, úgy lövik le, mint egy kóbor kutyát.

Az elbeszélés hűen illusztrálja Jézus szenvedés-történetét, hisz számára is a földi élet mindenének és mindenkijének fokozatos elvesztése

volt. A Getszemáni kertben szabadságát veszíti el, aztán tanítványait; amikor pedig arcul csapkodják, leköpik, töviskoronát tesznek a fejére, elveszíti emberi méltóságát. A tömeg "Feszítsd meg!"-jével elveszíti népét, s amikor kiviszik a városból, elveszíti a templomot, Atyja házát és a szeretett Jeruzsálemet. Ruhájától megfosztva elveszíti utolsó tulajdonát, a keresztre szögezve mozgási szabadságát; anyját a szeretett tanítványnak adja, az utolsó hű tanítványt meg anyjának. Ég és föld között függve úgy érzi, a föld kivetette és az ég nem fogadta be. Még Atyjától is megfosztva véli magát: "Istenem, Istenem, miért hagytál el engem?" És amikor minden beteljesedett, utolsót sóhajt, megáll a szíve és sötétség borul a világra.. Végül egészen megsemmisült: "Féreg vagyok, nem ember, mindenki csúfja, népem söpredéke" (Zsolt 22,5). Megkínzott, élettelen testét siettek eltemetni, föld alá dugni, hogy még az emléke is elenyésszen.

Krisztus földi élete, szenvedése és halála révén úgy szerzett megváltást az embereknek, akikkel szolidaritást vállalt, hogy mindaz egyúttal követői életének is mértéke és mintája lett. Az az "Isten szegénye", akinek életmódja, áldozatvállalása, bátorsága és hűsége szerint kell alakítani életünket. "Aki nem veszi vállára a keresztjét, s nem követ, nem méltó hozzám" (Mt 10,38). Megváltott bennünket bűneinktől, életünk céltalanságától, reménytelenségétől, kilátástalanságától, a sötétségtől, de a kereszt megmaradt, mint az ember földi életének része. A keresztnek azonban új értelmet adott.

Új látásmódott kaptunk, hogy hogyan nézzük az élet megpróbáltatásait; azaz megváltott bennünket a kereszt értelmetlenségétől is. Kereszthordozásunk részvétel Krisztus megváltó szenvedésében. Az Egyház, Krisztus teste minden korban együtt szenved a Fejjel: "Testemben kiegészítem, ami Krisztus szenvedéséből hiányzik" – mondja Pál (Kol 1,24). Ugyanakkor keresztjeinkben rejtetten, titokzatosan már benne van a feltámadás dicsősége is. Jézus győzelme a halálon megadja nekünk az erőt, hogy szenvedéseinket elfogadjuk és viseljük. Tehát még a kereszthordozásunkban is megtapasztaljuk a megváltást: gyengeségünkben Isten erejét. Szent Pállal mindnyájan "tövist kaptunk a testünkbe", s az ő tapasztalata a mienk is: "Háromszor kértem ezért az Urat, hogy szabadítson meg tőle, de azt felelte: ‚Elég neked az én kegyelmem. Mert az erő a gyöngeségben nyilvánul meg a maga teljességében'. Ezért legszívesebben a gyöngeségeimmel dicsekszem, hogy Krisztus ereje költözzön belém... Mert amikor gyönge vagyok, akkor vagyok erős" (2Kor 12,7-10). Korlátaink, betegségeink, elesettségünk, mindenféle szegénységünk, ínségünk, éhségünk, a fájdalmak és kínok, amit mások okoznak nekünk, valamint szeretteink halála, és az, hogy mindegyikünknek szembe kell néznie a saját öregségével, halálával: ez mind az a gyengeség, amelyben Jézus "feltámadásának ereje" (Fil 3,10) megnyilvánul.

Valamennyi közül a legfájdalmasabb gyengeségünk az, hogy vétkezünk. Ez a "gonoszság titka" (2Tessz 2,6), misztériuma. Mert szeretni

akarjuk Istent, megkapjuk kegyelmét, erejét is, hogy az evangélium elvei szerint éljünk, és mégis újra meg újra megbotlunk, elesünk. Ismét Szent Pállal kell elismernünk, hogy "a bűn rabjai" vagyunk. "Hiszen nem a jót teszem, amit akarok, hanem a rosszat, amit nem akarok... Bár a jót szeretném tenni, a rosszra vagyok készen... Én boldogtalan! Ki vált meg a halálra szánt testtől? (Róm 7,14-24) Meglepő módon Pál mindjárt hozzáfűzi: "Hála az Istennek Urunk, Jézus Krisztus által!" (Róm 7,25) Még ebből a mélységből is hálával kiált Istenhez azért, mert az ő végtelen bölcsessége éppen abban nyilvánul meg, hogy képes a rosszból is jót kihozni. A következő fejezetben Pál megmutatja, hogy "akik Istent szeretik, azoknak minden javukra válik" (8,28). Aztán drámai kérdéssorozattal folytatja: "Ha Isten velünk, ki ellenünk? Aki saját Fiát nem kímélte, hanem mindnyájunkért áldozatul adta, hogyne ajándékozna nekünk vele együtt mindent? Ki emel vádat Isten választottai ellen? Isten, aki a megigazulást adta? Ki ítél el? Jézus Krisztus, aki meghalt, sőt fel is támadt, és az Isten jobbján közbenjár értünk? Ki szakíthat el bennünket Krisztus szeretetétől? Nyomor vagy szükség? Üldöztetés, ruhátlanság, életveszély vagy kard?... Mindezeken diadalmaskodunk őáltala, aki szeret minket" (Róm 8,31-37). S Pál levonja a gyönyörű következtetést: semmi de semmi nem szakíthat el bennünket Isten szeretetétől (Róm 8,38). Isten bölcsessége leleményes, mert szeretetből fakad, s ezért türelmes, jóságos, "mindent eltűr, mindent elhisz", "nem szűnik meg soha" (1Kor 13,4-8). A szeretet győzedelmeskedik keresztjeinken és bűneinken keresztül is. Ez is Isten szeretetének és megváltásának megtapasztalása: képesek vagyunk újrakezdeni minden kudarc, minden elesés után; nem győz le bennünket a kétségbeesés és reménytelenség, hogy nem érdemes. A feltámadt Jézussal mindig lehet és mindig érdemes újra kezdeni.

Életté válhat

A nagyapa és kis unokája sárkányt eresztett a magasba. Jó erős volt a szél, repült a sárkány, olyan magasra, hogy egy alacsonyabban szálló felhő el is takarta. "Honnan tudod, hogy fenn van a sárkány, hiszen nem is látod?" – kérdezte tréfásan a nagyapa a madzagot tartó unokájától. "Érzem a húzásáról" – jött a magabiztos válasz.

A másik kis epizód. Kislány állt nagyapjával egy régi kútnál. Éppen felhúztak egy vödör vizet, hogy szomjukat oltsák, amikor a kicsi megkérdezte: "Nagyapa, hol lakik az Isten?" A nagyapa felemelte kis unokáját és a kút fölé tartotta, hogy leláthasson a kút mélyére: "Nézz le a vízre és mondd meg mit látsz." "Saját magamat látom", válaszolta a kislány. "Hát ott lakik az Isten, te vagy az Isten otthona."

Jézus Krisztus emberi testével nincs többé a világban, eltávozott és "az Atya jobbján ül". Eltávozott, hogy elküldje nekünk a Szentlelket, mint Segítőt, Támaszt, Erősítőt. Ő az a "kötél", amelyen át érezzük a feltámadt

és mennybe felment Jézus "húzását". De Jézus nemcsak távolról hat ránk: a Szentlélek által őmaga van közöttünk, új módon, más formában. Krisztus eltávozott földi élete helyéről, történelmi idejéből, hogy jelen lehessen minden követője számára minden helyen és minden időben. A Szentlélek eljövetele révén Jézus nemcsak mindenütt és mindenkor jelen van barátai számára, hanem bennük van. Ez a Szentlélek, és általa az Atya és a Fiú, állandó bennünk lakása a szeretetben: "Aki szeret engem, az megtartja szavamat, és Atyám is szeretni fogja, és hozzá megyünk és benne fogunk lakni" (Jn 14,23; vö. Ef 3,17; Jel 3,20). "Nem tudjátok, hogy Isten temploma vagytok és hogy Isten Lelke lakik bennetek?" – kiált fel Szent Pál (1Kor 3,16). A háromságos Isten bennünk lakása a megváltás legnagyszerűbb gyümölcse, megváltó tervének végső beteljesedése, szeretetének legszebb győzelme. Ez az egymásban-lakás több mint találkozás, több mint párbeszéd, több mint jóakarat: a barátság és szeretet teljessége.

A Szentlélek a szeretet Lelke, tűz formájában jött el és tüzet hozott a földre, Jézus szeretetének a tüzét: "Azért jöttem, hogy tüzet hozzak a földre, és hogy vágyom arra, hogy már lánggal égjen" (Lk 12,49)! Isten bennünk lakása nem száraz hittétel, hanem tüzes, élő szerető valóság, aminek érzékelhető hatása van minden emberre, aki arra kinyílik, aki azt befogadja. Minden ember kalandja Istennel szerelmi történet. Mint minden szerelem, az isteni is kiforgatja, felforgatja, átforgatja az embert: gyökeresen átalakítja életfelfogását, értékvilágát, minőségi változást hoz létre életében, és nagyobb békével és boldogsággal tölti el, mint amilyent bármilyen földi valóság adni tudna. Érzi, tapasztalja Isten jelenlétét életében, néha rendkívüli élmények formájában is. A béke és öröm életkedvet, lelkesedést ad, tettvágy fűti, hogy szeretetét cselekedetekre váltsa. Mert mint minden szerelem, ez az isteni sem elégszik meg érzelmi telítettséggel. Az illető személy érzi Jézus "húzását" ez vagy amaz életforma irányába, valamilyen elkötelezettség, hivatás felé. Az egyiket kolostorba húzza, el a világtól; a másikat világi életforma felé irányítja, mint elkötelezett keresztényt; a harmadikat a hívő közösség szolgálatára készteti, mint papot. A Szenlélek nem engedi, hogy bárki is "lelki kapitalista" legyen, kegyelmeket hal...ozzon fel saját maga számára. Jézus nemcsak húz, de küld is az emberek közé tovább adni az Istentől kapott ajándékokat.

Ennek az isteni szerelmi történetnek, bár mindegyik egyedi és egyetlen gyönyörű kaland, megvannak a maga törvényszerűségei, közös jellemző vonásai, amiket élettörténetek ezreiben vagy akár millióiban nyomon lehet követni, s amelyek kizárják, hogy az egész jelenséget, mint "önszuggesztiót" vagy valami más lélektani eltévelyedést könyveljük el. Még csak azt sem lehet mondani, hogy ilyen tapasztalatok ritka tünetek és csupán néhány nagy misztikus élményeire szorítkoznak. Ritka jelenség a misztikusok tapsztalásának a mértéke és esetleg formája. A keresztény hittapasztalat általános élmény mindazokban, akik elfogadják Isten kihí-

vását, felajánlott szeretetét, és Isten barátaiként akarnak élni. Kétségtelen, vannak "sötét éjszakák": a puszta élménye, kételyek stb. minden keresztény életében, de ez is csak az általános megtapasztalás része, mint Isten pedagógiájának egy-egy fázisa.

Peter Cropper neves angol hegedűművészt meghívták Finnországba, hogy hangversenyt adjon. A Királyi Zeneakadémia erre az alkalomra kölcsönadta Croppernek az akadémia kincsét, egy felbecsülhetetlen értékű, 285 éves Stradivari-hegedűt. Szakértők szerint a cremonai Antonio Stradivari által készített hegedűk hangja a legszebb a világon. A hangversenyen katasztrófa történt. Amikor Cropper felment a pódiumra, megbotlott, elesett és a kezében levő hegedű darabokra tört. A művész teljesen lesújtva repült vissza Londonba. Egy hegedűkészítő mester, Charles Beare hónapokig dolgozott, míg a darabokat sikerült összeillesztenie, egybeépítenie. Aztán eljött a nagy pillanat. Croppernek jutott a nagy kitüntetés, hogy először megszólaltassa az újraépített hegedűt. Szinte hallotta saját szíve dobogását, amikor felemelte a hangszert. A jelenlevők pedig alig hittek a fülüknek: a hegedű hangja szebb volt, mint a baleset előtt.

Isten olyan nagy művész, hogy képes volt az ember által elrontott teremtésből valami szebbet, jobbat, nagyszerűbbet létrehozni. Azáltal, hogy Fia emberré lett s így részese a teremtésnek, az egész világot magasabb síkra emelte, az embereket pedig Jézus testvéreivé, saját fogadott gyermekeivé tette. Minden képzeletet felülmúló csere történt: Isten magáévá tette az emberlétet, s cserébe az embereknek a maga istenségét adta. Ez a megváltott lét nemcsak a hit, de bizonyos fokú megtapasztalás által is eléri az egyes keresztényt: a keresztény valóság valami módon érzékelhető is. De ez a megtapasztalás nem helyettesíti egyszerűen a hitet, hanem feltételezi és ugyanakkor erősíti is azt. Ezért a keresztény hit és a keresztény megtapasztalás mintegy állandó párbeszédben áll egymással; egymást kölcsönösen növelik, támogatják. Ennek a megtapasztalásnak néhány formáját láttuk:

– az egzisztenciális éhséget Isten után, amelyet semmiféle teremtmény nem képes kioltani; Ő azonban enyhítést, kielégítést ad rá;

– az anyagi világ látásának új módját, amely észreveszi a "dolgok színeváltozását", a megtestesüléstől megszépült teremtés titokzatos gazdagságát;

– hogy emberszívünk képes szeretni Istent és embertársainkat, s képes meg is valósítani az Úr akaratának hűséges teljesítése és testvéreink szolgálata által;

– a "feltámadás erejét", amely éppen gyöngeségeinkben, keresthordozásunkban jut legszebben kifejezésre, valamint az újjászületés képességét, hogy legnagyobb bűneinkből is felállhassunk és újrakezdhessünk;

– a lélek legmélyén lakó békét és örömet, s a többi nagy lelki élményt, amelyekkel a megváltott ember a benne élő Istent szinte ujjaival érinti.

Meg vagyunk váltva: Isten gyermekei vagyunk, Isten népe, Isten temploma. Nemcsak békében élünk Atyánkkal, hanem vele teljes egységben és szeretetben, a kölcsönös jelenlét teljességében: "benne élünk, mozgunk és vagyunk" (ApCsel 17,28). Megváltásunk befejezett tény, de nagyrészt még rejtett valóság. Részben már éljük áldásait, részben még várunk rájuk, vágyakozunk utánuk. De az áldások, amelyeket már birtokolunk, biztosítékok arra, hogy ami még rejtve van, azt is meg fogjuk kapni. "Az Isten gyermekeinek hívnak minket, és azok is vagyunk. Szeretteim, most Isten gyermekei vagyunk, de még nem nyilvánvaló, hogy mik leszünk. Azt tudjuk, hogy ha megjelenik, hozzá leszünk hasonlók, mert látni fogjuk, amint van" (1Jn 3,1-2). Az Úr itt van, de nem látható formában; egyszerre itt van és nincs itt; egyszerre birtokoljuk őt és hívjuk: "A lélek és a menyasszony hív: ‚Jöjj el!'... Aki mindezt tanúsítja, kijelenti: ‚Igen, hamarosan eljövök. Ámen.' Jöjj el, Uram Jézus!" (Jel 22,17.20).

Kereszty Rókus

MEGVÁLTÁSUNK KRISZTUSBAN

Vázlatok

Hisszük, hogy Isten egyszülött Fia vére árán valóban kiváltott bennünket a bűn, a halál és a sátán rabságából. Jézus Krisztus, az Isten emberré lett Fia, a Lélek által egyetlen fölajánlással áldozatul adta magát mindannyiunkért; azért, hogy a bűntől megszabadulva az Atyának éljünk. Az Egyház ezen hitéből kiindulva, a kinyilatkoztatás és a filozófiai antropológia fényében keressük ennek a tanításnak az értelmét egyrészt az emberi természet, másrészt az isteni üdvösségterv oldaláról. Tudjuk, hogy kísérletünk vázlatos marad. Ezért semmiképpen sem célunk, hogy a megváltás értelmét a soron következő néhány gondolattöredékre szűkítsük le.

Gondolatmenetünknek három alappillére van: 1. Isten tiszteletben tartja az emberi természetet. Ezért nem akadályozza meg a bűn szükségszerű következményeit, hanem azok felhasználásával tervezi meg a megváltás útját. 2. Isten az emberiséget egyetlen családnak teremtette, és úgy is kezeli. Tervének részévé tette az egyéni bűn közösségi hatásait, de ugyanakkor az egy ember által az egész emberiségnek hozott üdvösséget is. 3. A megváltás nem mágikus tett, hanem az isteni szeretet műve. Lássuk mindezt részletesebben.

Az első bűnt megkívánva az ember szembeszáll Isten akaratával és önmaga erejéből Istenné akar lenni. A bűn elkövetése meghamisítja isten-ismeretét. Elfogadja az ördögi sugallatot: Isten hazudott; mert ha esznek is a tiltott gyümölcsből, nem fognak meghalni, hanem olyanok lesznek, mint az Isten. Ezzel együtt azt is elhiszi, hogy az Isten az ember vetélytársa: irigységből tiltotta el őket a jó és rossz tudás fájának gyümölcsétől. Így a bűn révén megszűnik a helyes istenismeret: a bűnös már nem az igaz Istent ismeri, hanem saját magának farag bálványt, akitől fél, akiben csupán vetélytársat és megtorló hatalmat lát. A bűnös ember a megtorló, vetélytárs-istennel száll szembe, de ugyanakkor felelős azért, hogy a szeretetből teremtő és fiának fogadó istenképet a bűn elfogadásával hamisra torzította.

Az Istennel való kapcsolatát megtagadó, illetve elferdítő ember szembeszegül önmaga igazi természetével is. Ahelyett, hogy egész létét és minden jócselekedetét ajándéknak tekintené, saját magát avatja abszolútummá, legfelsőbb értékké azáltal, hogy akaratát az Isten akarata fölé helyezi. Így viszont megfosztja magát az Istennel való szeretetkapcsolattól, akinek a szeretetére és a szeretetben való élvezetére teremtetett. A végtelen létre, jóra, igazra és szépre irányuló természete most véges teremtményeket bálványoz, amikor önmagát s az őt kielégítő javakat, hírnevet, hatalmat, vagy személyeket ismeri el legfőbb értéknek. Ilyen módon azonban önmagával hasonlik meg, hiszen szellemi léte mégiscsak az Istenben való beteljesülésre irányul.

Bizonyos értelemben igaz, hogy minden bűnös valamilyen rajta kívülálló teremtményt imád, amennyiben azt tartja végső értéknek. Még a legönzőbb diktátor is önmagán kívülálló értékekkel, pl. a nép javával indokolja meg a legerkölcstelenebb tetteit is. Végső fokon ő is, akárcsak az asszonyát imádó szerelmes, önmagát bálványozza. Ezért válhat szerelme egyik pillanatról a másikra gyűlöletté, ha az asszony megtagadja, hogy feltétel nélkül kielégítse. Így derül ki, hogy a bűnös másokon keresztül is csak önmagát keresi: a "nép" vagy az "asszony" eszköz ahhoz, hogy önmaga kielégüljön. A teremtmények imádatában végső fokon minden ember önmagát bálványozza, hiszen önhatalmúlag próbálja átértékelni a mindenséget: nem a dolgok létrendjéhez alkalmazkodik, hanem saját kényekedve szerint – a dolgok természete ellenére – rendezi be világát.

Mindebből megszületik a bűn harmadik jellemzője: az emberekkel való kapcsolat eltorzulása. Ha ugyanis az ember az egyetlen abszolútum, akkor minden másnak őt kell szolgálnia. Az ilyen ember a világot kétfelé osztja: azokra, akik az ő érdekét szolgálják vagy szolgálhatják, s az ellentáborra, tényleges vagy lehetséges vetélytársaira. Embertársait csak kihasználni vagy legyőzni tudja.Végeredményben nem képes tehát arra, hogy a másikat egyenlő félnek, önmagához hasonlóan személynek ismerje

el. Ahol az én a központ, a végső érték, ott a másik csak alárendelt lehet, még kevésbé kereshető önzetlenül a másik java.

Jóllehet az ember kizárólag saját szabadságával követte el a bűnt, nem képes önerejéből megszabadulni tőle. Még kevésbé képes a bűnös az istengyermekséget, az Istennel való baráti közösség állapotát saját erejéből visszanyerni. Hiszen arra, hogy az Istent bizonyos fokig egyenlőként szerethesse, csak az Isten ingyen ajándéka képesítheti. Ezért mondhatjuk, hogy az önerejére építő emberi szabadság csak lefelé gravitálhat, saját maga vesztére. Míg az ellenkező irányú, az igazi jó felé emelkedő mozgás, csak Isten teremtő és – ha istengyermekségről van szó – önmagát ingyen adó, megváltó közreműködésével lehetséges.

Minthogy az ember testben kifejeződő szellem, hármas meghasonlását: az Istenhez, önmagához és az embertársaihoz való eltorzult viszonyát testi aktusokban fejezi ki. Következésképpen a bűn ennek a világnak a "miliője" lesz: a testen keresztül gátolja a másik ember esetleges jócselekedeteit, sőt hatása alá vonja: ragályossá válik. Más képet használva: elindít egy olyan lavinát, amely minden újabb bűnnel egyre hatalmasabb és ellenállhatatlanabb társadalmi és történelmi erővé lesz.

A testi halál folyamata és a szenvedés – amely analogikusan szintén halálnak nevezhető – a bűnös esetében nem más, mint ennek a hármas meghasonlásnak, az Istennel, önmagával és az emberekkel való szembefordulásnak, valamint az ebből származó elszigetelődésnek a test síkján való megvalósulása. Ratzinger szerencsés szavával élve, a megváltatlan ember a halálban a "Beziehungslosigkeit", a teljes kapcsolat-nélküliség állapotába jut: kívülreked az élők, az Isten és az emberek közösségén. Életében szabadon választotta, hogy önmagából és önmagának éljen. Ennek a választásnak most érik meg a "gyümölcse": az ember hamis abszolútum volta, a semmit markoló önállítása a halálban válik visszafordíthatatlan, érzékelhető valósággá. Ennyiben a testi halál a végső, örök halálnak, a bűnben való szándékos megátalkodásnak az érzékek rendjében való megnyilvánulási formája, fogható jele.

Megváltásunk

Isten megtehette volna, hogy nem vált meg, hanem utat engedve a szabadon elkövetett bűn természetszerű következményeinek, kinyilvánítja igazságosságát és szentségét. Azonban kezdettől fogva megváltást ígér, éspedig úgy, hogy szabadon és szeretetből sorsközösséget vállal a bűnös emberrel. Önként lesz Ábrahám, Izsák és Jákob Istene, elsőszülött gyermekévé fogadja Izrael népét. Meghallja elnyomott népe jajkiáltását, s mint a sasmadár a fiókáit, úgy veszi szárnyára és szabadítja meg a rabságból (Kiv 19,4; MTörv 32,11). Népe között vesz szállást, nem szégyenli, hogy úgy ismerje meg a világ, mint "Izrael Szentjét. Ugyanakkor Jáhve egyéneket, prófétákat is választ magának, akiknek ajkára saját szavát adja, valamint királyokat, hogy az ő akaratát hajtsák végre. Így

bizonyos értelemben Isten már az Ószövetségben "belép" az emberi történelembe; valóságosan alanya lesz annak az eseménysorozatnak, amely Ábrahámtól vezet Izraelig, hogy Isten népévé válhasson, s ettől pedig Jézus Krisztusig. Azzal, hogy Isten választott népén és választott emberein keresztül része lett az emberi történelemnek, már igazi közösséget vállalt az emberrel. Kitette magát az izraeliták állandó hűtlenségeinek: a jeruzsálemi templomban való jelenlétét bűneikkel megszentségtelenítik, szavára engedetlenséggel felelnek, ingyen adott féltékeny szerelmét meggyalázva bálványistenekkel paráználkodnak. Azonban pontosan azzal, hogy szeretetből önként sorsközösséget vállalt bűnös népével, kinyilvánította végső megváltó szándékát: a hűtlenségre hűséggel, a bűnre – büntető, de egy hűséges maradékot előkészítő – irgalommal válaszol. Az viszont még nem világos az Ószövetségben, hogy a bűnös ember hogyan lesz képes kiszabadulni a halál hármas útvesztőjéből: abból a testi halálból, amelyben a bűnösnek az Istennel, az emberekkel és önmagával való meghasonlása nyilvánvalóvá és véglegessé válik. Az Isten választottai: a pátriárkák és próféták fölvázolják ugyan szavukkal és életükkel az Istenhez való visszatérés útját. Legmélyebben a Szenvedő Szolgáról szóló énekek rajzolják meg annak az igaznak a képét, aki életét adja áldozatul Istennek népe, sőt mindenki bűneiért. Az Ószövetség látószögéből azonban mindez csak vázlat és nem egészen világos ígéret marad.

Az Újszövetség váratlan újdonsága abban áll, hogy Izrael Szentje nemcsak népe közé száll le, nemcsak emberek ajkára adja szavát, hanem önmagával egylényegű Fiát küldi el "a bűnös testhez hasonló alakban" (Róm 8,3). Így Isten önmagával, saját Fiával hidalta át a közte és a bűnös ember közötti végtelen távolságot. Nemcsak valami elvont módon lett emberré, hanem Szent János szerint "testté lett" (1,14). A test (soma) a Szentírás nyelvén (ellentétben a későbbi, görög eredetű szemlélettel, amely szerint a test a lélektől megkülönböztetendő metafizikai összetevője az embernek) az egész konkrét embert jelenti a maga látható, tapintható valóságában. Az ember a testén keresztül valósítja meg és fejezi ki önmagát s fogadja be a többiek közléseit. Ezért lett, amint láttuk, a test (sarx) a bűnös ember konkrét megvalósulási és kifejezési formája: egyrészt a testen keresztül valósulnak meg bűnei; fizikai, érzelmi és erkölcsi romboló hatásuk a testen keresztül éri el a másikat; másrészt a bűn szükségszerű büntetése (Istennel, önmagával és embertársaival való meghasonlása) szintén a testben valósul meg.

Azzal tehát, hogy a Fiú a bűnös Ádám fiainak a testét veszi magára, Isten maga lép be a bűn "erőterébe", s ezzel sorsközösséget vállal minden bűnössel. A test révén ugyan magáévá teszi a bűn okozta hármas meghasonlás állapotát, de belső magatartása homlokegyenest ellenkezik a bűnösével. Ezért mondhatjuk, hogy a Fiú, aki mindig Atyja "keblére hajol" (Jn 1,18), a testben mégis "távol" él tőle. Míg azonban a bűnös éppen az Istentől való emancipációjával keresi a távolságot, a Fiú percről percre Atyja akaratát vállalja és valósítja meg. Ez mindennapi kenyere. Sohasem

keresi a saját dicsőségét, azaz saját nagyságát, hanem imájának középpontja az, hogy mindenki megismerje és dicsőítse az Atya jóságát és szentségét, s eljöjjön Atyja Országa (Mt 6,9-10). Minden szava, sőt egész emberi egzisztenciája az Atyát nyilvánítja ki. Emberi élete nem más, mint állandó engedelmesség: időben kiterjedt egzisztenciájának fokozatos alávetése az Atya akaratának egészen a kereszthalálig. János evangéliumában így foglalja össze küldetését: "Tanításom nem az enyém, hanem azé, aki küldött. Mindaz, aki az ő akaratát akarja véghezvinni, felismeri a tanítást, vajon Istentől való, vagy pedig én csak magamtól szólok. Aki magától szól, saját dicsőségét keresi. Aki azonban annak dicsőségét keresi, aki küldte, az igazmondó és nincs benne hamisság" (7,16-18).

Jézus átéli a bűn következményeinek másik dimenzióját, az emberekkel való ellentétet is. Nem azért jött, mint minden bűnös, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon. Azért jött, hogy "megkeresse, ami elveszett" (Lk 19,10), s közvetítse a bűnösnek Atyja életadó szeretetét. S mégis, vagy helyesebben: ezért az igazi szeretetéért az emberek félreértik és kitagadják maguk közül. Nyilvános működése emiatt válik egyre fokozódó drámai konfliktussá. A farizeusok elhatározzák, hogy megölik, mivel nem tudják elviselni a bűnösök iránti szeretetét. A szaddu-ceusok ellene fordulnak, mert féltik tőle hatalmukat. Még a tanítványainak a hite is olyan kezdetleges, hogy elfogatásakor szétfutnak; Péter megtagadja, Júdás elárulja. A tömeg, amely a Jeruzsálembe való ünne-pélyes bevonuláskor még lelkesedett érte, akkor fordul ellene, amikor csalódik várakozásában: Hogyan állíthatná helyre a dávidi királyságot az elfogott és kigúnyolt Názáreti? Jézus azzal vállalja tehát a legszorosabb sorsközösséget a bűnössel, hogy szeretete miatt kívül reked az emberek közösségén, és konkrét emberi bűnök célpontja lesz. Testében, fizikai és érzelmi szenvedésében összehasonlíthatatlanul mélyebben tapasztalja meg minden emberi bűn rossz voltát, mint maga a bűnös, aki szándékosan elnyomja bűntudatát, mikor a bűnt elhatározza.

A megtestesülés révén az Isten Fia bizonyos értelemben önmagával is ellentétbe kerül, amennyiben "kiüresíti önmagát": iránt unk való szeretetből lemond az Atyával egyenlő dicsőségéről és felveszi a szolga alakját. Ez nem színjátszás, nem szerepalakítás. Az Isten Fia valóban szegény lesz, valóban azonosul a véges, halandó, a bűn súlya alatt vergődő emberi egzisztenciával. Ugyanakkor azonban a megtestesülés szöges ellentéte a bűnös önkiüresedésének, aki saját bűne következményeként jut el ahhoz, hogy önmaga semmiségét megélje.

A hármas meghasonlás állapota a Jézus halálában éri el csúcspontját. Éppen ezért Jézus Atyja és iránt unk való szeretete is a halálban fejeződik ki végérvényes tökéletességgel, az élő emberiség soraiból való kitaszítottsága a kereszten válik véglegessé. Itt tapasztalja meg testében a legélesebben az emberiség bűneit, de itt azonosul legtökéletesebben a bűnösökkel, amikor szeretetből közbenjár értük (Lk 23,34). A bűnössel együtt, a bűnös halálát szenvedve, a kereszten kerül legtávolabbra Atyjától.

Ugyanakkor a kereszten tudja meg a világ, hogy határtalanul szereti az Atyát, és amint az Atya meghagyta, úgy cselekedett (Jn 14,31).

Önmagával is a kereszten kerül a legnagyobb ellentétbe az Isten Fia: annak, aki maga az "Élet", meg kell ízlelnie a halált. Vizsgáljuk meg ezt részletesebben.

Amint láttuk, a bűnben az ember önmagát mint abszolútumot állítja szembe Istennel, saját igazi természetével és embertársaival. A testi halál folyamata azonban megtapasztaltatja vele, hogy önmaga abszolutizálása "abszolút" becsapás. Hiszen a halálban az ember mint egész "széthull", csak létének magja és alapja, a lélek él tovább. Azonban a test nem egyszerűen a lélek "ruhája", vagy porhüvelye; a test és lélek egyetlen összetett valóságot alkot. Ezért teste halálát az ember nem úgy tapasztalja meg, mint valami rajta kívülálló elem leválását, hanem mint önmaga megszűnését. Jóllehet a lélek nem semmisülhet meg, de éppen a belőle fakadó öntudatán keresztül éli meg embervolta széthullását. Ez az élmény, az önmegsemmisülés megtapasztalása vezetheti el az embert arra, hogy fölismerje és elfogadja igazi valóságát: nem Isten, hanem létében függő teremtmény. A bűnös ember azonban, amikor a halállal szembesül, önmagától nem képes jól felhasználni ezt a fölismerést. Vagy föllázad emberi valóságának széthullása miatt, vagy pedig megtagadja saját szellemi természetét és a halált úgy akarja fölfogni mint a tudat, s ezzel együtt minden felelősség békés és maradéktalan megszűnését. "Én minden alól fölmentem magam és nem lesz utolsó ítélet" – állítja a bűntudattól menekülő József Attila.

Ebben az összefüggésben talán jobban megértjük Jézus utolsó szavait: "Atyám, a Te kezedbe ajánlom lelkemet" (Lk 23,45). A halállal, önmaga megsemmisülésével szembenézve, Atyjára bízza önmagát. Nem lázad, nem is kér semmit, csak bízik. Ebben a bizalomban – egészen a megsemmisüléssel való találkozásig – elfogadja teremtmény voltát. Milyen csodálatos, hogy egyedül az Isten Fia tudta egészen tisztán megélni teremtmény voltunk elfogadását. Nem ragaszkodik életéhez, hanem Atyja kezébe teszi le.

Paradox módon, Jézus éppen azzal "fordítja le" a "test", vagyis a bukott emberi természet nyelvére örök istenfiúságát, hogy a halálig menően elfogadja teremtmény voltát. Öröktől fogva Atyjától kapja isteni létét és egyetlen örök szeretetaktusban adja vissza neki önmagát. A megtestesült Fiú a kereszten fejezi be, teszi visszavonhatatlanná az egész emberi életét átfogó cselekvés-sorozatot, amellyel "részletekben", a szeretetből való engedelmesség és függés gyakorlásával adta oda önmagát Atyjának. Így lesz Jézus a kereszten egészen Istennek szentelt áldozattá, eukarisztiává.

A Fiú szeretetből való áldozatára nem maradhatott el az Atya válasza: feltámasztja a Fiút testben, emberségében. Nem hagyhatta, hogy Jézus teste a sírban rothadást lásson (ApCsel 2,24-27). S ez a föltámadt test, bár számunkra láthatatlan és csak a hitben érhető el, nem távozik el

tőlünk. A Szentlelken keresztül az Egyház látható testének, a hívők közösségének alapja, életforrása és fejlődésének mintája. A Lélek erejében a szeretetből Istennek adott és föltámadt emberségével táplálja, formálja, egyesíti önmagával emberségünket.

Minthogy Jézus értünk halt meg, értünk lett áldozattá, megváltoztatta a halál értelmét. Továbbra is el kell viseljük, mint bűneink következményét; de többé már nem az örök halál kezdete és testi képe, hanem Krisztussal egyesülve a leghatásosabb gyógyszer arra, hogy képzelt istenségünkből kigyógyuljunk; megtanuljuk elfogadni Istentől való függésünket és szeretetből adhassuk oda életünket Istennek és embertársainknak. Sőt nemcsak a halál, hanem az egész testben töltött élet értelme megváltozik. Krisztus halálában és feltámadásában már a keresztségben részesedünk, s ez a mintegy "csírában" kapott részesedés a mindennapi életben bontakozik ki: "Állandóan Jézus halálát hordozzuk a testben , hogy Jézus élete is megnyilvánuljon testünkön" (2Kor 4,10). Elviseljük a magunk és mások bűneinek a terhét, s megpróbálunk egyre jobban kivetkőzni önközpontúságunkból. Minden nap, minden emberi cselekvés felhívás arra, hogy elfogadjuk ezt a mindennapos kis halált: mindig jobban és jobban engedelmeskedjünk az Istentől teremtett valóság rendjének. Amilyen mértékben meghalunk önmagunknak, olyan mértékben kapjuk meg a föltámadt Jézus életenergiáit. Annál több lesz bennünk a hit és a bizalom Isten iránt, valamint a szeretet az Istennel és az emberekkel szemben. Azzal, hogy Istent elismerjük Teremtőnknek és Atyánknak, embertársainkat is egyenrangú testvérnek fogadjuk el, nem pedig fölhasználandó eszköznek vagy félreállítandó vetélytársnak. Ráébredünk valódi azonosságunkra, teremtmény voltunkra, és fokozatosan megismerjük ingyen ajándékként kapott istengyermekségünket is.

Mindez nem automatikusan történik, hanem szabadságunk teljes mozgósításával. Ennek a feladata, hogy a keresztrefeszített és föltámadt Jézus válóságát elfogadjuk, s részesedjünk életében, halálában és föltámadásában. Egyéniségünk minden erejére és önállóságára szükség van, hogy Jézus misztériumát mintázhassuk a mindennapi élet változó formáiban és helyzeteiben. S amikor így vállaljuk azt, ami egyszerre okoz szenvedést és igazi örömet, tudjuk, hogy szabadságunk fokozatos megvalósítása annak az ajándéka, aki egyedül ajánlotta fel értünk önmagát teljes szabadsággal.

Ilyen módon a test szférája, az emberi kapcsolatok hálózata többé már nemcsak a bűn erőtere. Szemben áll vele a Krisztus teste, istenemberi életének az erőtere, amely a hívők közösségében, az Egyházban ölt alakot. Azaz: kifejezi, foghatóvá és hatékonnyá teszi a Krisztus mindent átfogó szeretetét.

Fila Lajos

EUKARISZTIA ÉS MEGVÁLTÁS

Hitélet és eukarisztia

A szentmisében az úrfelmutatás után teljes határozottsággal jelentjük ki a kettő azonosságát: Íme hitünk szent titka. Latinul még tömörebb: Mysterium fidei. Ez nem csupán indulatszó, hanem az eukarisztia remekbe szabott értelmezése. Olyan jelről és eszközről van szó, amelyben krisztusi hitünk kinyilvánul és élővé válik. A hívek válasza pedig csodálatos szabatossággal fogalmazza meg a hit tartalmát: Halálodat hirdetjük, Urunk, és hittel valljuk feltámadásodat, amíg el nem jössz.

Krisztus kereszthalálának áldozatában nyilvánítja ki teljes egységét velünk. Vállalja sorsunkat, a halált. De halálának emlékezetében, az eukarisztikus áldozatban fölkínálja nekünk a saját halálát, amely halál a feltámadásra és a dicsőségre. Benne valósul meg a "szabadulás", a "transitus Domini". Ebben részesülünk áldozatának szentsége, testének és vérének vétele által. A Krisztussal való egység csúcsán nyilvánul ki hitünk hitelessége csakúgy, mint tárgyi tartalma; a szabadulás, az üdvösség és a mennyei dicsőség belőle forrásozik.

Az Egyház istentiszteletének, vallási kultuszának középpontja valóban az eukarisztia. Sőt, ez a misztérium a szentélye egész sajátos kultúrájának is, hisz minden alkotása az oltár szolgálatára irányul. Az építészet, a festészet, a szobrászat s irodalom szakrális művei az eukarisztia ünneplésének fényét emelik.

Az eukarisztia az Egyház egész lelkipásztori tevékenységének is a középpontja. Az alapvető utasítások ugyanis minden tevékenységet a szentmise keretében igyekeznek beépíteni: az igehirdetés, a többi szentségek és szentelmények kiszolgáltatásának rendes helye a szentmise. Az egyházi törvények szintén a teljesebb egység feltételeit, követelményeit határozzák meg, annak méltóságát védik, érdekeit szolgálják. A II. Vatikáni Zsinat szerint az Egyház az Istennel való egységnek és az emberiség egységének a szentsége: ennek az egységnek a teljessége pedig az eukarisztikus közösség. Ezért az Egyház tevékenységének a "forrása és csúcsa" a liturgia, s azon belül is az eukarisztia ünneplése. (SC 2.)

Kérdés azonban, hogy hol a helye az oltáriszentségnek a gyakorlati igehirdetésben, a prédikációkban?

Ezen a téren talán még nem értük el a kívánatos eukarisztikus nívót. A prédikációk súlypontja az erkölcsi szférában mozog. Sőt, inkább etikai szintről kell beszélnünk, mert a meghirdetett erkölcsöt igen lazán élteti a Krisztussal való egység követelménye. Ő főleg csak példakép, nem pedig az igazi indíték a követésre. Pedig nem azért kell megtartanunk a paran-

csokat, hogy Krisztussal egyek legyünk az Atya megdicsőítésében? Nem érte, vele s általa kell "jónak lennünk", vagyis szeretni az Atyát? Az erkölcs érdemi értékének, a megszentelődésnek a helyes kidomborítása milyen kivételes mélységet kölcsönözhetne prédikációinknak!

Teológia és eukarisztia

A teológia, mint tudomány közvetlenül nem a vallási igényeket szolgálja, hanem a bizonyosságot kereső szellem útjait járja. Számára elsősorban az igazság érvénye és hitelessége a fontos. Ezért a tudományos teológia alapvető feladata a hit külső vonatkozása, kapcsolata a hitet hordozó környezettel, ambienssel. Ebben az érintkezés-szférában zajlik a tudomány, és egyre általánosabb, szélesebb körökre terjed ki. Ugyanakkor a hit szándékait tekintve egyre eltérőbb, irányt mutathat. Azzal vádolják tehát a hittudományt, hogy "kiszárítja", racionalizálja a hitet. Ez persze nem igaz, csak az alaptalan ambícióktól, érzelmi illúzióktól tisztítja meg és beépíti az emberi szellembe, mivel megteremti a természetes bizonyosság alapjait. Csak az egyoldalúan racionalista teológia nem épít bázist, hanem kikezdi a hitet.

Kérdés, hogyan kerülhet és – de facto – hogyan került mégis az oltáriszentség a teológia középpontjába.

A görög létszemléleten nyugvó skolasztika a lét érthetőségének világosságából, evidenciájából indult ki és a megértés igényével vizsgálta a kinyilatkoztatás misztériumát. Igazságot keresett benne, tanítást (locutum quid). Ebben a felfogásban az élet látás, az üdvösség a látás tökéletessége, teljessége (visio beata). Ez igaz és igaz is marad.

Közben azonban az is kiderült, hogy a megismerésben, ill. ismeretben létrendi viszony nyilvánul meg. Vagyis a kinyilatkoztatás sem üzenet csupán, hanem kapcsolat, amelyben Isten és ember egyaránt kinyilvánítja önmagát. A valóság "önmagában világos", evidenciális értéke megváltozott a descartes-i létszemléletben, amely a létezés, az egzisztencia személyes és történelmi kellékeit, követelményeit kereste. Ebből a törekvésből bontakoztak ki a hit egzisztenciális jellege és funkcionális formái. A kinyilatkoztatás hangsúlya itt már az "üdvtörténet" és "Krisztus-jelenség".

Ez a szemlélet ugyanakkor kitágítja a tudományos horizontot, közelít a középpont felé, mert a kinyilatkoztatás egzisztenciális valóságát, jelentését keresi. Ez pedig nem egyéb, mint az aktuális egység Krisztussal: emberi jelenlétével, amely egyszersmind istenségének hordozója. Az istenemberi jelenléttel alakul ki az eukarisztikus közösség.

Valóban, az emberi egzisztencia zátonyain a kereszténység felfedezte önmagát, mint közösséget, emberi és történelmi valóságot; ezen belül pedig mint eukarisztikus közösséget. Ezért főleg az élni tudás, az életrevalóság formáját, a megváltás áldását keresik benne azok, akik belátták a világ életképtelenségét – amit a történelem bizonyít.

Mindezek ellenére az egzisztenciális létszemlélet bizonyult a legnagyobb buktatónak is a hit számára, mint tudományos ambiens. A "jelenség" ugyanis a maga felmérhető és ellenőrizhető mivoltában mindig csak emberi jelenség. Az így lefokozott szemlélet nem képes a jelenségből kiemelkedni. Ahhoz, hogy teológiailag hasznosíthassuk az emberi jelenséget, a létszemlélet nívójában egy ugrást kellett végezni, amely szerencsésen végbe is ment. Azt kellett belátni, hogy a valóság több, mint a jelenség: transzcendens. Ebben rejlik a jelenségek értelmének a titka, forrása. A transzcendencia létszemlélete fedezi fel a személyiség nívóját a kinyilatkoztatásban, illetve a megváltás művében. Az Úr Jézus az utolsó vacsorán fölcsillantotta jelenlétének e mélységi dimenzióját, amikor a kölcsönös "egymásbanlétről" beszélt, s rámutatott eszközlőjére: testének és vérének szentségére, a szentmise közösségére. Már a kafarnaumi beszédben világosan megfogalmazta ezt: "Aki eszi az én testemet és issza az én véremet, az bennem marad és én őbenne" (Jn 6,54-55).

Nem mondhatjuk, hogy az egész teológia ennek a transzcendenciaszemléletnek a nívóján mozog. Mégis arra törekszünk, hogy az eukarisztikus egység igazságából világosítsuk meg a kinyilatkoztatást, ill. a megváltást.

Eukarisztia és kinyilatkoztatás

Az előzőekben fejtegettük, hogy valóságszemléletünk a kinyilatkoztatás fogalmát is formálja abban az értelemben, hogy sajátos létkérdéseinkre keresünk benne választ. Természetesen Istentől eredő, abszolút értékű választ.

Láttuk, hogy a skolasztikus teológiai reflexió főleg fényt, igazságot keresett benne, a latin szellem pedig egzisztenciát, létet. Kétségtelenül mindkettőt magába foglalja az üdvösség örömhíre. A kinyilatkoztatás eredeti jelentése azonban ezeknél többet tartalmaz. Minden időket átfogó értelemben a hagyomány egyszerűen szövetségnek nevezi (diatheke, testamentum): Isten és ember összefogó kapcsolatának. Ószövetségről és Újszövetségről beszél a hagyomány.

A szövetség legősibb értelmezése az ún. ősevangélium, mely szerint Isten megszabadít minket a sátán hatalmából (Ter 3,15). Mellénk áll a "kígyóval" szemben. Később föltűnik az "Emmanuel" evangéliuma. Hirdeti, hogy a szabadításon túl is velünk marad az Isten (Iz 7,14). A szövetség tehát "együttlét", életközösség. Az Úr Jézus pedig bőségesen kifejtette az együttlétnek, mint életközösségnek az értelmét.

Az utolsó vacsorán szent testét és vérét nevezte a szövetség tényének, dokumentumának, amely biztosítéka, záloga a megbonthatatlan egységnek: "Ez a kehely az új szövetség az én véremben, amelyet értetek ontok" (Lk 22,20).

Íly módon az a szövetség, amely Krisztusban, a második isteni személyben – aki valóságos Isten és valóságos ember – mindörökre s fölülmúlhatatlan tökéletességben megvalósult, a vele való egység szentségében, az oltáriszentségben a miénk is lett. Joggal nevezhetjük tehát az eukarisztiát a kinyilatkoztatás teljességének.

Eukarisztia és megváltás

A továbbiakban azt vizsgáljuk, hogy az eukarisztia fényében milyen jelentést kap a megváltás. Nyilván a megváltás értelme is ebben teljesedik ki, ez világít be legmélyebben a bűn nyomorúságába. Azt mindig tudta minden ember, hogy elesettek vagyunk. A történelem igen meggyőzően igazolja ezt az igazságot, ha valaki éppen a bőrén nem érezné. A zsoltáros imája szüntelenül hangzik és visszhangzik az emberi szívekben: "Seregek Ura, állíts helyre minket. Ragyogtasd ránk arcod és megmenekülünk"! (Zsolt 80)

De vajon, mire gondolunk, amikor nyomorúságunkat emlegetjük? A zsidók az egyiptomi fogságra, a babiloni számkivetésre, a római igára gondoltak, mélyebbre alig láttak. A proletárok pedig a szegénységre, a betegek a fájdalomra, a leigázottak az elnyomásra (felszabadulásteológia). Mindez valóban tünete elesettségünknek. Az igazi nyomorúság azonban mélyebben van: annak az egységnek a hiánya, amely az eukarisztikus egységben valósulhatna meg. Ez a hiány azért nyomor, mert valóban igényünk, sőt szükségünk van rá. Kezdetben ugyanis élveztük Isten szeretetét, kegyelmi ajándékait. Rajtuk keresztül az ember teljes egységben élt Istennel; képesítették, hogy egész létében hozzá hasonlóvá legyen. A bűn bukása nem szüntette meg az igényt, de elvesztettük Istennel – s következésképpen az emberekkel – való egységet valamint a képességet, hogy önerőnkből megvalósíthassuk. Ez a hiány rontotta meg emberlétünk hármas dimenziójának irányában életünket. Mindenekelőtt az Istennel való kapcsolatot torzította el. Gyermeki bizalom helyett félelmet ébresztett; ez pedig egyrészt kétségbeesést, másrészt forradalmi lázadást sugalmaz. A "vádlott" lélek olyan nagy bajban van, hogy igazában csak magával képes törődni: önzővé lesz, ami kioltja a szeretetet. Következésképpen lehetetlenné válik a személyiség megvalósulása: nem képes igazán önmagát odaadni a szeretet áldozataként. Ez a magáramaradottság a kárhozat lényege. Végül kudarcot vall az emberi életnek az a törekvése is, hogy megdicsőítse, kinyilvánítsa belső valóságát a külső világban. Ez a kudarc végérvényesen a halál teljes megszégyenülésében, az ítéletben következik be. Borzalmas sebek ezek, amelyektől szenved az ember és egész világa.

Az oltáriszentség erővonalai pontosan ezekre a halálos sebekre irányulnak, hogy orvosolják azokat a gyökeresen újjáteremtett emberben.

A megváltó jelenlét

Az Úr Jézus személyében tökéletesen megvalósult az "Emmanuel" ígérete, Isten és ember egysége a "Fej" szintjén. Az apostolok mégis elárvultnak érezték magukat, amikor az Úr Jézus a mennybe ment. Sőt, a földi életében is tudatában voltak, hogy részükről áthidalhatatlan a távolság köztük és az Úr között. Ezt a kafarnaumi százados így fogalmazta meg egyszer s mindenkorra: "Uram, nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj..." (Lk 7,7). Feltámadása után az emmauszi tanítványok kifejezetten azt kérték, ami az Emmanuel túláradása, a Fej jelenléte a tagokban, s amit az Úr Jézus megígért és az eukarisztiában megadott: "Maradj velünk..." (Lk 24,29). Ez az együttlét – horizontális horderejét tekintve – az ő személyében fennálló egység kiáradása minden ádámfiára és az egész világra. Vertikálisan pedig átjárja egész létünket és mindenünket. Az eukarisztikus jelenlét elsősorban tehát azt a sebet orvosolja, amelyet a bűn létünk alapjában ejtett, amikor sátáni sugallatra önmagunkban kerestünk támaszt esendőségünkre. Az egzisztencialista bölcselet jól kielemezte a szorongás, az "Angst" jelenségét, amely létünk alaphangulata, öröklött szennye. Erről beszélt az Úr Jézus is, amikor tiltotta az aggodalmat: "Ne aggódjatok...!" (Mt 6,25). Krisztus jelenléte az eukarisztiában kezeskedik arról, hogy Isten nem hagyta el a világot: vele egyesülve úrrá lehetünk minden szorongáson.

A megváltó áldozat

Ádám bukása igazi egzisztenciális sorsforduló. Az Istennel való hadiállapot megpecsételte sorsunkat: teljes vereséget, halált okozott. A halál végső jelentése pedig az Ítélet: annak kinyilvánítása, hogy nem az ember az élet ura, amivé magát tenni akarta a bűn lázadásában. Létünknek ebbe a közegébe jött az Isten Fia, és vállalta az egységet velünk. Ádámtól származott emberré lett. Ezzel a puszta ténnyel megtette megváltásunk első lépését, mivel megtestesülésével ártalmatlanná tette sorsunkat, a halált. Jézusnak ugyanis ez nem árthatott végérvényesen, mert ő egy személyben az Élet is. A velünk való egysége révén mi is részesedhetünk isteni életében, – bár puszta kegyelmi tényként – a halál adóssága bennünk is ártalmatlanná lett, mert őbenne új életet kaptunk: isteni életet.

Krisztusnak ez a velünk való egysége a megtestesülés tényén túl az ő személyes műve is, amit szabadon vállalt, nem kötelezettségből. Ezt nyilvánította ki az utolsó vacsorán, amikor fölajánlotta életét az Atyának értünk: "Értük szentelem magamat..." (Jn 17,19). Vállalta a már eldöntött kereszthalált. Benne adta áldozatul önmagát, testét és vérét az Atyának értünk és helyettünk váltságul, hogy eltörölje adósságunkat. Szent teste és vére szentsége – valóságának jelenlétén túl – tehát az ő áldozatának is szentsége. Elsősorban ő vállalja az egységet velünk és ezzel vált meg minket az új életre.

Az oltáriszentség tehát a megváltás dokumentációja, biztosítéka, záloga. Ezért Kínálja fel Krisztus a szankciót: "Ha nem eszitek az Emberfia testét és nem isszátok az ő vérét, nem lesz élet tibennetek" (Jn 6,53).

Ennek az új, krisztusi életnek a tartalma, formája az, hogy ajándék, ill. ajándékozás. Vagyis szeretet. Aki eukarisztikus közösségben, vagyis teljes egységben van Krisztussal, az ebben a szeretetben részesül és képessé lesz hozzá hasonló módon élni: önmagát a szeretetben feláldozni. Így gyógyul a személyiség sebe.

A megváltó egység

Az eukarisztia egyrészt az Úr Jézus halálos szeretetének áldozata, amelyben személyes egységet vállalt velünk. Másrészt, felszólítás arra, hogy mi is vállaljuk vele az egységet személyesen, szent Teste áldozatának, ill. szentségének vétele által. Már maga a kenyér színe fölszólítás a táplálkozásra, de kifejezetten is parancsba adta az Úr: "Vegyétek és egyétek...!"

Az oltáriszentség, mint táplálék a megváltásnak új dimenzióját szemlélteti és élteti meg. A szentáldozásban ugyanis mi vállaljuk Krisztus sorsát: szenvedését, halálát, valamint részesedünk dicsőségében is. Krisztussal egyesülve már nem mint bűnösök szenvedünk és halunk meg, hanem Krisztus szenved és hal meg velünk és bennünk. Az ő szenvedése és halála pedig a felmagasztaltatás útja. Az utolsó vacsorán boldog bizonyossággal jelentette az Úr Jézus az Atyának: "Én megdicsőítettelek a földön; a feladatot, amelynek elvégzését rám bíztad, elvégeztem. Most te is dicsőíts meg, Atyám, magadnál..." (Jn 17,4-5). Krisztus áldozatában részesülve mi is mondhatjuk Szent Pállal: "Testünkben folyton-folyvást viseljük Jézus szenvedését, hogy egyszer Jézus élete is megnyilvánuljon testünkön" (2Kor 4,10). Lényegileg már a keresztségben eltemetkezünk Jézus halálába, de ennek beteljesedését az oltáriszentség műveli bennünk, szentségi erővel. Az új élet sikerét az Úr Jézus ténylegesen az oltáriszentséghez köti: "Aki eszi az én testemet és issza az én véremet, annak örök élete van, s feltámasztom az utolsó napon" (Jn 6,54).

Krisztus halálának áldozatában dicsőült meg, ebben nyilvánult ki győzelme, emberi és isteni dicsősége. Az utolsó vacsorán, amikor Júdás szívében megszületett az árulás döntése és eltávozott a tanítványok köréből, Jézus – vállalva a kereszthalált – így kiáltott fel: "Most dicsőült meg az Emberfia, s az Isten is megdicsőül benne...!" (Jn 13,31). Aki az Úr testének áldozatát "eszi", az részesedik Krisztus dicsőségében is. Az élet kinyilvánul benne és maga is az élet forrása lesz. "Aki abból a vízből iszik, amelyet én adok, az nem szomjazik meg soha többé, mert a víz, amelyet én adok, örök életre szökellő vízforrás lesz benne" (Jn 4,14).

Vitathatatlan hitigazság, hogy az Egyház, Krisztus hűséges jegyese és az Úr rendelése alapján megváltó halálának szentségi erejű hordozója s megjelenítője, részese lett érdemeinek is. Ez az alapja hatalmának, amely

szentségi hatékonysággal közvetíti Krisztus életét tagjai számára. Így érthető az a mindenkori teológiai axióma, mely szerint a szentségek forrása abszolút értelemben az Úr Jézus keresztáldozata, az Egyházban pedig a szentmise. Az Egyház, mivel eszköze a Krisztussal való egységnek, eszköze a krisztusi élet közvetítésének s következésképpen dicsőségének is.

Mindez azt jelenti, hogy Krisztus érdeme már az Egyház érdeme is, amellyel szabadon rendelkezhet és mások javára fölhasználhat. Vagyis kegyelmi adományokat eszközölhet ki – éspedig jogcím alapján – mások számára, akik alkalmasak azok befogadására. Bizonyára erről beszélt az Úr Jézus, amikor a kérelem csalatkozhatatlan meghallgatásáról szólt tanítványainak. Ha az ő nevében kérnek, meghallgatást találnak. Krisztus nevében csalatkozhatatlanul csak az Egyház kérhet. "Bizony, bizony mondom nektek: bármit kértek az én nevemben az Atyától, megadja nektek. Eddig nem kértetek semmit az én nevemben. Kérjetek és kaptok, hogy örömötök teljes legyen" (Jn 16,23-24). "Azon a napon majd a nevemben kértek, s nem mondom azt nektek, hogy kérem értetek az Atyát, mert az Atya maga is szeret titeket, mivel ti is szerettetek és hittétek, hogy az Atyától jöttem" (Jn 16,26-27).

Az Egyház rendelkezik a "saját" érdemével, vagyis azzal a helyzetével, hogy Krisztussal egyesült, és így kedves az Atya előtt. Fel is használja mások érdekében, főleg akkor, amikor a szentmiseáldozatot bizonyos "szándékra" mutatja be. (Fructus ministerialis). Ezt a szándékot a misézö pap meghatározhatja, amelynek hatékonysága nem az ő személyes érdemeitől függ. Hasonló jellegű, bár már nem közvetlenül az Egyház megbízásán nyugvó közbenjárás a hívek személyes fölajánlása a szentmisében. A szentmisében való részvételükből fakadó érdemüket vetik latba szándékuk érdekében. Ez már nem "csalatkozhatatlan" érdem, hanem a hívek általános papságának legmagasabbrendű funkciója. A Krisztus áldozatában való részvétel személyesen is érdem forrása, amellyel rendelkezhetünk és amelyre bizonyára érvényes az Úr Jézus kijelentése: "Senkinek sincs nagyobb szeretete, mint aki életét adja barátaiért" (Jn 15,13).

A II. Vatikáni Zsinat mindezeket így foglalja össze a liturgiára vonatkozó dokumentumában: "Üdvözítőnk az utolsó vacsorán, azon az éjszakán, amelyen elárultatott, megalapította testének és vérének eukarisztikus áldozatát, hogy így a keresztáldozat a századokon át az ő eljöveteléig jelenlévő valóság legyen. Ezért szeretett jegyesére, az Egyházra bízta halálának és feltámadásának emlékezetét, az irgalom szentségét, az egység jelét, a szeretet kötelékét, mint húsvéti lakomát, amelyben Krisztust fogadjuk szívünkbe, lelkünk megtelik kegyelemmel és megkapjuk a jövendő dicsőség zálogát. (A híveknek) ...meg kell tanulniuk továbbá a szeplőtelen áldozati adományt nemcsak a pap keze által, hanem vele együttesen is fölajánlani, önmagunkat is áldozatul hozni. Így kell Krisztus, a közvetítő által egyre tökéletesebb egységre eljutniuk Istennel és egymással, hogy végül Isten legyen minden mindenben" (SC 47-48).

Puskely Mária

HITHIRDETŐ A "MAGYAR AFRIKÁBAN": BERECZ SKOLASZTIKA

"Krisztusnak semmit elébe ne tegyetek, aki bennünket, mindnyájunkat az örök életre vezessen" (Szt. Benedek Regulája, 72,11-12).

Egyszer volt, ki is volt...

A 20-as évek elején egy szőke hajú, mosolygós leány érkezett Tiszaugra. Öt év alatt páratlan lelki és testi erőfeszítéssel újjáélesztette és felvirágoztatta az elhagyatott tanyavilág kihunyóban levő hitéletét. A következő öt évben megvetette egy bencés szellemű magyar szerzetesközösség alapjait, hogy Isten dicséretét zengve együtt folytassák a "magyar Afrika" misszionálását. - Még mielőtt teljesen feledésbe merülne Skolasztika testvér alakja, elevenítsük fel emlékezetét.

Berecz Erzsébet Celldömölk közelében, Alsóágon született 1898. november 12-én ősi evangélikus családból. Édesapja, Berecz Lajos virágkertészettel kereste meg a mindennapi kenyeret. Az édesanya, Horváth Anna a népes családot látta el otthon. A kislányt evangélikus pap keresztelte, de katolikus nevelésben részesült. Elemi és polgári iskolai tanulmányait az Isteni Szeretet Leányai intézetben végezte. Az első világháború kitörésekor, tizenhat éves korában vöröskeresztes ápolónőnek jelentkezett. Édesanyja így írt később leánya akkori tevékenységéről:"... bizony, akinek legsúlyosabb baja volt, azokat mind neki kellett kezelni; volt köztük két őrült, azokat is ő ápolta, s a városban kint, ahol csak megtudta, hogy nagybeteg van; bizony voltak olyanok, akik megférgesültek, s ő fiatal kora ellenére kimosdatta, fésülte. Na, szóval olyanokat csinált, amit más undorral se tett volna meg."

1917-ben Kühár Flóris pannonhalmi bencés lett Celldömölk plébánosa. Erzsébet az ő segítségével de saját kezdeményezésére életre hívta a Celli Lányok Mária Kongregációját. Bözsike bensőséges lelki élete és apostoli buzgósága nagyszerű szervező készséggel párosult.

1920-ban beiratkozott az irgalmas nővérek pápai tanítóképzőjébe. Az első három évből már korábban magánvizsgát tett, itt Pápán pedig 1921 nyarán jeles eredménnyel tette le képesítő vizsgáját. Tanítónői és hitoktatói oklevelet kapott.

A pannonhalmi főapát hitoktatónőt keresett az alföldi Tiszaugra. Berecz Erzsébet rövid pannonhalmi látogatás után, meggyőződéses hivatástudattal vállalta küldetését. 1922. október 12-én írt leveléből: "Nagyon kérem, támogasson imáival, nehogy súlyosan csalódjanak bennem. Legközelebb már Tiszaugról fogom fölkeresni. E napok alatt kérjen számomra egy kis erőt az édes Jézustól." – Nehéz volt a válás az otthontól, Celldömölktől, a plébániától, a Mária Kongregációtól, s egyáltalán a

szelíd hangulatú Nyugat-Magyarországtól. Bözsikének, "kiüresítve önmagát" máshol kellett apostoli megváltó küldetést teljesítenie.

Egyszer volt, hol is volt...

A század tizes éveitől a Nagyalföldön új tanyavilág volt kialakulóban. Révész István, kecskeméti plébános, később tábori püspök, többek között így jellemezte a "magyar Afrika" hitéletét: "A magyar Alföldön százezrek vannak gátolva abban, hogy a keresztény hit igazságait megismerjék; az óriási távolság miatt a hívő nép képtelen fölkeresni papjait, templomát, és viszont: a pap híveit. ... A kecskeméti egyházközségben van 52.000 hívem; ebből 28.000 künn, a tanyákon lakik 105 ezer hold területen. Ezen az óriási külső területen egyetlen katolikus pap sincs. ... Híveim egy csoportja 25-30 kilométerre van plébániámtól. ... Keresztény kultúra szempontjából Kecskeméthez hasonló viszonyok között vannak a többi nagyalföldi városok is, talán Szeged kivételével" (Kecskemét és Vidéke, 1920.VII.18.).

Bözsike 1922. november 10-én érkezett meg Tiszaugra. Első élményeiről és tapasztalatairól így adott számot:

"Kecskemétet elhagyva kiértem a kulturált Magyarországról. Végtelennek látszó rónaságon ügetett át a gőzparipa. Csak itt-ott látszik egy-egy falu. Az utolsó állomás, Laki-telek éppen a Tisza partján van. Kompon kocsistul, lovastul szépen átúsztunk a Tiszán.

Másnap megkezdtük a missziós működést. A három falu között elterülő mintegy 6000 holdnyi határ közepén találtunk egy tágas épületet. ... Kineveztük missziós iskolának. ... Öt filia tartozik hozzám, de csak háromban működhetek, mint hitoktató.

A rövidebb utakon lóháton járok. ... Híveim egész büszkék rám, és azt mondják, helyes legény lenne belőlem! – Bogarason 186 katolikus tanítványom van. ... Semmi fogalmuk sincs a hittant illetően, úgyhogy a VI. osztálynak is csak azt a katekizmust taníthatom, amit nálunk az elemi I. osztályban tanulnak, mert nincs alap, amire építhetnék. ... Türelemmel és nagy szeretettel munkálkodom közöttük, mert elhagyatott lelkük nagyon hajlik a jóra.

Tiszaugon kevesebb a gyermek, papot is csak ritkán látnak. Mikor legelőször föltettem a kérdést: - Ugye, kicsikéim, ti tudjátok, ki volt a Jézuska, – hát 50 gyermek közül egy sem akadt, aki meg tudta volna mondani.

Legtöbb dolgot, de egyúttal örömet is a missziós iskola nyújt. Tanítványaim száma ott tán a 200-at is felülhaladja. Oda legnagyobb részt felnőttek járnak. Megtörténik, hogy egyszerre három nemzedék is hallgatja szavamat. Nagyapa, apa és fiú együtt tanulja meg a keresztvetést, a Miatyánkot és hitünk főbb tanításait.

Rettenetes a nép elhagyatottsága. Vannak megőszült emberek, akik a keresztségen kívül semmi katolikus funkcióban nem részesültek. ... Évti-

zedeken át nem jutnak el templomba, sem hozzájuk nem megy senki, aki a Mester boldogító tanait hirdesse nekik. Sokan vannak olyanok is, kik, bár még azt sem tudják, mit jelent, mégis büszkén vallják, hogy katolikusok, noha kezüket, ezt a munkában megkérgesedett, becsületes magyar kezet, a keresztvetésre úgy kell megtanítani, mint nálunk az óvodás gyermekét.

Ily szörnyű elhagyatottság után végtelen örömmel tölti el lelküket az a tudat, hogy akadtak, kik őket is szeretik és törődnek velük.

A hittanon kívül persze sok mindent tanítok a missziós-iskolában. Lányaim és asszonyaim kötnek, horgolnak, hímeznek, fonnak, varrnak. Volt több analfabéta is köztük, kik most már szépen írnak, olvasnak: Asszonyaim néha még főzés közben is az ABC-t forgatják.

Nem kisebb, sőt talán még nagyobb a férfiak buzgalma. Közülük a legtöbb írni, olvasni és számolni tanul. Míg látunk, addig ilyesmit végzünk. S ha már esteledik, akkor kedves beszélgetés keretében nyújtok nekik némi kis történelmi, földrajzi és politikai ismereteket. A Bibliát mindig a fölfogásukhoz mért nyelven mondom el nekik.

Legboldogabb akkor vagyok, mikor vasárnap és ünnepnapokon istentiszteletet tartok. Híveim misének hívják és nagy örömmel és buzgalommal jönnek. Előimádkozom a miseimákat, s a végén - prédikációt tartok nekik. Fölváltva megyek a filiákba délelőtt és délután. Gyakran 300 hallgatóm is akad egy-egy helyen.

Amikor csak tehetem, meglátogatom a betegeket. Nem is nagyon régen 3 beteget részesítettünk a végső szentségben. ...Hogy milyen boldogok voltak e nyomorult, eddig oly szörnyű elhagyatottságban levő szenvedők, azt leírni nem tudom. ... Híveim már annyira haladtak a jóban, hogy nagyon vágyódnak a szentgyónás után, s Pannonhalmáról épp tegnapelőtt kaptam levelet, hogy március első hetében kapok egy ft. urat, ki filiáimban missziót tart."

Két hónap múlva, 1923 májusában újabb hosszú levélben összegezte tapasztalatait. A rábízottakat "századok óta nagypénteki sötétségben senyvedő, fényért, életért esdeklő, szegény magyar testvéreinknek" nevezte. Nevükben kiáltott segítségért, velük együtt szenvedte az elhagyatottság kínjait, de velük is örült, amikor a megváltás egy-egy kegyelmi sugara nyomán emberibb emberré váltak.

A misszió "felejthetetlen napjain szünet nélkül esett vagy havazott, s a szél kíméletlenül metszette, csípte szegényes, hiányos ruhába burkolt tagjaikat, híveim mégis csapatokban tódultak az iskola felé, melyet napok alatt templommá alakítottunk... Akadt köztük olyan is, aki életében most látott először katolikus papot és először volt szentmisén. Aztán meg útonútfélen jöttek hozzám viruló szép felnőtt lányok, legények, meglett korú nénik és bácsik, s kérték, hogy mondanám meg, hogyan kell gyónni. Az öreg parádés kocsist útközben a bakon, legény fiát másokkal együtt az is-

kolaszolga konyhájában készítettem elő az első szentgyónásra és szentáldozásra.

Megható volt a nagyhét, mikor még 60-70 éves bácsik és nénik is elcsoszogtak a templomba (értsd: az iskolaépületbe). Kora hajnalban indultak, estefelé visszajöttek, s akkor még részt vettek a keresztúti ájtatosságon.

Hogy szerettem volna ezeket a csendes, névtelen hősöket megmutatni azoknak a katolikusoknak, kiket egy negyedórányi távolság, kis eső, szél vagy erősebb napsütés oly könnyen visszatart a szentmise hallgatástól!

A ‚prédikációk' hallgatásában még mindig hihetetlenül figyelmesek. S milyen helyesek, mikor tapasztalt hibáikat ostorozom! Megértéssel bólogatnak, és sokszor belekiabálnak: ‚Úgy van, jól mondja a drága lélek!'

A kánai menyegzőt tárgyaló evangélium magyarázata közben arról is beszéltem nekik, hogy a jó Isten nem veszi zokon, ha szórakozunk, de ha sok bort isznak, az már bűn, és nagyon csúnya dolog is, mert ilyenkor az ember igazán hasonlít egy kis állathoz, melyet magyarul úgy hívnak, hogy malac. Erre az egyik őszbeborult bácsikám rácsap a padra, s megértő hangon ezt mondja: ‚Tessék mán azt mondani, hogy disznó!' ... Bortermő vidék lévén, híveimnek gyakran lenne ivásra alkalmuk, s hála Istennek, mostanában már nagyon ritkán akad köztük olyan, ki kelleténél többet iszik.

Egyszer a káromkodás utálatosságát ecseteltem előttük, s kértem, hogy se maguk ne tegyék, se másoknál ne hagyják megintés nélkül. ... Örömmel mondhatom már most, hogy kiterjedt birodalmam legnagyobb részén még a férfiak is csak néha sértik meg Isten nevét. Ha valamelyik mégis megteszi, akkor eljön hozzám, bevallja és kér, hogy szidjam meg érte.

A szenvedő Jézus iránt különös szeretettel viseltetnek. Néha még legény fiaim is könnyezve hallgatják végig (a keresztutat). S milyen mélységes lélekből szakadt fel a stációk éneke, hogy átérezték: az ő bűneik is segítették keresztre feszíteni a szeretet Istenét!

Mennyi szeretetből, bűnbánatból fakadt könny hullott híveim szeméből nagypénteken, mily buzgón végezték a szentségimádást, pedig a legtöbb még soha sem látott imádásra kitett Oltáriszentséget!

Véget nem érő bájos dolgokat mesélhetnék el első gyónás- és áldozáshoz készülő gyermekeimről. Magyarázataim előtt mindig kértem a gyermekek szerető szívű Barátját, hogy én csak eszköz legyek, s Ő beszéljen. A jó Mester meghallgatott. Szavai simogatták, melengették, formálgatták a kis lelkeket, úgy, hogy nemegyszer igazán hősi önmegtagadással győzték le eddigi hibáikat, s igyekeztek minél több erényvirágot szerezni, hogy Jézuska örömmel térjen be szívükbe.

Roppant szegénységük csak most látszott igazán. Sok közülük a nagyon rongyos köznapi ruhát nem mervén fölvenni, a szomszédtól kölcsönzött kissé tehetősebb ruhácskában volt, de a fiaim között olyan is akadt, ki a bátyjától örökölt egy szál ingecskében jött, pedig elég csípős idő volt. A rettentő nyomor látása egészen lehangolt. ... Legtöbbjük mezítláb, kopott ruhácskában. Hogy a szomorú külsőt némileg enyhítsem, leánykáim fejére apró fehér koszorút, fiaim gomblyukába hasonló fehér virágot tűztem. Áldozó asztal gyanánt 4 darab összevarrt törülközőm szolgált...

Van igen sok gyerekem, kik a nagy szegénység miatt reggel csak marék pattogatott kukoricát kapnak, s mert a távolság miatt ebédre nem mehetnek haza, ezzel vannak estig s közben nem egyszer elájulnak az éhségtől..."

"Jaj, micsoda tartozása van a magyar kath. Egyháznak a szegény magyar pogányokkal szemben! Milyen kevesen sietnek megmentésükre!" – írta 1926 januárjában.

Hatalmas kiterjedésű missziós területén mérhetetlen volt a fizikai nyomor is. A gyógyító Jézus szeretetével kereste föl e betegeket.

"Elmentünk mindenhová, hol sikoltva kiáltott segélyért a nyomor. Ilyen körúton még sohasem voltam. Elgennyedt sebek, rothadó lábak, rongyokba burkolt gyerekek! Jaj, de másként gondolkoznának azok a felső tízezrek, ha egyszer, csak egyetlen egyszer látnák ezt! ... Itt bizonyára leolvadna a közöny jege minden szívről és megtanulnának szeretni azzal a csodálatos szeretettel, mely elhagyott testvéreink megmentéséért lehozta az égből az Istent!"

Bözsike 1927-től egy társával folytatta a lelkipásztori, kulturális és szociális munkát. Külön egyesületbe tömörítette a férfiakat, legényeket, lányokat és asszonyokat. Ő szervezte meg a Kalot ősét, az első tanyai legényegyletet. Nagy missziósházra tett szert a Tüzesben, itt tartottak csoportos foglalkozásokat. Csépán létrehozta a Mária Kongregációt, a bogarasi iskolában a kicsiknek megszervezte a Szívgárdát. Rendkívüli tekintélyt élvezett a legények között. Hitbeli és kulturális képzésükön túl gondoskodott szórakozásukról is, s nem egy sikeres házasságnak lett ő az előkészítője.

1923 októberében bencés obláta (harmadrendi) lett, ekkor kapta a Skolasztika nevet. Így ettől kezdve a nagy bencés család tagjának tudta magát. Tervezgette, hogy obláta-házat létesít. Nagyobb távlatokban gondolkodva akarta megszervezni az elhagyott tanyavilág szeretetszolgálatát.

Egyszer volt, hogy is volt ...

Először a tiszaugi Szent Antal táblán kapott az alapításra 15 holdnyi területet. A tervezett ház mégsem ott épült fel, hanem a Tiszán innen, Tiszaújfalu tanyavilágában. Berecz Bözsike a "Béke palotája" nevet adta a szerény hajléknak. – Mindjárt kezdetben fölvetődött a szerzetalapítás

gondolata. Ehhez sem kellett sok idő. Az aratás Ura munkásokat küldött aratásába: az elhagyatott magyar tanyavilágba.

Itt Bözsike nem akart más lenni, mint "a szenvedők szolgálója". Kilenc éves kora óta bontakozott benne a szerzetesi hivatás, de itt, a "magyar Afrikában" önzésnek találta, hogy szíve ilyen irányú vágyát kövesse. Istenért mondott le Istenről, hiszen az is megtörtént, hogy három hónapig nélkülöznie kellett az eukarisztiát. Most úgy tűnt, elérkezett az a pillanat, amikor összekapcsolhatta lelke, mindeddig egymást kizáró két vágyát: Istennek szentelt élet és a magyarság legszegényebbjeinek szolgálata. A születő közösségnek ő adott nevet: Szent Benedek Leányainak nevezte.

Volt már néhány obláta barátnője, akiket meghívott erre a közös életre és szolgálatra. Közös életük alapja természetesen Szent Benedek ősi Regulája lett, a Szabályzatot pedig Hühár Flóris OSB fogalmazta meg.

1927 júliusában kezdték meg a közös életet. Bözsike ettől kezdve használta obláta-nevét, a Skolasztikát. Ő volt ötük közül a legfiatalabb. Skolasztika testvér novemberben töltötte be 29-ik évét.

"29. születésnapom. Ó, csodálatos irgalma az én jó Istenemnek! 29 évet hagyott érnem, nem vetett előbb az örök kárhozatra, amit pedig oly sokszor megérdemeltem bűneimmel. 29 évig várt rám, sokszor utánam járt, szeretetének édes melegével magához ölelt. – Most mélységes alázattal, de egyben szent merészséggel megfogom ezt az irgalmas, hatalmas szent Kezet. Ugye, édes Királyom, nem vonod vissza...?"

1928. március 25-én kezdték meg újoncévüket; a szertartást a pannonhalmi főapát végezte. 1929. május 7-én tették le első fogadalmukat: "... ígérem és fogadom ... a Társaságban való állhatatosságot, erkölcseim megjavítását, a szegénységet, tisztaságot és engedelmességet Szent Benedek Regulája szerint és Szent Benedek Leányai társaságának szabályzata értelmében."

Mindennapi kenyerük volt a teljes szegénység és létbizonytalanság. Látástól vakulásig "imádkoztak és dolgoztak", közben szervezték, folytatták a tanyavilág szolgálatát. Kezük munkájából – kert, később állatok – valamint alkalmi adományokból éltek. Valójában a gondviselésből, mert mindig többet adtak, mint amire képesek voltak. Skolasztika testvért, aki egy év után perjelnő lett, aggódva figyelmeztették is: tékozol, minden mozdíthatót odaad a hozzá fordulóknak. Varrtak is, ingyen, pedig olykor még cérnára se futotta. A ház körül gyakran száz gyerek is nyüzsgött. A testvérek tanították, oktatták, nevelték, öltöztették, etették, szórakoztatták őket... De otthonosan mozgott a Béke palotája körül minden szegény, koldus, beteg, nyomorék is. A bencés Regula szellemében mindenkit Krisztusként fogadtak és szolgáltak ki. Skolasztika testvér egy-egy mondat erejéig jelezte Naplójában az eseményeket. Íme, néhány pillanatfelvétel.

"Sírva jött a szegény öreg juhász bácsi, s elmondta, hogy meghalt a felesége, és most kéri a testvéreket, tiszteljék meg annyira, és menjenek el a temetésére. A Perjelnő testvér megígérte, hogy elmennek. A szegény zokogó juhászt mintha csak napsugár simogatta volna meg, olyan öröm volt számára, hogy az ő ‚drága Marikáját, akit annyira szeretett', most így megtisztelik a testvérek" (1929.szept.2.).

"A kocákat ma szállították a henteshez. A négy Varga meg a Bablina bácsi végezte a ‚súlyos' munkát. A perjelnő testvér egy kupica rummal melegítette fel őket, s mert az éléskamrában éppen 5 drb. palacsintát talált, hát azt is nekik adta.

"Jézuskának, Szent József atyánknak kis cselédei, inasai leszünk egész nap. Ha udvart söprök, ha a disznóólat takarítom, ha finomabb munkát kell végeznem, mindent ezzel a gondolattal: Jézuskának, Szt. Józsefnek segítek, hogy szép legyen szívem-lelkem Názáretje" (szept. 7.).

"Kisasszony ünnepe. Du. 4-kor litánia volt. Csak kevesen jöttek el jó híveink közül, mert Alpáron szüreti mulatság volt, s a tanyák népe is elment kicsit vigadni. A jelenlevőkkel megtanultuk a Szeretlek, Szép Szűz Mária c. éneket. Távozásuk után jött a félegyházi cipészmester, Kanyó, s egy egész csomag cipőt hozott. Drága jó Édesatyánk, Isten áldottja (Szt. Benedek), alázatosan kérünk, Jézuskánál eszközölj ki néminemű anyagi segítséget is, hogy legyen cipőre, ruhára valónk" (szept. 8.).

"Itt járt szegény vesebajos néni. Jól megraktuk a kosarát, hadd örüljön Szt. József!" (szept. 14.)

"Egy koldus is volt itt. Köszönjük, Szt. József!" (nov. 13.)

"Reggel a szentmise után olyan megható volt Kovács bácsi gyónása! Olyan fáradtnak, terheltnek látszott gyónás előtt. Mikor kijött, csak úgy sugárzott az örömtől! Úgy eszembe jutott a Jó Pásztor!" (nov. 18.) "A sebesülteket is bekötözzük. Gyógyítsd meg őket, Szent József!" (dec.1.)

"Szentmise és reggeli után munkába fogtunk. Istálló és disznóól takarítás volt délelőtt. Néhány testvér mosott, varrt" (dec. 4.).

"Hála neked, édes kis Király, mindenért! Ugye nem fáj Szentséges Szíved, hogy mi olyan szegények vagyunk, s nem adhattunk Neked semmit. Kérünk, fogadd el a mi kiáltó szegénységünket és gazdagíts Önmagaddal bennünket! – Jézuskám, azt is köszönjük, hogy a disznók betegek, nem esznek! Hiszen Te mindent jóra fordítasz!" (1930. jan. 6.)

"1/2 6-kor keltünk. Ima. 1/2 8-kor szt. mise. Utána Újfalura mentünk. Rengetegen voltak. 10-12 gyónó is, a tanítóéknál volt a gyóntatás. Ebédre hazajöttünk. Igaz, az oltárterítőnek igen örültek! Jézuskám, örülsz-e Te is egy ici-picit? 3-kor ismét indultunk. Beteghez vittük az Oltáriszentséget.

Milyen jó vagy, Uram, hogy még kocsizhattunk is Veled! – Vass bácsinál is voltunk, igen örült szegény. Litánián sokan voltak Alpárról is" (márc. 30).

"Délelőtt szorgalmas munka. Délután a testvérek kertészkednek. Keresztút. Elég sokan vannak" (ápr. 2.).

"Alpáron vásár van, és ezért nem jöttek a szokott tömegben szentmisére. Akik itt voltak, majdnem mindnyájan gyóntak és szt. áldozáshoz járultak" (ápr. 13.).

"Benkó Modolka lábát felvágtuk és bekötöztük. Kovács Marinak és Annusnak fogcseppet adtunk" (1928. aug. 1.).

"Varga Pista lábát, kezét, arcát bekötöztük, a fertőző sebek erősen gennyednek. Reggel kihozattuk a doktort, négy majori gyermeket is megvizsgált" (aug. 2).

"Délben egy sebesült fiúcskát hoztak, keresztülszúrta kézfejét. Isten segítségével bekötöztük" (1929. okt. 2.).

"Barna Vera néni kezét kötöztük. Égési sebe volt. Gyógyítsd meg, drága Szt. József!" (1930. nov. 19.)

Szentmise és reggeli után igen nagy örömet szerzett az eljövendő drága Megváltó. A kanász szegény kis pólyásgyermekének személyében jött el hozzánk és egész délelőtt dajkálhattuk, ápolhattuk. Nagy-nagy szeretettel susogtuk a Szűzanya nevében is: ‚Pihenj, szerelmem, kicsi virágom...' Délután megérkezett az anyja, és elvitte a beteg babát" (1928. dec. 17.).

Szent József küldött valakit: a Csabaiék beteg lovászának személyében, kinek M. testvérünk finom vert-piskótát sütött, hogy nagy kínjai között (végbélrákja van, szegényke!) icipici öröme legyen. Deo gratias mindenért!" (1929. jún. 19.)

És így folytathatnánk az epizódok sorát. Az esetekhez fűzött fohászok híven szemléltetik Skolasztika perjelnőnek, "a tanyavilág őrangyalának" lelkületét. Mint az alakuló kis szerzetesközösség elöljárója ezt a mindenkiben Krisztust látó lelkiséget igyekezett kialakítani társaiban és az újonnan jelentkező fiatal lányokban. Isten végtelen szeretete eszközének tartotta magát, s rövid élete alatt tékozló nagylelkűséggel osztotta szét önmagát. Két évvel halála előtt elárulta élete vezéreszméjét: "Szeretni, égni, mindig, mindig! Mint ahogy az édes Mester tette! Szeretni, égni, mindig, mindig, mert Ő a csodálatos Szeretet!"

Skolasztika testvér gyorsan elégett ebben a szeretetizzásban. 1931 májusától fokozott gyöngeség, állandó láza ellenére senki sem gondolta, hogy előrehaladott tüdővészben szenved. Nógrádverőcén, a Migazziban kapott gyógykezelést kétszer is. 1932. október 18-án Verőcéről szinte szökve ment Pestre, hogy a testvérek körében várjon az Úr érkezésére.

Három nappal később tüdővérzéssel együttjáró fulladás vetett véget életének.

"Ó, megérthetetlen, megmérhetetlen, végtelenül irgalmas, édes gyengéd szeretet, add, hogy egészen tied legyen szívem egész életemben, neked zengjen hálát lelkem, add, hogy elmerüljek benned, elégjek lángjaid között, egyetlen szerelmem!"

A rákoskeresztúri temetőben helyezték nyugalomra, majd 1939-ben, amikor elkészült a tiszaújfalusi zárdatemplom, exhumált földi maradványait a templom kriptája fogadta be. Ekkor hangzott el többek között ez a méltatás:

"Élete példakép volt mindazok számára, akiknek hivatásuk, hogy a nép vezetői, gondozói legyenek. Amikor 1922-ben munkáját megkezdte, az bizony akkor nem jelentett dicsőséget. A falukutatás akkor még nem volt divat. Ő nem szónokolt, cikkezett, hanem ott segített, ahol látta a bajt, az elhagyatottságot. Az eszme és a tett egy volt nála. ... És most hozzátok fordulok, Skolasztika testvéreihez és leányaihoz. Akik felfogtátok szemének utolsó sugarát, pillantását, akiknek karjaiban halt meg: a tüzet ápoljátok, elhamvadni ne engedjétek, ki ne oltsátok. Reátok hárul a nagy felelősség, hogy munkájának lendülete meg ne torpanjon, hanem mind serényebb erőfeszítésekre serkentse a népért fáradozókat!"

Egyszer volt, hol is volt, hol is lesz...?

AZ EGYHÁZ SZOCIÁLIS TANÍTÁSA

II. János Pál szociális körlevele

A pápa "Sollicitudo rei socialis" kezdetű, 1987. dec. 30-áról keltezett enciklikáját a liège-i (Belgium) püspök összefoglalásában ismertetjük. A körlevél negyvenkilenc pontjából hármat (21., 33. és 36.) egészében közlünk, részben tartalmi jelentőségük miatt, részben pedig, mert jól érzékeltetik a dokumentum hangnemét.

A "Populorum progressio" újdonsága

Húsz éve jelent meg VI. Pál "Populorum progressio" kezdetű körlevele. II. János Pál kiemeli, hogy az az írás ma is megőrizte időszerűségét. VI. Pál Isten igéjében keresett gyakorlati útmutatást arra nézve, hogy hogyan tarthatjuk tiszteletben a fejlődés erkölcsi és kulturális jellegét. Egyúttal feltárta a szociális kérdés távlatait, kifejtette a teljes értékű fejlődés fogalmát, valamint a fejlődéshez kapcsolta a béke előmozdítását (5-10. p.).

A mai világhelyzet panorámája

II. János Pál a mai világhelyzet panorámáját ecsetelve megállapítja, hogy továbbra is fennáll Észak és Dél között a szakadék, amelynek gazdasági és társadalmi szempontjai kihatnak a kulturális, politikai és emberi szintre. Sőt a helyzet még csak súlyosbodott az elmúlt évek folyamán, főleg a lakáskérdésben, a munkanélküliségben és a szűkölködő nemzetek elszegényedésében. Ez a visszafejlődés a két tömb: Kelet és Nyugat gazdasági, katonai és ideológiai ellentétének a következménye. Innét van, hogy a fejlődésben levő országok egy gépezet részeivé válnak pl. a fegyverkereskedés (amely az atomháború miatt halálos veszélyt jelent az emberiségnek!), a szabadság megsértése valamint az élet demográfiai leértékelése tekintetében.

Ugyanakkor az emberekben jobban tudatosult, hogy mindannyian függünk egymástól, valamint az is, hogy a béke s az igazságosság elválaszthatatlanok; a környezetvédelem problémái emlékeztetnek arra, hogy természeti kincseink nem kimeríthetetlenek; törődni kezdtünk azzal is, hogy az éhinségtől fenyegetett népek az élelmezés terén függetlenítsék magukat (11-26. p.).

A két tömb közötti ellentét "hatása különösképpen negatív a fejlődő országok nemzetközi kapcsolataira. Köztudomású ugyanis, hogy a Kelet és

Nyugat közötti feszültség nem a fejlődés különböző fokából származik, hanem inkább az erre valamint az emberekre és népekre vonatkozó két felfogásból, jóllehet egyikük sem tökéletes s gyökerében szorul kiigazításra. Ez az ellentét – amikor áttevődik a fejlődésben levő nemzetekre – nagyban hozzájárul, hogy elmélyüljön a gazdasági téren már is érezhető szakadék Észak és Dél között; ez az egyik következménye annak a távolságnak, amely elválasztja a fejletteb országokat a kevésbé fejlettektől.

Itt az egyik oka annak, hogy miért foglal el kritikus álláspontot az Egyház szociális tanítása mind a liberális kapitalizmussal mind pedig a marxista kollektivizmussal szemben. A fejlődés szemszögéből ugyanis önkéntelenül felvetődik a kérdés: milyen módon s milyen mértékben képes ez a két világnézet úgy átalakulni és alkalmazkodni, hogy elősegítse és előmozdítsa korunk társadalmában az egyének és népek igazi és teljes fejlődését. Ezek az átalakulások és alkalmazások pedig sürgősek és nélkülözhetetlenek midannyiunk közös fejlődése érdekében.

Azok az országok, amelyek nem régóta nyerték el függetlenségüket törekszenek arra, hogy biztosítsák kulturális és politikai önazonosságukat. Szükségük lenne a gazdagabb és fejlettebb országok hatékony és önzetlen hozzájárulására. Azonban ideológiai harcokba keverednek – sőt néha ezekre is ragadtatják magukat –, amelyek elkerülhetetlenül az országon belüli megoszlásra, egyes esetekben pedig polgárháborúkhoz vezetnek. Azért is előfordul ez – többek között –, mert a fejlődésre szánt beruházásokat és segélyeket eltérítik céljuktól s ellentétek szítására használják fel, amelyek kívül vagy szemben állnak a támogatásra szoruló országok igazi érdekeivel. Ez utóbbiak egyre inkább tudatára ébrednek annak, hogy a neokolonializmus veszélye fenyegeti őket, s igyekeznek kivonni magukat ez alól. Ebből a felismerésből született meg – jóllehet nem nehézségek, bizonytalanságok s esetleges ellentétek nélkül – az "El nem kötelezett országok" nemzetközi mozgalma. Ez hatékonyan akarja kifejezésre juttatni, hogy minden nemzetnek joga van önazonosságra, függetlenségre és biztonságra valamint arra, hogy az egyenlőség és kölcsönösség alapján, részesedhessen azokban a javakban, amelyek minden ember számára rendeltettek, és élvezhesse is őket" (21.).

Az emberhez méltó fejlődés

A vázolt helyzetre való tekintettel a pápa emlékeztet az emberhez méltó fejlődés föltételeire. A fejlődés ugyanis nem automatikus s önmagában nem is korlátlan, amint ezt a mechanicista optimizmus hirdette. A javak birtoklását alá kell tehát vetni az ember hivatásának. Ebből ered a kötelesség, hogy közreműködjünk az egész, és minden ember teljességét célzó fejlődésben.

Annak számára, aki hisz a megváltó Krisztusban, az emberiségnek ez a történelmi erőfeszítése beleépül az Isten országának megvalósításába. Az Egyház lelki küldetése ugyanis magában foglalja az evilági boldogság előmozdítását, mert a boldogság több mint a technikai siker. A

lelkipásztori szolgálat sugározzon tehát pozitív szemléletet a történelem és az emberi munka értelméről. Emlékeztessen arra is, hogy – túl az egyéni erőfeszítéseken – mindenki köteles mindenkivel közreműködni; tiszteletben kell tartani a kulturális önazonosságra való törekvést és a személyiség igényét a transzcendentális valóságra. A fejlődés erkölcsi jellege magában foglalja tehát az emberi jogok előmozdítását. A szolidaritással ugyanis együtt kell járnia a szabadságnak, az emberek iránti szeretettel pedig az Isten szeretetének (26-34).

Nem lenne azonban valóban méltó az emberhez a fejlődésnek az a fajtája, amelyik nem tartaná tiszteletben és nem sürgetné az emberi – személyi és közösségi, gazdasági és politikai – jogokat, beleértve a nemzetek és népek jogait is.

Ma talán világosabban elismerjük mint a múltban a pusztán gazdasági szempontra korlátolt fejlődés belső ellentmondását: az emberi személyt valamint ennek legmélyebb igényeit könnyen s kizárólagosan alárendeli a megszabott gazdasági rendszer követelményeinek és a haszonnak.

Az igazi fejlődés és az emberi jogok tiszteletben tartása közötti benső kapcsolat utal annak erkölcsi jellegére: az ember valódi – az egyesek természetfeletti és történelmi hivatásának megfelelő – felemelkedése nem mérhető csupán a javak és szolgáltatások gazdagságával vagy a technikai feltételek bőségével.

Amikor az egyes személyek vagy a közösségek nem látják, hogy szigorúan tiszteletben tartják az ember méltóságán és a népek sajátos természetén alapuló erkölcsi, kulturális és lelki követelményeket, akkor minden egyéb – a rendelkezésre álló javak, a mindennapi életben bőségesen elérhető technikai források illetve az anyagi jólét bizonyos foka – elégtelennek, s végül is megvetendőnek bizonyul. Világosan állítja ezt az Úr az Evangéliumban, amikor felhívja figyelmünket az értékek igazi rendjére: "Mi hasznára van ez embernek, ha az egész világot megszerzi is, de lelke kárát vallja?" (Mt 16,26)

Az igazi fejlődés, amelyik megfelel az emberi személy (legyen az férfi vagy nő, gyermek, felnőtt vagy aggastyán) sajátos követelményeinek, mindenekelőtt azt várja el azok részéről, akik tényleges befolyást gyakorolnak illetve felelősek, hogy élénken lelkiismeretükbe zárják minden s mindenegyes ember jogainak értékét, és szükségszerűen védelmezzék azt is, hogy mindenki teljes mértékben használhassa a tudományok és a technika által felkínált előnyöket.

Az egyes országokon belül nagy jelentősége van annak, hogy tiszteletben tartsák az összes jogokat: főleg a jogot a életre – ennek minden szakaszában; a családnak mint alapvető közösségnek illetve "a közösség sejtjének" a jogait; az igazságosságot a munkaviszonyban; a politikai közösséget megillető jogokat; és az emberbe ültetett, isteni hivatására – a természeten túlra – mutató jogokat.

Nemzetközi szinten, az államok – mai kifejezés szerint: a különböző "világok" – közötti kapcsolatban szükséges, hogy teljes tisztetelben tartsuk minden nép önazonosságát, történelmi és kulturális jellegzetességeit. Hasonlóképpen nélkülözhetetlen, amint már a Populorum progressio

enciklika megkívánta, hogy elismerjük: minden népnek egyenlő joga van arra, hogy "helyet kapjon az ünnepi asztalnál", nem pedig hogy Lázár módjára csak a kapuban húzhassa meg magát, ahol "a kutyák jöttek és nyalogatták a sebeit" (Lk 16,21). Mind a népeknek mind pedig az egyes személyeknek alapvető egyenlőséget kell élvezniük; erre épül pl. az ENSZ alapokmánya. Ebből az egyenlőségből származik az a jog, hogy mindenki részesedhet a teljes fejlődés összes folyamatában.

Az említett cél elérésére a fejlődésnek a szolidaritás és a szabadság kereteiben kell megvalósulnia, vagyis semmiféle ürügy alatt sem áldozhatjuk fel egyiket a másiknak. A fejlődés erkölcsi jellege és szükségszerű előmozdítása növekszik ha a legszigorúbban tiszteletben tartjuk az igazság és a jó rendjéből eredő követelményeket, vagyis az ember sajátos természetét. A keresztény, ezenfelül, megtanulta, hogy az Isten képét lássa az emberben, aki arra hivatott, hogy abban az igazságban és jóságban részesedjék, amely maga az Isten. A fejlődésre és ennek megvalósítására való elkötelezettségét tehát csak ennek a "képnek" kijáró egyedüli méltóságban és tiszteletben képzelheti el. Más szóval: az igazi fejlődésnek az Isten és a felebarát szeretetére kell alapulnia, s így hozzájárulnia az egyének és népek közötti kapcsolatok előmozdításához. Ezt jelenti a "szeretet civilizációja", amiről oly gyakran beszélt VI. Pál pápa (33. p.).

A modern problémák teológiai értelmezése

Aki a keresztény teológia szemével követi a modern problémákat, felfedezi, hogy az akadályok mögött, amelyekkel meg kell birkoznunk, bűnös rendszerek állnak. Ez utóbbiak pedig végeredményben az egyének bűneiből erednek: elvetik a szent és irgalmas Isten követelményeit. A modern bajok gyökere: az ember csak a haszonra törekszik és a hatalomra sóvárog. A kiút tehát hosszú és szövevényes lesz. Meg kell változtatni a belső magatartást, meg kell térni s mindenkinek vállalnia kell a felelősséget mindenkivel szemben, és egyre inkább tudatára ébredni kölcsönös függésünk erkölcsi szempontjainak. A szolidaritást gyakorolni kell minden társadalomban mind azoknak, akik a felelősséget viselik, mind pedig azoknak, akik a gyengéket vezetik. Azonban testet kell öltenie a nemzetközi kapcsolatok kialakításában is.

A másokért vállalt felelősség keresztény erény, amelyet az ingyenesség, a megbocsátás és kiengesztelődés sugall minden emberrel szemben, mivel mindannyian az Isten képére vagyunk teremtve és Krisztustól megváltva. Továbbá az Egyház az emberek egységének a szentsége a kommunió által, amit Isten ajándékaként már most megélhetünk (35-46 p.).

Hangsúlyozni kell tehát, hogy az a világ, amelyet merev ideológiák osztanak tömbökre s ahol – a kölcsönös függés és felelősség vállalása helyett – az imperializmus különböző fajtái uralkodnak, csak "bűnös rendszerek" alávetett világ lehet. A negatív tényezők összessége szemben áll a közjóra figyelmes lelkiismerettel és az ezt előmozdító kötelességtudattal.

Így az a benyomás keletkezhet, hogy mindez leküzdhetetlen akadályt teremt az egyes személyekben és intézményekben.

Ha a jelen helyzet különböző nehézségeknek tulajdonítható, nem tárgytalan, hogy "bűnös rendszerekről" beszéljünk. Ezek forrása azonban, ahogy már rámutattunk a "Kiengesztelődés és bűnbánat" (Reconciliatio et poenitencia) kezdetű apostoli buzdításban, személyes bűnökben van, s következésképpen a személyek konkrét cselekedeteihez fűződik. Ez utóbbiak hozzák létre s szilárdítják meg a bűnös rendszereket s teszik nehézzé, hogy megszűnhessenek. Egymást erősítik s terjesztik tehát, újabb bűnök forrásai lesznek, valamint befolyásolják az emberek magatartását.

A "bűn" és "bűnös rendszerek" kategóriáit ritkán alkalmazzuk a modern társadalmi helyzetekre. Pedig nem igen hatolhatunk annak a valóságnak mélyére, amelyik szemünk elé tárul, ha nem nevezzük meg a minket érintő bajok gyökerét.

Joggal beszélhetünk "önzésről", "rövidlátásról"; gondolhatunk "téves politikai számításokra" és "oktalan gazdasági döntésekre". Mindezekben a kifejezésekben azonban visszhangzik az erkölcsi vagy etikai elem. Olyan az ember természete, hogy nehezen vizsgálhatjuk alaposabban a személyek tetteit vagy mulasztásait, ha – egyik vagy másik módon – nem vesszük figyelembe az etikai természetű tételeket és kifejezéseket.

Ez az eljárás gyümölcsöző, főként ha következetesen vezetjük végig, és ha az Istenbe vetett hitre s az ő törvényére támaszkodik, aki a jót parancsolja és a rosszat tiltja.

Ebben különbözik a pusztán társadalom-politikai és a "bűnt" illetve a "bűnös rendszereket" kifejezetten figyelembe vevő elemzés. Ez utóbbi felfogás tekintettel van a háromságos szent Isten akaratára: az emberre vonatkozó tervére, igazságosságára és irgalmára. Isten – aki gazdag irgalmában, az ember meggáltója és az élet szerzője – meghatározott állásfoglalásokat követel az embertől a felebarátra vonatkozó tetteiben és abban is, amit kerülnie kell. Kapcsolat áll tehát fönn a tízparancs "második táblájával" (vö. Kiv 20,12-17; MTörv 5,16-21). Ha az ember nem veszi figyelembe ezeket, megbántja Istent és igazságtalanul jár el embertársaival szemben, mivel olyan körülményeket és akadályokat teremt a világban, amelyek kihatnak jóval túl egyéni tettein és életének rövid szakaszán. Ily módon befolyást gyakorol a népek fejlődésének folyamatára is, amelynek visszamaradását vagy lassúságát ebben a megvilágításban kell értelmeznünk (36. p.).

Az Egyház szerepe

Bár az Egyház nem kínál fel technikai megoldásokat, mégis szaktekintély a humanizmus terén: vallási küldetése kiterjed az ember evilági boldogságára, mert ez nem szorítkozik a technikára. Evangelizáló feladatában ismertetnie és terjesztenie kell szociális tanítását. Nem azért, hogy egy harmadik politikai utat vagy ideológiát fejtsen ki, hanem hogy az evangélium fényében segítse értelmezni a világ valóságait és

következetesen ehhez irányítsa az ember viselkedését. Profetikus küldetésében együtt kell, hogy járjon mind a bűnök és erkölcsi okaik feltárása, mind pedig az üdvösség hirdetése.

A nemzetközi fejlődésnek ilyen szemléletében a szegények iránti elsődleges szeretet megkívánja, hogy felelősséget vállaljunk az éhezőkkel s azokkal szemben, akik el vannak zárva a természeti, gazdasági és kulturális kincsektől, valamint azok iránt is, akik meg vannak fosztva a politikai és vallási szabadság alapvető jogaitól. Ennek a szeretetnek gyakorlati tettekben kell megnyilvánulnia. Ilyenek pl. a nemzetközi kereskedelem és pénzügy reformja, a technológiai csere, a nemzetközi szervek rendszerének felülvizsgálása. De az egymásért való felelősségnek támogatnia kell a hátrányban levő országok kezdeményezéseit is, hogy megteremthessék maguknak az összes állampolgár neveléséhez szükéges teret, felismerhessék szükségleteik helyes értékrendjét, gyarapodhasson élelmiszer-termelésük és politikai részvételük. Elő kell mozdítani az együttműködést a népek között, főleg a leghátrányosabb helyzetben levőkkel; elsősorban új, regionális szervezetek keretében, amelyek tiszteletben tartják a szabadságot, egyenlőséget és a részvételt. A szolidaritásnak ugyanis karöltve kell járnia a függetlenséggel és a szabad önrendelkezéssel ezeknek a szervezeteknek a keretében.

Röviden: a teljes s hiánytalan fejlődés célja az emberibb élet. Ennek a szabadságnak vannak kulturális, transzcendentális és vallási dimenziói. Az akadályok legyőzésében mutatkozó nehézségek gyökere a bűn s az ebből eredő rendszerek. Hogy urrá lehessünk ezeken, leginkább az egymás iránti felelősség valamint a legszegényebbek figyelembevétele segíthet.

Az Egyház hangoztatja, hogy megszabadulhatunk ezektől a béklyóktól, mert hiszi, hogy a történelem nyitva áll az Isten országa felé, s bízik az emberben. Felszólít tehát mindenkit: nézzen szembe a közvetlen s kihívó veszéllyel, ne engedjen a félelemnek, bizonytalankodásnak és gyávaságnak. Sürgeti az ember méltóságának védelmét és előmozdítását, és hogy indítsunk békés hadjáratot a teljes fejlődésért. A pápa minden katolikushoz intézi a szavát, s kiemeli a világiak döntő szerepét. Felhivása azonban szól minden kereszténnyhez is, akikkel közös a hitvallásunk, valamint a nagy világvallások tagjaihoz, mert az igazi fejlődés vallási probléma.

Jóllehet egyetlen evilági tevékenység sem azonos az Isten országával, cselekedeteink tükrözik és előrevetítik ezt a történelmi véget. Ennélfogva semmi, az emberibb élet érdekében kifejtett, erőfeszítés sem megy veszendőbe. Főként az eukarisztikus áldozatban nyeri el mély értelmét a békéért s a világ fejlődéséért kifejtett működésünk. Egyszersmind ott találjuk meg a nagylelkűség forrását: ott változik át a föld és az emberi munka gyümölcse Krisztus testévé. Befejezésül a pápa Máriának ajánlja korunk súlyos helyzetét valamint a fejlődés érdekében kifejtett közös felelősségvállalásunkat.

Mi is felszólítjuk papjainkat és híveinket tanulmányozzák – a plébániák és egyéb szervezetek s csoportok keretében – ezt a rendkívüli dokumentumot s tegyék magukévá azt a módot, ahogy megfontolásait vezeti. Erre vonatkozólag a következőket emelhetjük ki:

– mindenekelőtt figyeljük meg s Isten szavának fényében értékeljük ki a helyzetet valamint keressük, hogy milyen konkrét lépéseket, eszközöket alkalmazhat helyi egyházunk illetve közösségünk;

– az etikai megfontolás alapja legyen az ember személyi méltósága; ebben a szemléletben osztozhatnak a nem hívők is, akiket a teljes humanizmus gondolata éltet;

– a teológiai megfontolás fogja egybe az egész képet, az üdvtörténet, főként pedig az emberi haladás és az Isten országa dicsőségének előmozdítása között tapasztalható dinamikus feszültség szemszögéből.

Albert Houssiau

Az Egyesült Államok katolikus püspökeinek pásztorlevele

Az USA katolikus püspöki kara az 1986. november 13-i általános gyűlésen 225 igen szavazattal (9 nem ellenében) elfogadta a kb. két évi munkával előkészített pásztorlevél harmadik s végleges – 365 pontból álló – szövegét, amelynek a címe: "Gazdasági igazságosság mindenkinek. A katolikus szociális tanítás és az USA gazdasági élete". Az Osztrák Katolikus Szociális Akadémia (KSÖ) vezetőjének összefoglalását vettük át, kisebb rövidítésekkel.

Több szempontból figyelemre méltó ez a pásztorlevél. Mindenekelőtt új típusú kezdeményezést képvisel: egy helyi egyház szociális tanítását közli VI. Pál pápa "Octogesima adveniens" enciklikájának értelmében. Eszerint ugyanis a helyi katolikus egyházakra tartozik megállapítani, hogy milyen lépéseket kell megtenniük a társadalmi, gazdasági és politikai megújulás terén; – mindezt az illetékes püspökökkel való egységben s a többi keresztény testvérekkel valamint egyéb jóindulatú emberekkel folytatott párbeszéd alapján (4. p.).

Különösen jelentős ez a dokumentum az Egyház és a gazdasági élet erőterének szemszögéből. Ugyanis jól megalapozott kísérlet arra, hogy hogyan kell kidolgozni egy gazdaságetikát a keresztény hit alapján ipari társadalmunk számára.

Külön bizottságot szerveztek s egy irodát is felállítottak, hogy szorgalmazzák a pásztorlevél tanításának átültetését a gyakorlatba, valamint tanácsokkal láthassák el s kiértékelhessék a tanulmányozására illetve megvalósítására létesítendő programokat.

A pásztorlevél irányelvei

A kidolgozásban követték a katolikus szociális mozgalmakban ismert módszertani lépéseket: látni, ítélni, cselekedni.

Lelkipásztori üzenetet helyeztek a levél elejére, amelyben közlik, hogy milyen főbb indítékok játszottak közre az írás elkészítésében, s áttekintést nyújtanak a fontosabb tételekről.

Az első fejezet az első módszertani lépést követi. "Az Egyház és a USA gazdaságának jövője" címszó alatt az idők jeleit vizsgálja.

Az Egyesült Államok történelmének tükrében vázolja a jelen idők sürgős problémáit s figyelmeztet, hogy mindezt erkölcsileg kell kiértékelni. A dokumentum első pontja mindjárt leszögezi az egyik fontos alaptételt: A gazdasági élet erkölcsileg nem semleges terület.

Minden gazdasági elgondolásnak, amelyik emberi, erkölcsös és keresztény akar lenni három kérdésre kell megfelelnie: Mit nyújt a gazdasági élet az embernek? Mit okoz nekik? Miként vehetnek részt az egyes személyek a gazdasági élet alakításában? A gazdasági élet ugyanis emberi valóság: férfiak és nők együttműködése által jön létre, hogy kibontakoztassák és gondosan kormányozzák az Istentől teremtett világ egészét (1. p.).

A gazdasági tevékenység tehát hozzátartozik a természet értelmét kereső kérdésekhez, emlékeztet az emberi felelősségre; folyamat, amelyben az ember kiveszi részét s amelynek eredményei javára kell, hogy váljanak.

A második fejezet a második módszertani lépést valósítja meg: ítéletet alkot a gazdasági élet folyásáról. Figyelemre méltó, hogy a püspökök nem azokból a gazdaságot érintő kijelentésekből vezetik le elveiket, amelyek a Szentírásban itt-ott felmerülnek, hanem a hit lényegéből.

Ennek a fejezetnek a címe: "A gazdasági élet keresztény szemszögből". A teremtés és a választott nép, Izrael bibliai értleméből indul ki. Minden gazdasági tevékenység tehát a Teremtőtől kapott megbízatás és a társadalmi történés keretébe van beágyazva. Ez az út Jézus Krisztus drámájába s sorsába torkollik, aki követésére hív bennünket. Innét erednek azok a lényeges átértékelések, amelyeket a kereszténynek meg kell tennie a gazdasági élet adottságaira nézve, mint pl. a szegénység és gazdagság, a társadalom felépítése stb.

Ahhoz azonban, hogy a párbeszéd kialakulhasson az Egyházon kívülállókkal, etikai normákba kell átültetni a biblikus szemléletet. Az alapelvet a következőkben foglalhatjuk össze: Az igazságosság megköveteli, hogy részt vegyünk a társadalom életében.

A szociális igazságosság értelmében az emberek kötelezve vannak arra, hogy aktív és produktív módon vegyenek részt a közösség életében; a társadalom feladata pedig az, hogy megteremtse az ilyen részvételhez szükséges feltételeket (91. p.).

Ha abból indulunk ki, hogy az ember Isten képére van teremtve, érthető, hogy a részvétel az igazságosság tömör meghatározása; az aktív társadalmi részvételből való kizárás pedig – vagy annak akadályozása – az igazságosság lényeges csorbítása, sőt tárgyi igazságtalanság.

Ez a felfogás kézenfekvővé válik a gazdasági intézkedések fontossági sorrendjében:

a) A legelső feladat, hogy kielégülést nyerjenek a szegények alapszükségletei.

b) Igen fontos, hogy biztosítsuk azoknak aktív részvételét, akik jelenleg ki vannak zárva a gazdasági életből, vagy helyyetük sérelmes.

c) A tőke, tehetség és emberi energia befektetéseknél különösen azok javát kell célozni, akik szegények vagy gazdaságilag bizonytalan helyzetben vannak.

d) A gazdaság- és társadalompolitikát, valamint a munka világának megszervezését aszerint kell megítélni, hogy mennyiben mozdítja elő a családok jólétét és szilárdságát (uo.).

A harmadik fejezet a gazdaságpolitika ezen fontossági sorrendjét alkalmazza az amerikai gazdasági élet négy problémájára, mégpedig a három módszertani lépéssel: látni, ítélni és gyakorlati intézkedéseket kidolgozni:

a) foglalkoztatás és munkanélküliség,

b) szegénység az USA-ban,

c) táplálkozás és mezőgazdaság,

d) az Egyesült Államok szerepe a világgazdaságban és nemzetközi kötelezettségei.

A negyedik fejezet a cselekvésre vonatkozik s két csoporthoz szól:

Minden amerikai állampolgárt sürget a felszólítás: "Új amerikai kísérlet: társi életforma mindenki javára." Ez a felszólítás az amerikaiak pionír (úttörő) hagyományára nyúl vissza, mivel korunk problémáinak megoldása hasonló lelkületet követel meg. Az üzemeknek és iparágaknak, a helyi és országos közegeknek, a nemzeti és nemzetközi intézményeknek együttesen be kell vetni minden erejüket abba, hogy az egyre szövevényesebb problémákkal szembenézhessenek.

A másik sor felszólítás magának az Egyháznak szól. Elsősorban neki kell – saját soraiban – megvalósítania az igazságosság követelményeit s tagjainál odahatni, hogy tudatosuljon bennük keresztény felelősségük a gazdasági és politikai életben. Meg kell tehát szüntetni a hit és mindennapi élet végzetes szétválasztását s kötelezettséget kell vállalni a közösségért; ez lényeges hivatás a kereszténveknél. Ezenfelül azonban józanul és tárgyilagosan kell vizsgálniuk az Egyháznak – mint intézménynek – a lehetőségeit és problémáit; vannak pl., akik nála vállalnak munkát, sokat tehet a közjó érdekében stb. A jelen dokumentum

hitelessége érdekében is lényeges lesz, vajon a hívek tesznek-e valamit ezen a téren.

A pásztorlevél kicsengése az Isten országára utal: "Elkötelezettség a szeretet és igazságosság országáért". A keresztények gazdasági és politikai elkötelezettsége ugyanis nagyobb összefüggések szemmeltartását követeli meg. Ezekből meríti indítékait és irányelveit.

A keresztény névhez méltó elkötelezettség mércéje az elsődleges odafordulás a szegényekhez.

A szegények iránti megkülönböztetett elkötelezettség nem reklám, nem is felszólítás arra, hogy egyik osztály harcoljon a másik ellen. Ez a felhívás annak a megállapítása, hogy a szegények nélkülözései és a hatalomból való kizártsága sebek az egész társadalom számára. Szenvedéseik mértéke mérce, hogy mily távol esünk még az igazi emberi közösségtől. Ezeket a sebeket csak a nagyobb szolidaritás gyógyíthatja, amelyet mi velük szemben vállalunk, illetve amit ők maguk egymás között kialakítanak (88. p.).

Alois Riedlsperger

A PÁPA LÁTOGATÁSA PARAGUAYBAN

Missziós levél helyett

A Szentatya 37. látogatása (május 7. és 18. között) négy dél-amerikai országnak szólt. Bár mindegyiknek megvannak a sajátos problémái, sokban hasonlítanak is egymásra. Szemléltetésként a paraguayi "helyzetjelentést" közöljük.

A spanyol hódítók az őslakókkal, a guarani indiánokkal összeházasodtak: a mai lakosság ezek leszármazottai. A kard mellett megjelent a kereszt is: ferencesek, jezsuiták és más szerzetesrendek jöttek, hogy az őserdők lakóit megtérítsék. De a portugál rabszolgakereskedők és a spanyolok számítottak az olcsó indián munkaerőre is. A szerzetesek, hogy megvédjék az őslakosság életét és jogait, gazdasági egységeket, redukciókat szerveztek. A jezsuiták kiűzetése után nagyon gyorsan összeomlottak: pár év alatt elnéptelenedtek a falvak.

A mai Paraguay az 1800-as évek elején keletkezett. Dél-Amerika szabadságharcai a francia forradalom elveit akarták megvalósítani, ami sokszor magával hozta az egyházüldözést, ha nem is véres formában. Paraguayban az egyetlen püspök majdnem 18 évig volt fogságban, külföldről nem jöhettek papok, több mint két évtizedig nem volt papszentelés. 1840 után javult a helyzet, de jött a nagy háború, amely 1870-ben fejeződött be. A papok nagy része a csatatereken maradt, több mint 30-at a püspökkel együtt kivégeztek. A végén 30 öreg, megtört pap maradt az országban.

Az egyház felépítése lassan indult. Sokat segítettek a külföldi szerzetesek. Jelenleg van 15 egyházmegye, 217 világi pap (kb. ugyanannyi szerzetes), 500 plébánia Paraguayban. A lakosság száma 3,5 millió, ebből 700.000 a fővárosban vagy körülötte él, szétszórva 406.000 km2-en!

A nép vallásos, bár ez a vallásosság nem mindig egyezik meg a hivatalos tanítással, ha a keresztséget, első áldozást leszámítjuk. Körülbelül 7000 lélek jut egy papra. Húsz évvel ezelőtt (kicsit később, mint Európában) megjelent a modern világ materializmusával, jólétével és a hit iránti kételyével. Ugyanakkor a szekták is elárasztották az országot. Egyidejűleg megjelentek a különböző megújulási mozgalmak. "Cursillo", "Legio Mariae", a karizmatikus mozgalom stb. Mellettük – főleg a papok között – feltűnt egy másik beállítottság is: az ember a vallás központja. Egyesek többet beszélnek és írnak az ember földi javáról és jogairól, mint az örök üdvösségről. Szentbeszédek, az újságok a haladás és a földi jólétről tárgyalnak, és egy bizonytalan "vallásos szocializmusba" süllyednek.

Ehhez a paraguayi egyházhoz jött a pápa a kormány és a püspöki kar meghívására. Az országot elárasztották a Szentatya képével, de volt lelki

felkészülés is. Imádsággal, novénákkal akarták előmozdítani a látogatás sikerét: a rózsafüzért imádkozták mindenfelé. A mi plébániánkon Coronel Bogadóban 3000 rózsafüzért osztottunk ki híveinknek. Heteken át a rádió és a tévé főtémája a pápa volt. A kormány, az ellenzéki pártok, szakszervezetek, minden képviselet a saját malmára akarta hajtani a vizet. Mindenki azt hitte, hogy a Szentatya éppen az ő nehézségein fog könnyíteni.

Már az útiterv kidolgozása is nehézségekbe ütközött: minden egyházmegye meg volt győződve elsőbbségi jogáról, s amikor megállapították a végérvényes útitervet, sokan tiltakoztak az újságokban.

A kormány vállalta a technikai előkészítést és a biztonságot. A számítások szerint az út és a szervezés 600.000 dollárba került. Ez túl sok pénz egy szegény országnak és szegény egyháznak. De mindenki adakozott, mindenki tehetsége szerint segített. Nagy embertömegekre számítottak, de ezek megmozdítására utakra és járművekre lett volna szükség. Mindebből kevés van Paraguayban.

Május nekünk nem kedvező időszak: hűvös és esős. A mi nyári hónapjaink (októbertől márciusig) viszont túl melegek: megviseli az európaiakat. Uruguay is részben azért lett a dél-amerikai látogatás első állomása, mivel ott a legkisebb az éghajlati eltérés Rómától. A bolíviai tartózkodás hosszabb volt, mert a 2-3 ezer méteres magasságban hozzá kell szokni a levegőhiányhoz. A perui szakasz rövid volt: főleg az ottani eukarisztikus kongresszus miatt iktatták be. Amikor a pápa már Bolíviában volt, a paraguayi kormány közölte a nunciussal, hogy nem adhatnak engedélyt a pápa és a "társadalom építői" között tervezett összejövetelre. Megoldás: a kormány nem képes tovább biztosítani a pápa épségét ezen az összejövetelen. A valóság azonban az volt, hogy erre az alkalomra az ellenzéki áramlatok is meghívást kaptak, és valószínűleg kormányellenes tüntetéstől féltek. Nagy lett a fölzúdulás. Ilyesmi még nem fordult elő a látogatások történetében, hogy pár nappal előtte megváltoztatták a megállapított menetrendet. A püspöki kar hangsúlyozta, hogy az összejövetel nem politikai hanem vallásos jellegű lesz. A kormány végül elfogadta ezt az álláspontot és attól kezdve minden ment, mintha semmi sem történt volna.

Május 16-án délután fél 2-kor a pápa pontosan megérkezett, ahogy tervezték. Ami nem volt megtervezve, a szakadó zápor. Mint az ázott verebek álltak az emberek. A repülő tíz centiméteres vízben állt meg. Az államelnök a reménytelen helyzet láttán elrendelte, hogy a fogadás az épületben legyen. A következmény: nagy össze-vissza ság, mert senki sem tudta a helyét. Öt perc alatt nehéz volt a biztonsági szerveket átállítani, az újságíróknak helyet szerezni stb. Végül is a fogadás sokkal szívélyesebbé és családiasabbá vált, mintha a protokol szerint történt volna. A repülőtér közelében, az első találkozás helyén 200.000 ember várakozott. Ekkor avatott szentté három jezsuita vértanú misszionáriust: Roque Gonzalez de

Santa Cruz, Alfonzo Rodriguezt és Juan de Castillot. González Szent Rókus paraguayi volt, Asunciónban született és több városnak az alapítója, így Encarnacionnak is. Mindhárman lángoló lelkű misszionáriusok voltak. Szent Rókusnak a szívét kitépték, tűzbe vetették, de épen megmaradt a mai napig: az ország legszebb ereklyéje. A pápa a szentbeszédben az új szenteket mint, a hithirdetés példáit állította hallgatói elé.

Este 7 órakor az államelnök várt a Szentatyára az elnökség épületének kapujában. Először Strössner elnök beszélt. A válaszban a pápa hangsúlyozta, hogy nem politikai hanem vallásos küldetésben jön. De az evangélium hirdetése szükség szerint találkozik az emberi társadalom minden problémájával. Ezért kéri az egyház a keresztényeket, hogy vegyék figyelembe az ember méltóságát és jogait. Kell, hogy a politikában is megnyilvánuljon az erkölcsi rend. Ehhez hozzátartozik az egymás iránti felelősségtudat. – A pápa püspökökhöz intézett beszédének főtémája is az emberi jogok védelme és fejlesztése volt.

Május 17-én 8 órakor az asunciói székesegyházban találkozott II. János Pál a papokkal, szerzetesekkel és a szeminaristákkal. Sürgette, legyen életük célja az evangélium hirdetése az elnyomottaknak, szegényeknek és elfelejtetteknek. De hogy ezt meg tudják tenni, Krisztust kell követniük a szegénységben s a tisztaságban.

A következő állomáson, Villaricaban az eső feláztatta a repülőteret, nem lehetett oda repülni. 180 km-es autóút várt a pápára. Visszafelé éppannyi. Az egész nap tervét meg kellett változtatni: az idő rövid volt. E helyen a mezőgazdasági munkások jöttek össze. A pápa homíliáját Márk evangéliumának szavaihoz fűzte: "Úgy van az ember az Isten országával, mint amikor magot vet a földbe" (4,26). Kemény a munka, s jönnek a többi gondok is: hiányzik a biztonság, a terményeknek nincs ára, sőt sokaknak még elegendő földje sincs... A munkások életében ott a napi kereszt. Segíteni kell Krisztus keresztjét hordozni, mint cirenei Simon, aki a mezőről jött (Mk 15,21). Nemcsak a földet kell megdolgozni, hanem a család lelkét is.

Paraguaynak két nagy folyója van: Rio Parana – szélessége pár helyen 20 km-t is elér – az ország keleti határát képezi. Ezen építik a nagy vízierőműveket. (Itaipu 13 millió kw-tal). A másik, a Rio Paraguay két részre szeli az országot. A nyugati rész kietlen, barátságtalan, száraz terület, kevés a lakosság. Itt, Chacóban maradt meg még leginkább Paraguay őslakossága: pár tízezerre megy a számuk. Ennek a vidéknek a közepén akart a pápa az őslakossággal találkozni. Majdnem 5000 indián jött össze. Legtöbbjük valószínűleg nem volt katolikus. Az indián szónok túl sokat beszélt, s jobban illett volna politikai összejövetelre. De fehérek készítették el beszédét, az ő gondolatmenetük jött felszínre, és nem annyira az őslakosságé.

A pápa nem válaszolt közvetlenül a felhozott problémákra. A békés együttlétről beszélt, az evangéliumról, a hit terjesztéséről. Az ő beszédét is valószínűleg jobban megértették a fehérek, mint az indiánok. A feladatok megoldása inkább a fehérek kezében van, mint az indiánokéban.

Este a "társadalom építői": politikusok, az ipar és a tudomány képviselői találkoztak a pápával. 3800 személyt hívtak meg. Sokan féltek, hogy politikai tüntetés lesz az összejövetel, de elég nyugodtan folyt le minden. A pápa hangsúlyozta, hogy az egyház nem ellensége a haladásnak. Többször hivatkozott az egyház szociális tanítására: Ha hiányzik az erkölcsi alap, hiányozni fog az igazságosság, a béke és a szabadság. Következésképpen az emberek elvesztik bizalmukat az intézményekben. – Beszédét sokszor szakította meg hangos éljenzés és taps.

Május 18-án a pápa nem tudott pontos lenni. Születésnapja volt. Már reggel 3 órakor várakoztak az emberek, hogy köszönthessék. Ilyesmit nem lehet tervezni, de időt vesz igénybe. Ezért érkezett késéssel Encarnacionba.

Az encarnacioni praelatúra területre 16.000 km2, 35.000 lakossal. Legtöbbjük katolikus, vannak ortodoxok, kevés német luteránus és nagyon sok szekta. A papok nagy része az Isteni Ige Társaságának tagja. (SVD). 33 évvel ezelőtt, amikor ide jöttem, 6 pap és 6 plébánia volt ezen a területen. 1957-ben önálló praelatúra lett. Az évek folyamán a munka kiterjedt: innét alapították az Alto Parana-i missziót és a bolíviai lelkipásztori központokat. A hat kicsi misszionáriusból nagy társaság lett: százan dolgoztak az említett munkahelyeken. Hivatáshiány ma nincs, bár a kitartás a hivatásban jobb is lehetne.

Az egyházmegye lakossága nagyon kevert. Kevés az indián: a vidék a múlt század végéig szinte néptelen volt. Ma csaknem minden ország leszármazottait megtalálhatjuk. Legerősebb nemzetiség a német, lengyel és orosz. 1950 után jöttek a japánok, majd a brazilok, s nemrégen a koreaiak és kínaiak. Felfedezték, hogy itt még olcsón lehet földet vásárolni.

A népkeveredésnek megvannak a gazdasági előnyei. Noha az egyházmegye csak 7%-a az ország területének és 10 %-a a lakosságnak, itt terem a matétea 90 %-a, a búzának s a szójának 70 %-a. Az egyházmegye szervezete valószínűleg Asunción után a legjobb az országban.

200.000 zarándokot vártak. Sokan akartak jönni Argentinából is, de hiányoznak az utak. Ahol én lakom, Coronel Bogadóból csak ezer embert tudtunk hozni (20 teherautóval). Encarnaciónnak szerencséje volt: nem esett az eső. De éjjel nagyon hűvös volt. Az emberek tízezrei már éjfél előtt vártak a téren. Egész éjjel imádkoztak, énekeltek. 6,30-kor miséztünk a püspökökkel és kb. 100 pappal.

A pápa 10 órakor érkezett. Itt is az ige hirdetéséről beszélt. Különösen kiemelte a világiak szerepét ebben a munkában. Körünkben is hódít a

materializmus és ennek következménye a hit gyengülése. Ezért van szükség az új igehirdetésre (reevangelizacion). Ez közös munka: a pásztorok a hívekkel, a papok a világiakkal. Hogy Krisztust átadhassuk másoknak, Ő kell legyen életünk központja. Az életszentségre való törekvés minden megújulásnak a feltétele. Az új igehirdetésben nagy szükség van a világiakra, "de hogyan lehetne megújítani a kereszt áldozatát papok nélkül?... Ha ők nincsenek, hová mennének a világi hívők Isten igéje keresésére?" Hogyan lélegzene az egyház teste, ha nem imádkoznának az Istennek szentelt lelkek? "Imádkozzatok papjaitokért, és hogy az Isten küldjön sok papi hivatást. Papi és szerzetesi hivatások nélkül az új igehirdetés csak álom volna." A pápa kétszer kérte beszédében a rózsafüzér imádkozását. Épp ezért, mikor elhaladt előttem, odanyújtottam neki rózsafüzéremet, hogy áldja meg.

Caacupé Paraguay legnagyobb Mária -zarándokhelye. Délután itt volt a Szentatya, és természetesen a Szűzanyáról beszélt. De kitért az ország problémáira is. Az asszonyok elé állította Máriát, mint az új asszony-ideált!

Az idő megjavult az egész országban. Az utolsó gyűlés az ifjúsággal volt, amelyre több mint 500.000 fiatal jött össze. A Szentatya beszéde mesteri volt! Gondolatmenete: Meg nem ismétlődő alkalom az ifjúság, hogy egész lényét az Isten és az emberek szolgálatába állítsa. A pápa kifejtette az ifjúságnak, hogy mit jelent: "Tartsd meg a parancsokat! – senkinek sincs nagyobb szeretete, mint aki életét adja barátaiért... " Csak a tiszta szív tud szolgálni a többiért! Krisztus most is azt mondja az ifjúságnak: Kövess engem!

A látogatás eredményét nem lehet méterrel vagy kilóban mérni. De hatása nagy lesz. Mi, papok a pápa beszédeinek témáit sokszor megismételjük és kifejtjük, hogy átmenjen a nép tudatába. Máris meglepő a papi és szerzetesi hivatások növekedése. Alig pár hét telt el, hogy a pápa itt járt, s eddig öt lány jött hozzám, hogy nővér szeretne lenni. Régen gondoltak erre, de a Szentatya látogatása teremtette meg az alkalmat s a bátorságot, hogy kifejezzék döntésüket.

P. Gaál Jenő

Dr. BATTHYÁNY–STRATTMANN LÁSZLÓ TISZTELETÉRŐL

Május 28-án ünnepélyes és előírásos szertartás keretében helyezték át Dr. Batthyány-Strattmann László hamvait a güssingi (németújvári) ferences templom kriptájából a főbejárat közelében elkészített új sírba. Koporsóját már két héttel előbb felbontották, s hivatalos jogi aktussal (orvosok s egyéb szakértők jelenlétében) exhumálták.

Dr. László István megyéspüspök bevezető szavaiban utalt arra, hogy egyre többen keresik fel Isten szolgájának a sírját. Illő tehát, hogy könnyebben megközelíthető helyre vigyék át. 16 pap segédletével levonult a kriptába az előre elkészített koporsóhoz s elimádkozta a szokásos könyörgéseket. Utána a Batthyány család tagjai – köztük Batthyány Ferenc, a megboldogult legfiatalabb gyermeke – vitték a koporsót a templomi díszhelyre.

Szentbeszédében László püspök úr méltatta Isten szolgájának érdemeit, aki szentéletű édesapa, kiváló orvos és jelentős közéleti személyiség volt. Nagyságának igazi titka azonban mély hitéből fakadt. Mindenekelőtt ebben mutat utat mindannyiunknak. Ezt érzik meg azok, akik főleg Magyarországról és Burgenlandból, de Ausztria s a világ egyéb részeiről is kérik a Szentatyát, hogy nyilvánítsa boldoggá ezt a szent és tudós orvost: lehessen hiteles és korszerű példaképe mindazoknak, akik ma – a világban élve – teljes szívvel akarják követni Krisztust.

A helybeli kórus elénekelte Batthyány-Strattmann fiának, Ödönnek "Ave Máriá"-ját. A hívek könyörgését a Batthyány család ifjú tagjai mondották. A papság soraiban foglalt helyet Rolando Zera, veronai pap, a boldoggáavatási per ügyvédje. Ugyancsak ott volt Tibola Imre, szombathelyi székesegyházi kanonok, a Dr. Batthyány László kanonizációját előkészítő Egyházmegyei Tribunál officiálisa. Ő állította össze a "Dr. Batthyány-Strattmann László közbenjárásáért" című, jól felépített füzetet. (Kiadó: Egyházmegyei Hatóság, Szombathely.)

A Miatyánkhoz érve László püspök úr felkérte a jelenlevő magyar híveket, hogy anyanyelvükön mondják el az imádságot: így is érzékeltessék, hogy a megboldogult magyar területen működött. A szentmise végén pedig felszólította az egybegyűlt híveket: jól vessék emlékezetükbe a történelmi pillanatot, hogy egykor – ha szükség lenne rá – tanúskodhassanak a lefolyt eseményekről.

A szertartás után a plébánia fáradhatatlan buzgósággal látta vendégül a család tagjait és a papságot. Mielőtt szétoszlottunk volna, még egyszer összegyűltünk a sírnál rövid fohászra. Ekkor már Isten szolgája tisztelőinek szép számú serege vette körül a szürkésfehér márványból készült sírhelyet, imádkozva s Dr. Batthyány közbenjárását kérve.

Másnap, május 29-én, a szombathelyi Szent Erzsébet plébániatemplomban volt a "Legendát suttognak a bástyák" (l. Szolgálat 77. szám, 91. o.) misztériumjáték ősbemutatója. A szerepeket a budapesti Patrona Hungariae és a Piarista Gimnázium növendékei vállalták. A zsúfoltsásig megtelt templom hívei megrendült lélekkel követték a szegények orvosának életútját és üzenetét.

Hegyi György

SZENT ISTVÁN KIRÁLY EMLÉKEI AUSZTRIÁBAN

A Szent Király alakja újból a magyarság érdeklődésének központjában áll. Hatalmas és gazdag egyéniségében főleg az apostol és a szent jellemvonása kap meg bennünket. Legnagyobb tette a magyarság lelkének kereszténnyé gyúrása, jelenének és jövőjének átértékelése volt, amihez példaadása, a krisztusi elvek szerint berendezett hétköznapi élete járult. Ebben adott jó példát minden idők magyarjának. Neve és emléke beleivódott a nemzet életébe. Szentté nyilvánítása után tiszteletére templomok épültek, oltárok emelkedtek, szobrok és képek készültek, s székesfehérvári kőkoporsójához úgy zarándokolt a magyar nép, akárcsak más nemzetek fiai nagyjaik sírjához.

Tanulmányunk címe első szent királyunk 900 éves tiszteletére utal. Emlékanyaga – főleg az elcsatolt Nyugat-Magyarország, a mai Burgenland területén – bőségével, távlataival és nemzeti műveltségünk gyökérszálaival való kapcsolatai miatt tölthet el mindnyájunkat meghatott tisztelettel. A burgenlandi kultuszterületen a magyar szentek tiszteletének külső megnyilvánulásai: templomok, kápolnák építésében, szobrok, képek, üvegfestmények felállításában – gyakoriságukkal s a terület arányához mérten – jóval fölülmúlják a hazai, országos átlagot. A következőkben Szent István tiszteletének három magyar vármegye (Moson-Wieselburg, Sopron-Ödenburg, Vas-Eisenburg), a régi haza nyugati határterületén fennmaradt nyomait vizsgáljuk és ismertetjük.

Szentistváni plébániák

Az 1960-ban önálló egyházmegyévé lett kismartoni (Eisenstadt) püspökség – Burgenland egész ősi területe –valamikor az esztergomival egyidőben alapított győri püspökséghez tartozott. A magyarság csallóközi Lél- és a Sopron-Vas megyei Vérbulcsú-nemzetség földjén biztonságban élt a frank illetve a karolingi uralom alatt kereszténnyé lett avar lakossággal együtt. Szent István a II. Szilveszter pápától kapott koronával s az egyház megszervezésére jogosító felhatalmazással vezette népét a kereszténységre, s ezzel végérvényesen a római egyház kötelékébe és a nyugati műveltségbe is. A térítő tevékenység – a megfelelő egyházi és világi munkatársakkal – oly nagyarányú volt, hogy István halálakor az ország 2 érsekségre, 8 püspökségre, összesen 10 egyházmegyére – külön-külön 4-5 főesperességre – tagozódott. A kijelölt főesperesek irányítása mellett indult meg a plébániák megszervezése. Szent István uralkodása második felében már elrendelte (I. törvénykönyv, Liber primus, I. t.c.) 10 falu összefogását egy-egy plébániatemplom építésére és fönntartására. Fölszerelésük a püspök és a királyi udvar feladata volt. A király terve szerint a világi és egyházi közigazgatás szervei szoros kapcsolatban működtek egymással, ezért minden várispánságban kialakult egy főesperesség.

A Szent István-kori győri egyházmegye területén a következő várispánságok voltak: Győr, Moson, Sopron, Vasvár, Karakó, Komárom és Locsmánd. Ennek alapján a középkortól a mai napig létező Győr-székesegyházi, soproni, komáromi és locsmándi főesperességet Szent Istvánkori alapításnak kell tekintenünk. Locsmánd (a burgenlandi Lutzmannsburg) a magyar határ közelében levő, régi, karolingkori település, a középkorban várispánság (megye) székhelye volt. Hegyen álló, erődített mai temploma alatt a kutatás 11-12. századi vármaradványokat tárt fel. Amikor a 13. sz. második felében a nemesi vármegye lépett az elenyésző várispánságok helyébe, a kisebb területű locsmándi várispánság a soproni vármegyébe olvadt; plébániáit ma a felsőpulyai (Oberpullendorf) körzetbe osztották be.

Plébániák Szent István idejéből

Fraknóváralja (Forchtenau) plébánia alapításának kezdetei ősrégi időkre nyúlnak vissza. Az 1857. évi egyházi adattár szerint a plébánia szent királyunk korából való. A szerviták vezette templom kolostori telekkönyvi adata 1201-ben végzett restaurálásról értesít, és arról, hogy a templom híres Mária-szobra már a 12. sz.-ban általános tisztelet tárgya volt. A község rekatolizált plébániáját 1660-ban szervezték újjá. Az Esterházyak birtokában levő hatalmas vár, Fraknó (Forchtenstein) főbejárata fölötti fülkében Szent István és László király, Imre herceg és Erzsébet kőszobrai láthatók.

Lajtapordány (Leithaprodersdorf) temetőjében háromhajós, gótikus, romos templom áll. A plébánia létesítését a történelmi hagyomány Szent Istvánnak tulajdonítja. A templomot mai alakjában a ciszterciták építették 1285-ben. A festői hegyoldalon levő temető Szent István tiszteletére épült. Ebben a templomban 1641-ig folyt lelkipásztorkodás. A romokat 1907-ben konzerválták és a toronyban kápolnát rendeztek be.

A Nagymarton (Mattersburg) környékén levő Kisboldogasszony (Kleinfrauenhaid) plébániája Szent István idejében, 1005-ben létesült. Az 1201-ben már zarándoktemplommá alakult szenthelyet 1863-ban a török pusztította el. Esterházy Pál nádor építette újjá. E szentistváni plébániára vonatkozó történelmi hagyomány tisztelete ma is eleven, és lelkipásztorai buzgón hívják zarándoktemplomukba az ősi plébániából kirajzott környékbeli egyházközségek híveit.

A szentistváni plébániák létesítése a mai Burgenland területén valószínűleg összefüggött azzal a történelmi ténnyel is, hogy honfoglaló magyarjaink az új hazában többhelyütt találtak már szláv vagy latin plébániákat. Az egyházszervezői munka során tehát alkalmazkodtak a meglevő keretekhez. Így létesülhetett például Pinkafő (Pinkafeld) 1375 előtt újjászervezett és "emberemlékezet óta fennálló" plébániája is. Mai temploma körül a római és karolingi idők településeinek nyomait tárta fel a

kutatás. Az apostolfejedelmek tiszteletére épített templomot 1786-ban az első szombathelyi püspök, Szily János szentelte fel. A templom homlokzatán Szent István és Szent László királyok kőszobrai láthatók. A templombelső pedig 1972-ben Szent Istvánt ábrázoló díszes üvegfestménnyel gazdagodott.

Ősrégi plébánia volt Márcfalva (Marz) is, ahol már a frank uralom idején rendszeres lelkipásztori munka folyt. A települést 1202-ből okmány említi, s a plébános krónikája pedig 1077-ben már működő plébániáról tudósít. Egy házlátogatási beszámoló szerint a településnek már 900 előtt volt Szt. Willibald-temploma.

Szent István tisztelete

A burgenlandi tartomány határain belül is elsősorban az egyházi megnyilatkozásokban jutott kifejezésre. István király, Imre herceg és Gellért püspök szenttéavatását (1083) országos lelkesedés és templomépítő buzgalom követte. Sok egyházi épület pusztult el a századok viharaiban, de a Szent Király kultusza majd minden században, s főleg a 16-20. századokban főpapok, főnemesek, tehetős családok, községek példamutató lelkesedéséből újabb lendületet nyert. A kismartoni egyházmegye területén a kultusz legfőbb szorgalmazói és tevékeny támogatói a Kanizsay, Esterházy, Batthyány, Erdődy, Nádasdy, Zichy stb. családok voltak. Érthető tehát, hogy ezen a területen ma is több plébániatemplomnak és kápolnának Szent István király a védőszentje.

Kismarton (Eisenstadt) várának volt a szent király idejében épült plébániatemploma (Szt. Fülöp és Jakab tiszteletére). Hadakozásaiban III. Szt. Lipót herceg rombolta le a várral együtt 1118-ban.

Figyelemreméltó az a néphagyomány, amely a nagyhöflányi Szt. Radegundis-kápolna építését István királyra vezeti vissza. Egy ideig plébánia működött a kismartoni kastélyban is, amelynek dísztermében freskók örökítik meg a magyar királyokat és hadvezéreket, köztük Szent Istvánt is.

Ő a védőszentje Nemesvölgy (Edelstal) templomának is. Az 1740-ben épült plébániatemplomot 1972-ben restaurálták, s egy évvel később újították fel a védőszentnek a 18-ik századból származó oltárképét.

Nagymedves (Grossmürbisch) községben Szent István-templom áll. A települést már 1336-ban okmányok említik. A védőszent olajfestmény képe, díszes fafaragásos keretben 1800-ból való. Kismedves (Kleinmürbisch) községben az 1869. évi egyházadattár szerint valamikor kisméretű, Szent István király tiszteletére épített kápolna állt.

Királyfalva (Königsdorf) nevű településről már 1427-ben okmányok írnak. Szent István-temploma 1759-ben készült el. Vasdobra (Neuhaus am Klausenbach) falvának Szent István-temploma a település fölötti ma-

gaslaton áll. A Királyt ábrázoló oltárkép – díszes keretben – a 17. századból való.

Lakfalva (Lackendorf) fiókegyháza volt Lók (Unterfrauenhaid) plébániájának. Az 1869. évi győri egyházi adattár szerint a templomot Szent István király tiszteletére építették; ma Szt. Rókus a védőszentje.

A mai Burgenland területén a Szent Király tiszteletére épített két fiókegyházról (filiális templom) is van tudomásunk. Az egyik Rábort (Rauchwart) községben épült. A másik Pokolfalu, amely Szent István király tiszteletére 1756-ban épített templomot.

Kápolnák is épültek a Szent Király tiszteletére. Lajtafalu (Potzneusiedl) temploma gondját a Batthyány-család örökösei viselik. Kastélyukban 1854-ben szép barokk kápolnát rendeztek be, és azt a Szent Király védelme alá helyezték.

Megható a horvátajkú Bándol (Weiden bei Rechnitz) plébániájához tartozó Oberpodgoria nevű fiókegyházának kegyelete. A második világháború után, 1949-ben a kis község lakosságának anyagi hozzájárulásával építették meg tetszetős kápolnájukat Szent István tiszteletére.

Földrajzi elnevezések

Földrajzi elnevezések is emlékeztetnek első szent királyunkra. Ilyen a Lajta-hegység oldalában, a Császárkőbánya (Keisersteinbruch) nevű község határában fekvő Királyudvar (Königsdorf) és a Fertőtó környéki Sásony (Winden) közelében levő Királyhegyibánya. - A rohonci kerülethez tartozó Sámfalva (Hannersdorf) 14. században épített gótikus temploma a Királyhegyen (Königsberg) áll.

Az elnevezések a Szent Királyra emlékeztető hagyományon alapulnak, és tanúi a Szentkirály-kultusz elpusztult emlékeinek. Ha a burgenlandi Szent István-patrociniumok sora örömmel tölthet el minket, nem kisebb a megelégedésünk, amikor látjuk, hogy ezen a kultuszterületen, a győri és szombathelyi magyar püspökök által fölszentelt vagy megáldott templomokban és kápolnákban Szent Istvánnal együtt sok helyen díszelegnek a többi magyar szentek képei és szobrai. Főleg a barokk korszak játszott kiemelkedő szerepet Szent István és a magyar szentek tiszteletének felújításában és terjesztésében.

Üvegfestmények

Szent István király egyházi tiszteletének burgenlandi állomásait figyelemmel kísérhetjük a szobrászati és festészeti alkotások vonalán is. Ide tartozik művészeti iparként az üvegfestészet is. Az ablakon áthatoló fénysugarak élénk színekben, képszerűen láttatják a szentek vagy más emberi nagyságok alakját. A színes üvegablakok is a jó és a szép szeretetére nevelnek: kiváló eszközei a lélek művelésének. A kismartoni

püspökség számos (kb. 30) templomát díszítő színpompás üvegfestményből csak néhányat áll módunkban ismertetni. Sérc (Schützen a. G.) templomában Szent István király koronát felajánló képén kívül Szt. Imre és Erzsébet üvegablaka is látható.

Felsőpulya (Oberpullendorf) plébániatemplomában Szt. Imre üvegablakán kívül a Szent István királyt mutató üvegfestménynek az a történelmi érdekessége, hogy adományozója a II. világháború előtti osztrák miniszterelnök, dr. Kurt Schuschnig volt.

Pinkaföld újkeletű, színes, szép üvegablakát Szent István ábrázolásával már említettük. Királyunkat koronával, jogarral és országalmával mutató üvegfestményt 1972-ben Posch József és neje adományozta a templomnak.

Ha nemzetünk szentjei közé soroljuk Szt. Gellért csanádi és Szt. Adalbert prágai püspök-vértanúk ábrázolását is, akkor mintegy 89-re tehetjük Szent Istvánnak s a magyar szenteknek a burgenlandi templomokban és kápolnákban felállított szobrait és képeit. Ebből Szent Margitnak 1, Szent Imre hercegnek 7, Szent Erzsébetnek 12, Szent Lászlónak 30 és Szent Istvánnak 37 szobrát találtuk a kismartoni egyházmegyében. Ha tehát összegezni akarjuk e területen magyar szentjeink tiszteletére állított szobrok, képek és színes üvegablakok számát, akkor ez jóval meghaladja a százat. Az ábrázolás mikéntjére vonatkozóan pedig megemlíthetjük, hogy szent királyaink, István és László, – néhány kivételtől eltekintve – minden szenthelyen kettesben szerepelnek.

Kereteink nem engedik meg, hogy Szent Isván király (s a többi magyar szentek) egyházművészeti ábrázolásainak burgenlandi lelőhelyeit kimerítően ismertessük. Ehelyett tanulmányunk zárófejezetében, az idei Máriaév s a szentistváni jubileum találkozása jegyében három, sajátosan magyar Mária-templomot mutatunk be, amelyek élő tanúságtevői elődeink Boldogasszony- és a nagy szentek tiszteletének.

Boldogasszony (Frauenkirchen)

A Fertő-tótól keletre fekvő nagyközség nemcsak a magyar puszta hangulatát idéző tókörnyék legnagyobb települése, hanem emberemlékezet óta legnagyobb búcsújáró helye a korábbi Nyugat-Magyarországnak. Itt áll a tartomány legszebb kéttornyú barokk temploma, Mária születése tiszteletére. Már 1335-ben kedvelt búcsújáró hely a Guth-Kelend-nemzetség birtokán. 1529-ben a községet templomával együtt a török pusztította el, de az épségben maradt kegyképhez zarándoklók sokasága egyre nőtt, annak ellenére, hogy a kegyhely száz évnél tovább romos állapotban maradt. 1622-ben került a vidék az Esterházy-család birtokába, és Pál – fogadalmához híven – 1669-re felépítteti a templomot. A három kápolnával kibővített zarándoktemplomot ismét a török pusztítja el 1683-ban. A birodalmi hercegi rangra emelt Esterházy Pál (1635-

1713), Szűz Mária és a magyar szentek tisztelője, két imakönyv szerzője, a tudomány és a művészet pártfogója, hálából elhatározta, hogy nagyméretű zarándoktemplomot építtet Mária tiszteletére. 1695-ben teszik le az alapkövet, és hét év után, 1702-ben fényes ünnepségek között szenteli fel a templomot Mattyasovszky László nyitrai püspök.

Nagy hatást kelt a templombelső barokkstílusú mozgalmassága és rendezettsége, térhatása, a színek harmóniája és a mennyezeten s a falsíkon alkalmazott gipsz (stukkó) díszítmények gazdagsága. A templom építési terveit a neves olasz építész, Francesco Martinelli készítette, Luca Antonio Colombo festette a mennyezetképeket, és a ma is megcsodált stukkó-dekoráció pedig Pedro Antonio Conti művészetét dicséri.

A díszes barokk főoltáron, baldachin alatt áll a templom kegyszobra (66 cm magas), Madonna a Kisdeddel. Hársfából készült, 1240-ből való, s a nádor 1661-ben hozatta ide a fraknói várból. Mellette kétoldalt szent királyaink: István magyaros ruhában; László lovagi vértezetben. A két aranyozott, nagyalakú szobor méltó dísze az egész hátteret betöltő főoltárnak.

A templom első, ismeretlen eredetű kegyképe ma a baloldali első oldalkápolna oltárát díszíti és a Kisdedet tápláló Szűzanyát ábrázolja. A kápolna a templomépítő nádor ajándéka. Ezen kívül még hét oltárkápolnát építettek a kegytemplomban, közöttük még négyet az Esterházy-család tagjai ajándékoztak, a többit Széchenyi György, Löwenburg Jakab és Nyáry János emeltették.

A miséző és segédkező papság díszes trónusa Telekessy István csanádi püspök ajándéka volt, a szószéket Nyáry János győri kanonok költségén építették. Régen kilenc harang szólalt meg a tornyokban; ezeket és a toronyórákat a nádor ajándékozta a templomnak. A régi óramű 1925-ben került a bécsi óramúzeumba.

Az állandó megújulásra szoruló hatalmas barokk épület jótevői a múltban sem hiányoztak. Zalka János győri püspök, a Moson vármegyei hatóságok, intézmények, egyháziak és világiak adományai tették lehetővé az 1882-ben befejezett felújítási munkálatokat.

Loretto

A Lajta hegység lábánál települt falu kegytemplomának eredete az 1644-ben épült kegykápolnára vezethető vissza. Johann R. v. Stotzingen itt építette föl Mária názáreti házának olasz földön tisztelt utánzatát, amely ma a keresztfolyósóból nyílik a kolostorudvarba. Mint búcsújáróhely, a régi Magyarország egyik legkeresettebb zarándokhelye lett. Volt év, amelyben 87 ezer zarándok érkezett a templomba. 1746-ban kíséretével Mária Terézia is fölkereste.

Nádasdy Ferenc országbíró 1651-59 között építtette az új templomot, a szervita kolostorral együtt. Az 1683. évi török rombolás után a templomot és kegykápolnát már Esterházy Pál nádor építtette újra. Felszentelése (1707) után – 1740-ig tartó munkával – megépült a nagyméretű barokk templom kéttornyú homlokzata, amelyet Szent István és Szent László kőszobrai is díszítenek. A főoltár 1766-ban készült el Lipthay János adományából. Mária oltárképét kettős oszlopok veszik körül, kétoldalt Szent István és Szent László aranyozott szobrai. A Szent István oldalkápolnát (balról a 3.) eredetileg a kivégzett Nádasdy Ferencnek a neje, Esterházy Júlia alapította, s újjáépítését fia, Nádasdy Tamás 1690-ben végezte el. Új oltára 1770-ből való. Oltárképe Szent Istvánt, Magyarország királyát ábrázolja, fiával, Imre herceggel együtt. Oldalt árpádházi Szent Erzsébet és Borbála szobra áll. A kápolna falfestményei István királyt mutatják, a koronát hozó követekkel együtt, majd alamizsna-osztás közben, küldöttség fogadásakor, országának felajánlása pillanatában. Az orgona ugyancsak Lipthay János huszárezredes adományából készült 1761-ben, amint ezt a család nemesi címere és az évszám tanúsítja. A szószék Demjanovics László budapesti iparművész munkája 1911-ből.

Máriafalva

A Borostyánkőtől (Bernstein) délre fekvő falu neve régen Menyhárt volt, amit egy 1388. évi okmány is említ. Zsigmond király 1392-ben Borostyánkővel együtt a falut a Kanizsay-családnak adományozta, amelynek legkiválóbb tagja az 1418-ban elhunyt János, esztergomi érsek volt. 1406 körül a Kanizsayak kezdték építeni a falu fölötti dombháton a templomot, amelyből a régi nyugati országrész, illetve a mai Burgenland legszebb késő gótikus műemléktemploma lett, és építése a XV. század utolsó negyedében fejeződött be. A Mária mennybevitele tiszteletére szentelt templomot, 1666-ban barokk stílusban átépítették, s 1882-1899 között megújították és visszaállították eredeti csúcsíves stílusát. Az újgótikus részek beépítésével kapcsolatos munkálatok terveit Steindl Imre budapesti műegyetemi tanár készítette el. A máriafalvi templom – újgótikus részletei mellett is – híven érzékelteti az eredeti formák szépségét és élénkségét. – Harangtornya nincs, de a déli oldal két, csigalépcsős, címerdíszítményes tornyából az oratóriumba lehet jutni. A nyugati főbejárat eredeti, késő gótikus timpanonjának domborműve rózsát és két címert mutat: a Káldy- és a Véghy-birtokos családokét; köztük az évszám: 1409.

A templombelső átalakításakor megtartották az 1400-ban épített szentélyt. Itt, az északi falnak támaszkodó kőből épült szentségház figyelemre méltó késő gótikus alkotás. Vésett évszáma szerint 1483-ban készült.

Az orgona szekrényt a budapesti iparművész családból származó Sztehló Ottó tervei szerint Peppert Nándor budapesti műasztalos

készítette 1890-ben. Az orgonakarzat mellvédjén az évszámok latin szavakkal utalnak a templom építéstörténetére, restaurálására és az utolsó gótikus átalakításra. A mennyezeten az élénk színű magyar címer látható.

A templom belvilágának újgótikus kiképzéséhez a kerámiát kedvelő műépítész felhasználta a pécsi Zsolnay gyár színes, művészi majolika termékeit is, és 1884-ben ezekkel díszítette a főoltárt, a szószéket és a keresztelőmedencét. Ez utóbbinak kovácsoltvas fedelét, ugyanez évben a budapesti fémipari szakiskola növendékei készítették. Újgótikus Szent József oltárát 1889-ben állították fel.

A remekművű Mária-templom magyaros jellegét hangsúlyozza a két, nagyméretű művészi üvegfestmény is. Kiemelkedő értékűek azért is, mert magyar szentjeink együttes tiszteletére irányítják figyelmünket. Az egyiken gazdag, mintás keretben Szent István királyt látjuk koronával, jogarral és országalmával, Adalbert és Gellért vértanúk között. A szélesfelületű ablak alján a magyar felírás: "Szent Apostolainak, a Magyar hon hálás fiai." A másik színes üvegablak Szent László királyt, Imre herceget és Margitot ábrázolja ezzel a felírással: "Vas vármegye közönsége". Sokezer utazó és zarándok kereste már fel ezt a remek templomot, amely egyik legcsodálatosabb darabja történelmi múltunknak, s jele művészetünknek és műveltségünknek.

Cser-Palkovits István SJ

KÖVEK AZ OLTÁRON

Rómában, az egyik általános püspöki szinóduson több afrikai püspök jelentkezett szólásra. Szinte egyhangúan hirdették: "A megtéréskor ki kell fejeznünk, hogy örülünk a kiengesztelődésnek. Ünnepelni, nem pedig elszenvedni kell a bűnbánatot és a kiengesztelődést."

A tizedik évközi vasárnap első olvasmányában (B év) jól láthatjuk, hogy a bűntudat problémája s a feldolgozására irányuló kísérletek egykorúak az emberiséggel. Az ember mindjárt az első esetben igyekezett elfojtani bűntudatát s a bűnt a másikra tolni: a férfi a nőre, ez pedig a kígyóra (vö. Ter 3,8-16). És manapság? Az elfojtási mechanizmusok finomodtak, anélkül hogy a bűntudat feloldása sikeresebbé vált volna.

Személyes és egyházi tapasztalatból tudjuk, mily nehéz megbírkózni a bűntudattal. A kiengesztelődés formájának nem kellene tehát súlyosbítani a már egyébként is bonyolult folyamatot.

Ebben az összefüggésben tér vissza emlékezetembe az afrikai püspökök beadványa: "Ünnepelni, nem pedig elszenvedni kell a bűnbánatot és a kiengesztelődést." Igazuk van. Megjegyzésük nemcsak rámutat az egyik okra, ami miatt oly sok megtérés szenvedéssel terhes, hanem kiemeli az egyetlen helyes hozzáállást a bűnbánathoz. Minderről

azonban nem kívánok tudományos értekezést írni, csupán el szeretném mondani azt, amit ezzel kapcsolatban átéltem. Megtapasztaltam ugyanis, hogy hogyan fejezhetjük ki örömünket a megtéréskor: miként válhat ünneppé a bűnbánat és a kiengesztelődés, s nem lesz csupán elszenvedés.

Nagyhét szerdáján történt. Hat tizenéves (pontosabban: 16 évesek) a bűnbánat ünneplésére hívta meg a plébánia híveit. A templom bejáratánál mindenkinek egy kövecskét, kavicsot adtak. A szertartás folyamán a résztvevőkkel átgondoltatták, hogy milyen is a kő: kemény, éles, szúró... De nemcsak olyan kövek vannak, amiket az ember a kezébe vehet. Kővé válhatnak a szavak is, hiszen naponta mint köveket hajigáljuk ezeket egymásra, amikor elönt a harag és agresszivitás tölti el bensőnket. Ha ilyen esetben keresztezi valaki az utamat, akkor röpülnek a szavak, zuhog a kőzápor.

"A kő – mondotta egyik lány – lehet szép, de élete nincs. Sok dolog tűnhet szépnek, de élettelen mint a kavics. Még a jámborság is szépnek látszhat, bár régóta megkövesedett. Ez a folyamat lassan megy végbe, kívülről még minden élőnek tűnhet." S folytatta: "Jámborságomat éppúgy elvesztheteм mint a barátságot. Mások felé még barátként beszélünk egymásról, sőt még annak is gondolhatjuk magunkat. Valójában azonban a másik nem igen jut eszembe, egyre ritkábban találkozunk, és a végén már a telefonszámára sem emlékszem. Ha pedig összefutunk, kapcsolatunk már nem a régi. Így mehet veszendőbe a jámborság is. Hosszú ideig tűnhet még szépnek, de ilyenek a kövek is."

A megfontolás után János evangéliumából felolvasták a fejezetet, ahol az írástudók és a farizeusok Jézushoz vezették a házasságtörő asszonyt, hogy megerősítse halálos ítéletüket: "az ilyet meg kell kövezni" (Jn 8,5). Mit mond erre Jézus? Ha a megkövezés ellen beszél: saját sorsát pecsételi meg. Ha mellete foglal állást: többé senki sem fog hinni jóságában. Hoszszú csend következett. Majd egyik vádló a másik után a földre ejtette a követ a kezéből. Minden leejtett kő saját bűnösségük beismerését jelentette.

Ezután a fiatalok felkérték a résztvevőket, hogy a padokból jöjjenek az oltár elé s ott ejtsék a földre a követ – bűnösségük beismerésének jeléül.

Ritkán gyakorolt rám ilyen mély benyomást a bűnök megvallása: a hosszú processzió csendjét csak a földre hulló kövek tompa zuhanása törte meg.

A következő lépésre gyönyörű szimbólumot gondoltak ki a fiatalok: mindenkinek, aki a követ a földre ejtette, egy szál fehér rózsát ajándékoztak. Sokan mélyen megrendültek: mekkora figyelmesség, milyen gyönyörű rózsa!

Másnap, május 29-én, a szombathelyi Szent Erzsébet plébániatemplomban volt a "Legendát suttognak a bástyák" (l. Szolgálat 77. szám, 91. o.) misztériumjáték ősbemutatója. A szerepeket a budapesti Patrona Hungariae és a Piarista Gimnázium növendékei vállalták. A zsúfoltsásig megtelt templom hívei megrendült lélekkel követték a szegények orvosának életútját és üzenetét.

Hegyi György

KINEVEZÉSEK ÉS JUBILEUMOK

Dr. Paskai László, esztergomi érsek-prímás május 29-én, Passauban, a Boldog Gizella királyné sírjához vezetett zarándoklat alkalmából kapta a hírt, hogy a Szentatya bíborossá nevezte ki, s íly módon kifejezetten is bele akarja kapcsolni a magyar főpásztort a világegyház ügyeinek intézésébe.

Dr. Farkasfalvy Dénest, O. Cist., lapunk állandó munkatársát és oszlopát, április 4-én a dallasi (Texas, USA) ciszterci apátság tagjai hat évre apátjuknak választották meg. 1936-ban született Székesfehérváron, 1954-ben kezdte meg a noviciátust és 1956-ban távozott külföldre. 1961-ben szentelték pappá és 1962-ben avatták teológiai doktorrá Rómában. 1963 és 65 között matematikai tanulmányokat végez (Master of Science) Texasban. Utána matematikát és teológiát tanít, 1975 és 81 között pedig iskolaigazgató is. 1974/75-ben szaktanulmányokat végez a római Pápai Biblikus Intézetben és Jeruzsálemben, amelyeket 1984/85-ben fejez be (summa cum laude): a szentírástudományok licenciátusa. Több mint 50 tanulmányt (köztük hét könyvet) írt magyar, 16-ot pedig (2 könyv) idegen nyelven.

P. Dr. Ruzsik Vilmos C.M. franciaországi magyar főlelkész május 8-án, Párizsban ünnepelte aranymiséjét, koncelebrálva J.-M. Lustiger párizsi bíboros-érsekkel és Dr. Kada Lajos érsekkel, a Szentségi Kongregáció titkárával. A szentbeszédet is Lustiger bíboros mondotta.

Mindhármuknak szívből gratulálunk és Urunk Jézus Krisztus bőséges kegyelmét kívánjuk további működésükre!

KÖNYVSZEMLE

Szabó Ferenc: Az emmauszi úton. Hitünk megalapozása. Ugo Detti, Róma 1987. 258 o.

P. Szabó legújabb könyve a vatikáni rádióban elhangzott előadásaiból született. Célja: Hitünk korszerű megalapozása. Meg szeretné mutatni a szekularizált, ateista vagy közömbös környezetben élő kereszténveknek, hogy hitünk ésszerű hódolat. A keresztény hit mindig magában hordja az önkritikát, tisztítja magát. A vak hit éppúgy elvetendő, mint az ateista dogmatizmus. Erkölcsi vétek lenne – Szent Tamás szerint –, ha valaki úgy hinne Krisztusban, hogy lelkismerete ezt rossznak minősítené (S. Th. I-II. q.19. a.5). "Menj, hited meggyógyított téged!" – ismétli Jézus. Hitemben, Istentől függve, az ő erejében teszem magamat igazán önmagammá. A hit területén csak annak van jelentősége, ami szabadságomból kifolyólag történik. Isten mindenkit hív, de senkit sem kényszerít; Teilhard szavaival: "Dieu fait se faire les choses".

Amint az Úr az emmauszi úton az írások magyarázatával vezeti rá csalódott tanítványait a helyes messiáshitre, úgy a szerző – könyve első részében – ezt a módszert követve mutatja meg a különféle vallásokban Isten történelmi útjait. Ennek keretében ad képet a modern ateizmus kialakulásáról: Marx, Nietzsche, Freud és a modern természettudományok szcientizmusának valláskritikájában. Az idézetek átfogóan tükrözik a "gyanú mestereinek" felfogását. A tudományban lehetetlen a tiszta anyagelvűség, amely a valóságot teljesen a mérhető jelenségekre fokozza le. A tudománynak is szüksége van egy bizonyos "hitre", hogy a természet törvényeit, az oksági viszonyokat adottságként elfogadhassa; a létről, a végső miértekről a szaktudomány mint ilyen nem mondhat ítéletet. Wittgenstein, akinek logikai-filozófiai értekezése az analitikus filozófia és az újpozitivizmus kézikönyve lett, megjegyzi, hogy tulajdonképpen az a misztérium, hogy a világ van. A pozitív vallások különféle formái megsejtik az emberek történetében megnyilvánuló Istent. P. Szabó – Rahner nyomán – vázolja, hogy hogyan tapasztalhatjuk meg a konkrét élményekben a Teremtőt, noha a világ gyakran inkább elrejti őt előlünk, mintsem mutatná. – Az első rész Illyés Gyulával és Szabó Lőrinccel folytatott párbeszéd az istenkereséről. Szép az eszmények, a nemzet szolgálata, de alibi is lehet, hogy ne kelljen meghozni a végső döntést bensőnkben. Néha "tetten érjük szívünkben" az Istent, máskor "farkasszemet nézünk" hiányával. De mindenképpen találkozunk vele a végső döntés idején és helyén, a halálban.

A második rész azokkal a nehézségekkel foglalkozik, amelyek hitünk elmélyítésekor, az ellenvetések és tagadások megfontolásánál jelentkeznek. A teológiának, mint értelmezéstannak (= hermeneutika), komolyan kell vennie az igazság megismerésének történetiségét, hisz a történelem adott korában élő ember csak viszonylagosan közelítheti meg az igazságtartalmat. Mindez nem vezet relativizmushoz, hanem körültekintőbbé és szerényebbé tesz. Alapvető teológiánk így nem annyira bizonyító, érvekkel hadakozó tudomány lesz, hanem inkább irányt mutató, tájékoztató jellegű. – P. Szabó Paul Ricoeur, E. Schillebeecks, K. Rahner és a protestáns Wolfart Pannenberg nyomán megrajzol néhány értelmezési horizontot. Mint az apostolok, úgy az Egyház is a jelenben hirdeti és vallja meg Krisztust, aki él, nem a múlt vagy egy másik világ embere. – A második rész vége megfontolásra tárja elénk P. Valensin szavait: "A hívő ember hitének igazi érvei belsők, személyesek, melyek nem keverednek össze lelkiállapotával vagy belső megmozdulásaival; következésképpen nem tudja őket papírra vetni vagy másoknak kifejteni. Amit objektíven előadhatunk – az apologetikai érveket –, azok csupán olyan érvek, amelyek felkelthetik a jól előkészített lélekben a hit indítékait."

A könyv harmadik része – figyelembe véve az előző kettőben kifejtett módszert – Jézus Krisztus életművével és személyével foglalkozik. Megmutatja, hogyan találkozhatunk életutainkon – mint az emmauszi tanítványok – a feltámadt Krisztussal. Hitünk rövid, korszerű, teológiailag mély összefoglalása ez a rész. A következő pontok emelkednek ki: Jézus öntudata, szenvedése és halála, csodáinak kapcsolata feltámadásával, szűzi fogantatásának teológiai jelentése, Atyjával való egysége, valamint a Szentháromság

titkának az emberi szeretet és tisztaság felől való megközelítése: "A szeretet egyszerre akarja a különbözőséget és az egységet, a másságot és az azonosságot. Az emberi állapotban megvalósíthatatlan ez a vágy: nemcsak egyesülni a másikkal, hanem egyneklenni vele úgy, hogy önmagam maradok."

Utószó helyett a szerző szentföldi élményeit írja le: hogyan él lelkében a hétköznapok folyamán is a teológia; hitünk konkrét, korszerű bemutatása, mély elkötelezettségének tanúsága.

Németh József

Engelbert Kirschbaum S.J.: A z a p o s t o l f e j e d e l m e k s í r j a i . Fordította Dr.Tűzkő Lajos. Szent István Társulat, Budapest, 1987. 230 o.

Az olvasó nem könnyű, népszerűsítő munkát kap kézbe. A szerző élvonalbeli szaktudós, a régészet és művészettörténet doktora. Nem véletlenül volt tagja annak a négytagú bizottságnak, amely a Szent Péter bazilika alatti ásatásokat irányította 1939-től 1949-ig. Kerül minden leegyszerűsítést. Az ásatások minden részletét ismerő szakember tárgyilagosságával, a "legszárazabb" tudományossággal ismerteti a kereszténység történetének egyik legjelentősebb vállalkozását. Sok részt többször is el kell olvasni, ha meg akarjuk érteni, vagy el akarjuk képzelni az egyes feltárt helyek, falak, sírok, építmények helyzetét, formáját, egymáshoz való viszonyát, történetét, a feltárásukkal felvetődött újabb problémákat. Annak ellenére, hogy a könyv sok fényképet, rajzot, vázlatot tartalmaz, és annak ellenére is, hogy – amint a szerző írja – "Ábrázolásunk stílusán azért, amennyire lehetséges volt, lazítottunk, és a szakszerű fejtegetések nagy részét átvittük a jegyzetekbe. Ugyanennek a célnak, a némileg merev szöveg könnyebb olvashatóságának, felel meg az ásatások eredményeinek a felosztása, az ásatások bemutatásában, és az ekként nyert fejlődéstörténetek leírása."

A könyv a magyar nyelven kiadott vallásos és tudományos irodalomban erősen hézagpótló. Ezért külön dicséret illeti a kiadót. E sorok írója az 1975-ös szentév alkalmából megjelentetett egy 110 oldalas könyvecskét, "Hol Szent Péter" címmel. Ennek azonban csak a fele tárgyalja az ásatásokat, míg P. Kirschbaum tanulmánya szinte kizárólag erre vonatkozik.

Meglephet a szerző első mondata: "A Péter-templom confessiója alatti ásatásokat nem azért indították el, mintha kételyek támadtak volna az ősi hagyomány felől, amely itt, és csak itt tiszteli Péter apostolfejedelem sírját." A valdiak, majd a protestánsok egy része ugyan kétségbe vonta, hogy egyáltalán tartózkodott-e Szent Péter Rómában. Ugyanis a hit egyetlen forrásának a Bibliát tekintik, a szenthagyomány nélkül. A Biblia viszont nem említi Szent Péter római tartózkodását, csak Szent Pálét (ApCsel 18,14-31). A kétely azonban a protestánsok között sem volt általános. Maga Luther, továbbá E. Renan, H. Lietzmann, M. Dibelius, O. Cullmann sem kétli – hogy csak a legismertebb protesáns szerzőket említsük. A. Harnack szerint ezt csak az újkor kritkus szelleme tagadta "előbb tendenciózus protestáns, majd tendenciózus kritikai előítéletek alapján" (Die Chronologie der altchristlichen Literatur. Leipzig, 1893. I.244.). (A kérdés részletesebb kifejtése megtalálható pl. Cserháti József: Az Egyház c. művében és Szántó Konrád Egyháztörténetében.)

Hittani szempontból Szent Péter római tartozkodásának kérdése nem jelentéktelen,mert összefügg a primátussal: Péter az apostoli kollégium Krisztustól rendelt fejeként volt a római keresztény közösség vezetője s mint ilyen halt vértanúhalált. A teológiai tényen azonban az sem változtatna, ha pl. Rómából elhurcolva másutt végezték volna ki, s így sírja sem volna a Vatikánban.

Ennek ellenére, amikor XII. Pius pápa megválasztása évében, 1939-ben a Szent Péter és Pál ünnep előestéjén a confessiónál végzett hossszú ima után elrendelte az ásatást, a környezetében többen aggodalmukat fejezték ki, mondván: Ha nem találják meg Szent Péter sírját, kételyekkel teli korunkban rögtön kész lesz a közvélemény, hogy lám, ez sem igaz! A pápa azonban ragaszkodott véleményéhez: az igazságtól, a tényektől nem szabad félni, hanem szembe kell velük nézni.

P. Kirschbaum mintegy bevezetésként először röviden ismerteti a Vatikán területét az ókorban: a vatikáni cirkuszt, amelyet Caligula császár idejében kezdtek építeni s Néró korában készült el. Hosszan írja le a temetőt, illetve a nagyjából kettős mauzóleumsort, amely a mai bazilika alatt 7 méter mélyen fekvő egykori Cornalia nevű út két oldalán húzódott. E temetőből 70 méter hosszú részt tártak fel, kezdve Szent Péternek a kupola alatti sírjától a bazilika homlokzata irányában. Bőven foglalkozik a fontos ténnyel, hogy a pogány temetőben keresztény sírok is találhatók, mégpedig már a II. századból.

Természetesen a legérdekesebb és legizgalmasabb a Szent Péter sírjának feltárását ismertető rész. Kimerítően tárgyalja a sírgödör fölé később emelt síremléket, a Tropaiont, amelyet már egy 200 körül írt levél is említ, a Szent Pál sírjára épített emlékművel együtt. Ez utóbbiról egyébként csak 30 oldalt ír a szerző, mivel Szent Pál sírjánál nem volt nagyobb szabású ásatás. Bőven tárgyalja azokat a problémákat is, amelyek a két apostol csontjaival kapcsolatban felmerültek: ezek esetleges átszállítását a via Appiára a 257-ben kirobbant üldözés alkalmával, Valérián császár korában. – Az apostolok testének megosztása c. szakaszban közli a két koponya történetét: mikor és milyen körülmények között kerültek a keresztény világ főtemploma, a Lateráni bazilika főoltára fölötti mennyezet (ciborium) "emeleti" részébe.

A könyv utolsó, VII. része Ernst Dassmann bonni professzor kiegészítő fejezete: "Valóban benne van-e Péter?" Ismerteti a pro és kontra bizonyítékokat. Kirschbaum érvei szerint vitatható, hogy a megtalált csontok valóban Szent Péter maradványai-e. Viszont a csontokkal legtöbbet foglalkozó Margherita Guarducci, a római egyetem neves régészeti tanárnője s felirat-szakértő szellemesen s alaposan a csontok hitelessége mellett tör lándzsát. Annyira, hogy az ásatások második szakaszának és a tudományos vizsgálatok befejezése után VI. Pál pápa be is jelentette az 1968. június 26-án tartott általános fogadáson: "Szent Péter ereklyéit egy bizonyos módon azonosították, s ezt mi meggyőzőnek tekintjük."

Külön elismerés illeti a könyv fordítóját, aki a sok adathalmaztól hemzsegő, nehéz szöveget szép, gördülékeny magyarsággal adta vissza.

P. Salamon Z. László

Kiss Mária Hortenzia: K a l e i d o s z k ó p . Önéletrajz. Petőfi Nyomda, Kecskemét, 1987, 236 o.

Az édesanya, Koszo Veronika megrendítő és mégis szép életrajza után (l. Szolgálat 69. sz.: Tűzpróbára tétetett) többek kérésére és belső ösztönzésre Hortenzia nővér önéletrajzát adja ebben a munkájában, főleg az iskolák felosztásától Verőcemarosra való bevonulásáig.

Előszavában írja, hogy míg édesanyja élete színaranyat kamatoztatott, saját maga életrajzát színes üvegdarabokból rakta össze, azért adta könyvének a Kaleidoszkóp címet.

Hazai és amerikai – legtöbbször az adott helyzettől, kényszertől diktált – közel harmincszoros állás-, lakás- és beosztásváltozást örökítenek meg ezek a mozaikok. Hosszú volt az út, míg az induláshoz hasonló sajátos keretbe: saját szobával és a kápolnához pár lépésre "hazatalált".

"Nem tudjuk letenni Hortenzia könyvét" – mondták kanadai rendtársai. Minden bizonnyal sokan mások is így lesznek a színes üvegdarabok nézegetése közben. Az ismertetés írója is "két-ültében" végzett vele.

Ezek a színes üvegdarabok áttetsző, kendőzetlen őszinteségű fehér vonalvezetést festenek. Minden változás, közösségi gyarlóság, érthetetlen magatartás ellenére lankadatlan remény, bizalom-zöldje békíti a nehéz sorsok és események leírását. A hosszú és változatos életút minden lépését áthatja az irányító, gondviselő piros Szeretet. Annak a szeretete, aki meghívta és őrködött felette.

Hortenzia nővér gazdag örökséggel indult a kiszombori házból, az éneklő, verselő, szegény, de boldog gyermekkorból. (Hiszen még József Attila is töltött náluk egy nyarat.) A kalocsai anyaház és a rendi közösség, ahol színdarabokat írt, rendezett, sikeresen bontakoztatta adottságait. Nagyon sokat kapott a szegedi főiskolai években, ahol Sík

Sándor, Bálint Sándor, Sándor István voltak kedvenc tanárai, Radnóti és Ortutay tanulótársai.

Kiegészítő dokumentum is a kis könyv. Hiszen megírta már szülőfaluja, Kiszombor monográfiáját is. Amikor pedig téves adatok jelentek meg József Attila kiszombori nyaráról, a Tiszatájban szokott alapossággal és őszinteséggel korrigálta a tévedéseket.

Tanítónak, nevelőnek szánta az Isten. Ott volt mindig leginkább elemében, amikor taníthatott. Önkéntelenül felmerül az ember lelkében a fájó kérdés – főleg amikor az ifjúság szörnyű problémáit látjuk vagy halljuk, miért kellett az ilyenfajta nevelőket, tanerőket kiiktatni az iskolákból, a fiatalok mellől?

A könyv kapható Gombos Dénesnél, Kiskőrös, Pf. 120.

Békési István

David Watson – Simon Jenkins: Jézus Krisztus egykor és ma. Agape, Újvidék 1988. 189 o.

Ismét egy rendkívülien érdekes és időszerű könyvvel gyarapodott a magyar vallásos irodalom. Jézus Krisztus személyisége, példája és tanítása kétezer év óta foglalkoztatja az embereket, s ma sem hagyhat hidegen. D. Watson, anglikán lelkész 21 éves korában ismerte meg az Urat, aki azóta is irányítja életét. Ez a életközelség magával ragad: a téma a megtestesült örök Ige, de a nyelv új, dinamikus, kimért és mégis lelkesítő.

Ízelítőül a könyv 5. fejezetéből néhány szemelvény. Címe: Életmód. Első alfejezete: Hogyan élt Jézus? "Jézus nem volt gazdag ember, de amíg kisvárosi ácsmesterként kereste meg kenyerét, állandó jövedelmi forrással rendelkezett. Feltételezhetjük, hogy műhelyében segédek is dolgoztak az irányítása alatt. Akármilyen is volt az ácsmester Jézus anyagi helyzete, valamiben minden kétséget kizáróan bizonyosak lehetünk: állandó munkáját, biztonságát, otthonát elhagyva útra kelt, hogy vándorprédikátorként kényelmetlen életét élve teljesítse küldetését. Az irgalmas szamaritánusról szóló példabeszéd világosan rámutat: Jézus tudatában volt a vándorokra leselkedő veszélyeknek" (67.o.). "Jézusnak volt ideje a ‚szürke' – ismeretlen, magányos és szenvedő – emberek számára. Nem törődött semmiféle társadalmi konvencióval, amikor valakinek az Ő segítségére volt szüksége" (69. o.). – A második alfejezet azt kutatja: Mit tanított Jézus az életmódról? A kérdés annál jelentősebb, minél nagyobb távolság választ el Krisztus korától, technikai és gazdasági környezetétől. "A két korszak közötti rengeteg különbség mellett bizonyos hasonló vonásokról is beszélnünk kell. Jézus kortársai például ugyanúgy vágyakoztak a gazdagságra, mint a mai ember. ... Judea és Galilea lakossainak magas adókat kellett fizetniük, inflációval és a termelékenység csökkenésének problémájával kellett szembenézniük. Ezenkívül a népszaporulat is gondot okozott nekik". ... "Mit tanított tehát Jézus az életmódról? Mindenekelőtt le kell szögeznünk, hogy nem annyira a viselkedés megváltoztatását szorgalmazta, mint inkább ennek belső motívumai átalakítását" (70. o.). "Sajnos manapság sokan úgy vélik, hogy éppen a viselkedés külső formái, azaz az életmód látható jelei teszik kereszténnyé az embert" (71. o.). "Jézusnak nem az az elsődleges célja, hogy megbecsülést vívjon ki számunkra. ... Egyedül belső életünk – hozzáállásunk, motívumaink, kívánságaink, érzéseink stb. – tisztaságával törődik" (72. o.). Feltételezi, hogy Istent atyánknak tekintjük, egymást szolgáljuk és őszinték legyünk magunkkal szemben. – A harmadik alfejezet megkérdezi: Hogyan kellene élnünk? Jézus tanításából a következő válasz alakul ki: egyszerűen, bizonyos keménységgel (mert nem lehetünk mindig csak "rokonszenves" emberek), a szegényekkel elkötelezetten.

A bő evangéliumi idézetek Krisztus közvetlen közelségéhez vezetnek. Az összesen 12 fejezet pedig egész életét, valamint halálát és feltámadását átfogja. Csupán az Egyházra, szervezetére és apostoli küldetésére vonatkozó tanítás marad háttérben.

Gazdag képanyag illlusztrálja a mondanivalókat. Kiemelkedő, színes kereretben pedig sok érdekes tanúságot közöl a keresztény életről, illetve felel modern kérdésekre. A kiadvány igen hasznos lehet a felnőttek hitoktatásában és a világiak továbbképzésében. De a keresőknek is biztos útmutatásul szolgálhat.

Péteri András

Kézikönyv világi lelkipásztori kisegítők számá- ra."B" év, 1. kötet: Adventtől nagyböjtig. OMC, Bécs, 1987. 400 o.

A keresztény élet központjában Krisztus, a vele való találkozás áll. Az ő igéje táplálja lelkünket, szentségein, főleg az eukarisztián keresztül osztja ki Szentlelke kegyelmeit. Megváltó működésének megjelenítésére elsősorban apostolait s ezek utódait küldi. De a hit terjesztése, a kegyelmi élet biztosítása minden kersztény feladat is.

Sajnos egyre gyakrabban találkozunk olyan keresztény közösségekkel, ahova igen ritkán jut el a Főpap képviselője: a felszentelt pap. Az apostol-utódok nem hagyhatják cserbe ezeket a híveket sem. Ezért igyekeznek közvetlen a nép köréből kiválasztani személyeket, akik hivatalos megbízatásból s a hierarchia nevében hirdetik az Úr igéjét, dicsérik az Atyát s biztosítják ennek a közösségnek is a részesedést a szentmise kegyelmeiben: a szentáldozás által.

Az OMC kézikönyve elsősorban azoknak a lelkipásztori kisegítőknek kíván támaszt nyújtani, akik az ún. pap nélküli istentiszteletek vezetésére kaptak küldetést. Döntő jelentőségű és nélkülözhetetlen kiadványról van tehát szó. A kézikönyv természetesen nem pusztán ezeknek a vezetőknek hasznos. Igen jó lenne, ha minél többen beszerezhetnék ezt és egyéb hasonló kiadványokat főként azok, akik bármilyen okból gyakrabban nem vehetnek részt a közösségi szentmisén. Mert a könyv elsősorban a vasár- s ünnepnapi igeliturgiát tartalmazza, megfelelő bevezetés és elmélkedés kíséretében. Ez utóbbiakhoz főképp a megboldogult Belon Gellért püspök úr gondolataiból merítettek. Közli a lelkipásztorkodással megbízott világiakra vonatkoz rendelkezéseket, útmutatásokat, valamint anyagot egyéb szertartások levezetésére is.

Bízunk abban, hogy a jelen könyv csak az első lépés. Hamarosan nemcsak a következő kötetek, hanem hasonló kiadványok is megjelennek. Ezen segédeszközök hiányában a pap nélküli közösségek igen könnyen a szekták áldozataivá válnak. Ha nincs aki illően összegyűjtse őket a katolikus egyházból, oda mennek, ahol legalább valamilyen vallásos szót hallanak, és ahol Istent együtt dicsérhetik. Éppen ezért néhány szempontra talán érdemes rámutatni, amelyek még hasznosabbá tehetik az ilyen jellegű könyveket.

A liturgia harmadik pontja – "bevezető szavak" – jobban kitérhetne az ünnep jellegére, történelmi kialakulására, a szóban forgó vasárnap alapgondolatára, mottójára stb. Hasznosnak tűnik az olvasmányok (lecke és evangélium) elé fűzött mondat kibővítése is: felhívhatná a hallgatók figyelmét egy-egy nehezebben érthető szakasz értelmére. Másrészt, hogy a kötetek ne legyenek túl terjedelmesek, kihagyhatók a Szent vagy, Uram! énekek szövegei. Kétségtelen, annak is van jó oldala, ha a liturgia vezetőjének csak egy könyvet kell kezében tartania. De az ünnep illetve szertartás tartalmi elmélyítése még fontosabbnak látszik. Lényeges ugyanis, hogy éppen a pap nélküli közösségek kapjanak bő és szolid lelki táplálékot, megfelelően képzett és igazi életszentségre törekvő világiak közreműködésével.

Benkő Antal

Czuczor Pál esp.-pléb. Szimőn (Zemnén); tem. jan.23-án (78,53)
Janovits Ödön esp.-pléb. febr. 6-án; tem. Dunaszerdahelyen (85,60)
Sebestyén Gyula c. esp., ny. pléb. febr. 10-én Csákváron; tem. Jászárokszálláson (92,68)
Németh Lajos érs. tan. febr. 17-én Székesfehérvárott; tem. Budapesten (71,46)
Aczél István ny. csatári pléb. febr. 17-én Magyarpolányon (71,49)
Nagy György pléb. febr. 20-án Pozsonyban; tem. a ruzinovi temetőben (35,12)
Dr.Bálint József p. tan. febr. 21-én Pécsett (87,61)
Török Ferenc kiérd. főesp., c. kanonok febr. 22-én Székesfehérváron; tem. Abán (81,58)
Kövecses Géza győrhegyi prépost, kanonok febr. 29-én Győrben (82,57)
Németh Károly várvölgyi pléb. márc. 4-én (63,37)
Holovics Flórián S.J. márc. 10-én Pannonhalmán (85,68,55)
Tóth Pál mosonszolnoki pléb. márc. 11-én; tem. Mosonban (61,30)
Dr. Spaczel István ny. lelkész márc. 21-én; tem. a budapesti új köztemetőben (77,52)
Pálinkás Sándor ny. kispiaci pléb. márc. 23-án Szabadkán; tem. Temerinben (74,49)
Dr. Timkó Imre hajdudorogi püspök márc. 30-án Nyíregyházán; tem. Máriapócson (68,44,14)
Szilveszter Sándor tb. kanonok, ny. pléb. ápr. 4-én Sepsiszentgyörgyön (87,61)
Szokolyi Alajos prépost ápr. 7-én Székesfehérváron; tem. Bernecebarátiban (87,58)
Dr. Benőcs Zoltán Ambrus O.M.C. pléb., pro-provinviális ápr. 7-én Aradon (73)
Takó Gábor c. esp., bakonyjákói pléb. ápr. 10-én Pápán; tem. Bakonyjákón (71,45)
Járdán József tb. kanonok, kápolnai pléb. ápr. 15-én (78,53)
Szabó János György lelkész ápr. 20-án Budapesten; tem. Árpádhalmon (37,12)
Belák J. Zoltán rozsnyói káptalani helynök; tem. ápr. 25-én (75,49)
Fábry Miklós esp., pléb. ápr. 25-én (65,40)
Zoltványi László püsp. tan., ny. nagykanizsai pléb. ápr. 29-én; tem. Nagykanizsán (88,65)
Tóth István Antal O.S.M. testvér máj. 5-én Pannonhalmán (72)
Balogh Lajos Sch.P. ny. gim. tanár máj. 10-én Budapesten (75,56,49)
Dr. Csigi Imre kanonok, nagyprépost máj. 11-én Pécsett (76,53)
Moldován Ernő Artúr O.F.M. május 11-én Belényesen (76,51)
Laki László kerkakutasi pléb. máj. 13-án; tem. Csesztregen (41,17)

Dolmány István Vendel O.Cist. p. tan., nagyvenyimi pléb. máj. 16-án (68,44)

Dr. Közi Horváth József pápai prelátus május 26-án Oberhachingban (NSZK) (85,61)

Elhunyt paptestvéreinket foglaljuk mementóinkba!

BOGNÁR FERENC

(1916-1987)

Melegszívű paptársunk Pozsonyban született, mélyen vallásos családból. A testvérek közül hárman lettek papok. Először az iskolanővérek közé került, s ez az indulás rányomta a bélyegét egész életére: nagyon szerette a gyermekeket, igen sokat törődött velük.

Imádságos lelkületére vall, hogy már váci teológus korában Piusnak szólították társai, s ez a név rajta maradt élete végéig; még a püspök atya is így emlegette. 1940-ben szentelték pappá. Rövid ideig Tiszakürtön működött, majd Tiszaújfalura került lelkésznek az újonnan alapított bencés obláták gondozására.

1946-ban Pestszentimrén káplán, ahol romokban találta a templomot, a plébániát és a kultúrházat. A súlyos beteg plébános mellett nemcsak a hitoktatást végezte lelkiismeretesen, hanem a romok helyreállításán is annyit fáradozott, hogy főnöke halála után ő vette át a plébániát. Tíz évi pestszentimrei működése alatt rendbehozott mindent.

Főpásztora – látva rátermettségét – áthelyezte plébánosnak Vecsés-Andrássy-telepre, ahol tető nélkül állt az épülő félben maradt templom, s az a veszély fenyegette, hogy lebontják. Ismét az építkezés gondja szakadt rá. Húsz éven át súlyos cukorbaja volt, mégis fáradhatatlanul javította, szépítette a templomot: padokkal, fűtéssel, modern világítással, új liturgikus térrel látta el.

Halmitelepen is szép kápolnát építtetett. Plébánossága idején sok, Szabolcs-Szatmárból jött szegény család telepedett le a kerületben. Velük szemben tanúsított készsége mutatta meleg szívét: minden családot személyesen felkeresett. Betegeskedése időszakában pedig, amikor ereje és ideje már nem futotta erre, lelkipásztori sorokat intézett hozzájuk, közölte velük a szentmisék rendjét, a hitoktatási lehetőségeket, és minden tavasszal felkereste legalább azokat a családokat, ahol elsőáldozó vagy bérmálkozó korban levő gyermekekről tudott.

Amikor súlyos betegsége már ágynak döntötte, háziorvosa egy-egy injekcióval pár órára felerősítette, hogy misézni és gyóntatni tudjon. Gondosan elkészített végrendeletében írta: atya, testvér, jóbarát és pásztor akart lenni. Ezt főpásztora így igazolta s egészítette ki temetési búcsúbeszédében: "Mindezt hősies fokban teljesítette." Buzgó papi működését az osztrák iskolatestvérek 1987. évi I sz. körlevelükben meleg hangon méltatták.

Paptestvére

RÓZSAVÖLGYI LÁSZLÓ

(1919-1987)

1987. augusztus 2-án rövid szenvedés után, a budapesti Székes úti kórházban meghalt Rózsavölgyi László atya. – Bámulatos volt szorgalma és ügyessége. Mindenik beszédét leírta és megtanulta. Azt az utolsót is, amelyik elmondására július 26-án elindult. A halálos ájulás vette ki kezéből ajtója kilincsét. "A fák állva halnak meg." Esése után még egy hetet élt.

Reáliskolába járt és gimnáziumban érettségizett. De megszerezte az érettségi diplomát a közgazdasági technikumban is, és vizsgázott, mint mérlegképes könyvelő. Kiváló gyorsíró, gépíró volt. Perzsaszőnyeget csomózott a kedvelt Szeretet Otthon kápolnájának falára: igen szerette azt a XXIII. János Szeretet Otthont, amelynek építőanyag beszerzője majd gondnoka volt. Ismerte az épület minden csövét, huzalját, s később, mint lelkész is, tudott a ház minden lakójának ügyéről-bajáról.

Akik káplánként, lelkészként, építkező plébánosként és pedagógus hittanárként ismerték, egyaránt kiválónak tartották. Megvolt benne a szilárd teológiai tudás, a nevelői okosság és a gyakorlati tájékozottság. Ifjúsága óta tagja volt a Regnum Marianum közösségének. Velük volt jóban, rosszban, és haláláig kitűnő munkát végzett.Máriás lelkületű volt. Élete utolsó évében trabantjával végigjárta a Mária-kegyhelyeket. Büszke volt arra, hogy még Fatimáig is eljutott. Halála előtti csütörtökön is Mariazellből tért vissza az otthon zarándokaival: vasárnap leesett a lábáról.

Beszentelése aug. 13-án volt, és 27-én helyezték nyugalomra a kelenföldi templomban.

Emődi László

Dr. KARDOS JÓZSEF

(1922-1987)

Öt gyermekes kereskedőcsaládból származott. Édesanyját korán elveszítette, de emlékét egész életében szeretettel ápolta.Gyakran emlegette egykori tanárának, Schütz Antalnak a mondását: "Beati bene nati". Ezt úgy is lehet fordítani, hogy boldog az az ember, akit jó szülőkkel áldott meg az Isten, de azt is jelenti, hogy boldog, aki egészséges szervezetet örökölt. Iker gyermek volt és gyenge fizikumú, s ez elkísérte egész életén át. Sokat kínlódott, számtalanszor megoperálták. Többek között kivették orrsövényét, s így a szagokat nem érezte, az ízeket nem élvezte. "De ízlésem azért van" – mondogatta. Csakugyan: a Teremtő ügyes kézzel áldotta meg, kitűnően rajzolt, festett, mindenféle kisebb javításokat elvégzett.

Egyéniségéből számos értékes vonást emelhetünk ki: Szobájában őrizte azt az emléklapot, amelyet a Központi Szeminárium spirituálisától kapott eukarisztikus buzgóságáért. Szentbeszédeire lelkiismeretesen felkészült, és volt magvas mondanivalója. A szentbeszéd előtt mindig a Szűzanyához imádkozott. Káplánì beosztásban dolgozott Ludányhalásziban, Piszkén, Budapest-Terézvárosban, Budapest-Újlakon. Hat évig volt lelkész Mátraverebély-Szentkúton, plébánoshelyettes Krisztinavárosban, Felsőlágymányoson. Plébánosként működött Budapest Krisztus-Király, majd Budapest Bakáts-téri Szent Ferenc plébánián.

Jó szívét, segítőkészségét mindenhol tapasztalták. Különösen nagy szeretettel karolta fel paptestvéreit. Dr. Endrey Mihály atyát, a későbbi váci püspököt éveken át látta vendégül, de világiak is bármilyen kéréssel fordulhattak hozzá.

Paptestvére

Dr. LEGÁNYI BÉLA NORBERT O.S.B.

(1906-1987)

Norbert főapát úr 1906. május 24-én született Budapesten. Középiskolai tanulmányait a budapesti Széchenyi István főgimnáziumban végezte. Érettségi után 1924-ben lépett rendünkbe. A Tanárképző Főiskolán matematika-fizika szakon tanult. 1930-ban szentelték áldozópappá. Utána egy-egy évig győri, majd pannonhalmi tanár. 1932-ben Pannonhalmán házgondnok. 1935-től Esztergomban, Győrben és Pannonhalmán volt gimnáziumi tanár. 1941-től 1942-ig Balatonfüreden fürdőigazgató. Majd Pápára került gimnáziumi tanárnak 1946-ig. Utána egy évig Esztergomban tanított: 1947-ben lett kőszegi gimnáziumunk igazgatója, egy évvel később a kőszegi rendház főnöke. 1950-ben Pannonhalmán gimnáziumi igazgató. 1952-től lett főmonostori perjel. 1956-ban újra tanár a pannonhalmi gimnáziumban, majd 1957-ben ismét a gimnázium igazgatója. 1958-tól a Rend főapátja 1969-ben történt fölmentéséig. Ezután hét évig a székesfehérvári Papi Otthon lakója. 1976-ban tért vissza Pannonhalmára, ahol csendes visszavonultságban, de a közösségi istendicséreten és szentmiséken mindig buzgón résztvéve élt haláláig.

Egyéniségét a szinte minuciózus rendszeretet és pontosság jellemezte. Szobájában soha nem lehetett rendetlenséget látni; puritán egyszerűséggel vette magát körül. Embertársaival, rendtársaival és diákjaival szembeni magatartását tartózkodás jellemezte, bár egyesekkel szemben tudott kedvességgel is viseltetni. Zárkózott volt, belső világához nem engedett másokat közel, s csak ritka jó barátai előtt nyílt meg bizonyos mértékig. Szerette maga körül a csendet, s ezt a kolostorban másoktól is szigorúan megkövetelte.

Minden rábízott feladatot, megbízatást lelkiismeretes, aprólékos gondossággal teljesített, de ezt megkövetelte beosztottjaitól is. Nem sajnálta a fáradságot, hogy sokszor a legapróbb dolgoknak is személyesen nézzen utána. Mint tanár, kemény kötelességteljesítést kívánt meg diákjaitól; szigorúsága miatt féltek is tőle.

Nagyon szerette a komoly, klasszikus zenét; nemcsak hallgatója és élvezője volt, hanem maga is elég jól játszott hegedűn, és tanár korában szívesen vett részt kamarazenélésben vagy baráti vonósnégyesekben. Olvasni is szeretett, de csak komoly irodalmat vagy szakkönyveket. Szívesen foglalkozott statisztikával.

Főapátsága alatt elsősorban a belső rendi élet elmélyülését szorgalmazta, ezért határozta el már a Zsinat rendelkezése előtt a nagykáptalan összehívását. Közös imánk és istentiszteletünk megújulása is az ő idejében kezdődött. Ő maga mindig példamutató módon vett részt ezeken. A rendi fegyelmet is igyekezett előmozdítani. Lelkén viselte az aposztatált rendtársak sorsát, és sikerült is többük ügyét a Szentszéknél rendeznie. Kintélő rendtársaink közül többeket behozott újra a rendi közösségbe. Mint főapát, kétszer vett részt a Zsinat ülésszakain. Szívesen segítette a beteges Papp Kálmán győri püspök urat főpásztori munkájában bérmálások alkalmával.

Távolságtartó, következetesen pontos munkát megkövetelő egyénisége nem minden rendtársa számára volt megnyerő, s az állami hatóságok előtt is "persona non grata" lett. De volt ereje és alázata ahhoz, hogy felmentését kérje főpásztori megbízatása alól. Ez az alázat tette őt arra is képessé, hogy amikor visszakerült a főmonostorba, szerény, csendes visszavonultságban éljen.

Panaszos szó nélkül viselte mind súlyosabbá váló egészségi állapotát: halálát a fellépő, későn felfedezett és már gyógyíthatatlan gyomorrák okozta. Napokig tartó haláltusa után, 1987. május 13-án este szólította magához az Úr, amikor a rendi közösség a vecsernyét énekelte. 1987. május 20-án temettük el a Boldogasszony kápolna kriptájába, a Bazilikában érte mondott szentmise és gyászszertartás után. Temetésén számos rendtársán és a rokonságon kívül Dr. Paskai László érsek-prímás, több püspök, sok világi pap, számos régi tanítványa és tisztelője is részt vett

Rendtársai

P. JÄGER OTTOKÁR S.D.S.

(1914-1987)

Jäger György, a szegedi piarista gimnázium növendéke szerzetespapi hivatást érzett magában. Lelki atyjától kért tanácsot. Ez többek között kezébe adta a Szalvatoriánusokról szóló német nyelven megjelent könyvet. Az akkori általános főnök őszinte és nyílt sorai a rend keletkezéséről, alapítási nehézségeiről, az alapító életéről annyira imponáltak neki, hogy felvételét kérte a temesvári rendházba, ahol az atyák 1898 óta két plébánián működtek. Prohászka püspök iránti tiszteletből szerzetesi nevének Ottokárt választotta. Első fogadalmát 1933-ban tette le az akkori Heizendorfban (Ma Bagno Lengyelországban). Pappá 1938-ban szentelték Passauban. Visszatérve Temesvárra, kápláni minőségben hittanárként működött, legényegyletet vezetett. Észak-Erdély visszacsatolásakor Temesvár Romániában maradt. Onnan el kellett jönnie. Újverbászon (Bácska) állami fiúinternátus vezetésében vett részt, ahonnét a partizánok miatt kellett távoznia rendtársaival együtt. Egy ideig Kistarcsán fogva tartották, majd a váci egyházmegye több városában káplánkodott, végül plébános lett. Kitelepített nővére meglátogatásakor, 1972-ben kint maradt Németországban. Évfolyamtársai közül néhányan a rend stinfeldi (Eifel) kolostorában működtek; hozzájuk kívánkozott. A teológia új világában az ő tomisztikus beállítottsága nem remélhetett sok megértést.

Eleinte kisegítésekre járt, majd egy évig nyugdíjas otthonban házi- lelkész volt, végül Oberformingben öt évig plébánosi teendőket látott el. Rendi rekollekciók alkalmával társai értékelték hozzászólásait, még akkor is, amikor lassú vakulása miatt csak rádiószakelőadások hallgatásával tudta magát tovább képezni. Súlyos cukorbaja 1979 óta fokozatosan gyengítette szervezetét, majd megvakította.

1987 Nagyboldogasszony ünnepén szólította magához az isteni Üdvözítő, akinek társulatában (Isteni Üdvözítő Társulata = Societas Divini Salvatoris = SDS) szolgálta őt.

Temetésén felolvasták végrendeletét, amelyben közli, hogy lelkiismerete mindvégig gyötörte, amiért elhagyta magyarországi híveit, és bízik abban, hogy a jó Isten meg fogja bocsátani lépését.

Semptey Gellért SDS

Fr. DOMANITS JÓZSEF S.J.

(1899-1987)

A XIX. század utolsó évében, április 3-án született Törökbálinton. Édesapja kertész volt, aki nemcsak kerti veteményt, hanem emberpalántát is nevelt szép számmal. A 14 gyermek közül Józsi volt a legfiatalabb.

Gyermekkorában szépen ministrált, és szorgalmasan tanult: aranykitüntetéssel végezte az elemit. Ezután volt péksüteményt kihordó fiú, dolgozott üzletekben, s 18 éves korában elvitték őt is a nagy háborúba. Az olasz fronton vetették harcba, ahol a hegyi patakok vizét pirosra festette a katonák vére. Ő életben maradt, de betegen hozták vissza. Mégis hosszabb-rövidebb időre 1922-ig újra meg újra behívták a honvédséghez.

1920-ban P. Ambrus István S.J. személye és barátsága keltette fel érdeklődését a Jézus Társasága iránt. A hivatás csírája kikelt, és 1922-re beérett.

Érden volt aspiráns és novícius. 1924-ben, Szent Ignác ünnepén Isten jóságában és irgalmában bízva, és attól a vágytól ösztönözve, hogy neki szolgáljon, örök szegénységet, tisztaságot és engedelmességet fogadott a Jézus Társaságban. A Rendben az első és – amint írja – az utolsó munkahelye a konyha volt, "ahol mindvégig kitartottam". Rövid önéletrajzában még kétszer használja ezt a kifejezést, és ez így igaz: mindvégig kitart hősi hűséggel nemcsak munkájában, hanem egész lelki életében, a szabályok megtartásában. A jóban ugyanakkor példakép lett. Mint szakács, kiváló képzettséget szerzett, tehetségét több rendház konyhája bizonyította: Budapesten, a Mária utcai központi házban majd 9 éven át a Manrézában. Azután 6 évre Kalocsára küldték, onnét Kassára, később Szegedre. A Társaságban az utolsó munkahelye ismét a Manréza volt 1947 és 1950 között.

A szétszóratás után egy évig a Szív kiadóhivatalában segített, majd a lap megszüntetése után 3 évig a Typopress vállalatnál dolgozott. Azután ismét a konyha következett, az újpesti Károlyi kórház főszakácsa lett: ott is tanította és nevelte a fiatal szakácsgenerációt. 1959. dec. 19-én ment nyugdíjba, de már 1964. nov. 1-től két éven keresztül a Szentlélek kápolna sekrestyés munkáját végzi. Majd egészen 75 éves koráig üzemi postás.

Domanits testvér a konyhában nemcsak a szakmát tanította. Jó érzékkel tudott az emberekkel bánni: szava, ítélete határozottan őszinte volt, mondanivalója mindig talált. Egyszerű bölcsessége, józan ésszerűsége vonzott, szívesen tanulták tőle nemcsak a konyhaművészetet, hanem az emberi élet problémáiban és a lelki élet útjain való eligazodást is. Kiérződött belőle a csupa jóakarat és a segítő szeretet. Igazi közösségi ember, aki nem kihasználni, hanem szolgálni akarja a testvéreket. Önérzetes, de nem mutatja, ha önérzetét bántják. Szeret tréfálkozni, szellemes mondásainak mindig veleje van, de vidámsága visszafogott, sohasem harsány.

Az említett hűség késztette arra, hogy öreg korában odaálljon az oltárhoz ministrálni, mert – mint mondja – nem tudja elnézni, hogy a pap egyedül misézzen. Többször elesett az utcán, összetörte magát a templom lépcsőin, de amíg fel tudott kelni, ment a templomba.

Augusztus 19-én, hosszú haláltusa után, végelgyengülésben fejezte be életét, s ment át az örök hazába, melyre több mint 88 évet várt.

B.S.

PINEZICH RUDOLF REZSŐ

(1890-1987)

A győri Székeskáptalan olvasó- és penitenciárius kanonokja, az egyházmegye nesztora, rubinmisés áldozópap, életének 98., buzgó papi szolgálatának 75. évében, augusztus 24-én költözött az örökkévalóságba.

A nyugat-magyarországi, akkor még Sopronkertesen (ma Baumgarten Burgenlandban) született 1890. jún. 30-án földműves, horvát anyanyelvű, vallásos

családban. Tizenketten voltak testvérek, akik közül hatan szép kort értek meg. Kicsi korában sokat betegeskedett, ezért elküldték levegőváltozásra és német szót tanulni a bécsi rokonokhoz. Két osztályt itt végzett el, majd úgynevezett "csere-gyerekként" Csornán járt elemi iskolába, hogy a magyar nyelvben is nagyobb jártasságra tegyen szert a gimnázium előtt. Jó használt vette később a háromnyelvűségnek. Gimnáziumot a közeli Sopronban, a bencések irányította Katolikus Főgimnáziumban végezte 1901 és 1909 között. A jeles érettségi bizonyítvánnyal a zsebében Győrbe utazik, és felvételét kéri az akkor frissen épült Duna-parti új szemináriumba. Négy év múlva, Péter-Pál ünnepén, egy nappal 23. születésnapja előtt szentelik pappá.

Újmisésként, 1913-ban Tatabányára kerül bányászlelkésznek. A háború kitörésének napjaiban ő is megkapja behívóját, és tengerészlelkészi beosztásban végigszolgálja a háború négy évét. Több tengeri csatában is részt vett, de ezekről nem szívesen beszélt. Hazatérve a papi élet csendjét fokozottabban igényli. Leszerelése után püspökétől falusi beosztást kér. 1918-ban meg is kapja Győr közelében a kisbaráti plébániát. Ott marad 28 évig, az 1500 lakosú, színmagyar és katolikus falu buzgó lelkipásztorának. Igazi papi lélek a falusi pasztorációban. Szentbeszédeit nagyon szerették hallgatni. Akik a győri kiadású országos folyóiratot, az "Evangéliumot" ismerték, gyakran találkozhattak a közölt szentbeszédek írói között a Pinezich R. névvel. Kitűnő hitoktató volt, tudott a gyerekek nyelvén, és nagyszerűen működött a Kalot, a leánykör, a hitbuzgalmi egyesületek munkájában. Megtanult harmóniumozni és vizsgát tett énekkarvezetésből. Megyei versenyeken, országos dalos találkozókon aratott sikert a Kiskaráti Katolikus Dalkör. Amikor kellett, tudott kemény és határozott lenni. Később kerületi esperes lett és tanfelügyelő a katolikus iskolákban. Népét a második világháború legnehezebb éveiben sem hagyta el, annak ellenére, hogy megkísértette őt is az időközben létrejött soproni országhatár és az azon túli szülőház vonzása.

1946-ban Papp Kálmán megyéspüspök a győri Papnevelő Intézet rektorává nevezte ki, a megújított elöljárói kar élére. Falusi lelkipásztorból kispapok nevelője, teológiai doktorok főnöke?! A teológiai szakterületen a Hittudományi Főiskolát, prodirektorként, egy kiváló teológiai doktor vezette, de a Szeminárium életét, a kispapok nevelését az új püspök a háború után erre a nagyszerű "falusi" lelkipásztorra és érényes papra bízta. Az intézkedés helyességét igazolta, hogy egy év múlva mindenki természetesnek vette Pinezich Rezső rektorságát és kanonoki kinevezését. A kispapok kimondottan szerették, de tisztelték is. Az elöljárótársak elismerték a képzett vezetőt, hiszen mint zsinati vizsgáztató, teológiailag magas jártasságot igazolt, katekétikai óráit kitűnően vezette, szellemi, lelki felkészültségénél csak alázata volt nagyobb.

Hat éven át zavartalanul végezte feladatát, mígnem a külső események kihatottak a szeminárium belső életére is. Átköltöztünk a régi szeminárium épületébe, és a szeretett "rektor bácsit" (így neveztük egymás között) kommentár nélkül leváltották. Ekkor mutatkozott meg igazi, erős jelleme. Kanonoki lakását maga takarította, még a padlót is sikálta. Egyedül élt, háztartás nélkül, kifőzdében ebédelt, de nem lett remete. 1953-tól a püspöki szentszék bírája lett, aktahegyeket dolgozott át, nagy lelkiismeretességgel, egyházjogi szakértelemmel, évtizedeken át, késő öregségéig. A káplánvizsgákon is találkoztunk régi rektorunkkal, mint zsinati vizsgáztatóval. Legnagyobb megbízatásának tekintette az 1958-ban kapott "penitenciárius kanonoki" hivatalát. Csaknem 30 esztendőn át, egészen haláláig, a legnagyobb lelkiismeretességgel látta el a székesegyházba járó papok és hívek gyóntatását. Minden nap reggel 6-kor misézett, és tízig ott ült a helyén, 95 évesen is, este pedig legalább egy órát. Vasárnap hajnaltól fél kettőig, étlen-szomjan, míg az utolsó misét be nem fejezték. Csak az utolsó években kellett időnként segíteni neki.

Hivatásának tekintette azt is, hogy a győri egyházmegyében élő horvát ajkú híveket a Szűzanya győri Szentélyében mindig szeretettel fogadhassa, és anyanyelvükön köszönthesse és szolgálja. Utolsó nagy vállalkozása Kismartonba, szülőhazájába vezetett, és ott lehetett DDr László István kismartoni megyéspüspök úr 1986. július 1-én tartott aranymiséjén, mint a jubiláns 50 évvel azelőtti újmisés szónoka. Sokat imádkozott a jó halál kegyelméért, hangosan fohászkodva. Szeptember 2-án temettük.

Volt kispapja, Horváth Géza